

Α. Τ. Ε. Ι. ΚΡΗΤΗΣ

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

«Ο ΙΑΜΑΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ»

ΣΠΟΥΔΑΣΤΡΙΑ: ΜΑΡΗ ΕΙΡΗΝΗ
ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ: ΤΖΩΡΑΚΟΛΕΥΘΕΡΑΚΗΣ ΖΑΧΑΡΙΑΣ

ΗΡΑΚΛΕΙΟ 2007

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΙΑΜΑΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ - ΚΛΑΔΟΣ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΥΓΕΙΑΣ

1.1 Εισαγωγή.....	3
1.2 Τουρισμός Υγείας και Ιαματικός Τουρισμός.....	4
1.3 Ιστορική Ανασκόπηση και Εξέλιξη του Ιαματικού Τουρισμού στην Ελλάδα.....	5

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΚΕΝΤΡΑ ΙΑΜΑΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ – ΙΑΜΑΤΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

2.1 Γενικά	9
2.2 Διακρίσεις Κέντρων Ιαματικού Τουρισμού.....	10
2.3 Οι Ιαματικές Πηγές της Ελλάδας.....	10
2.3.1 Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης.....	11
2.3.2 Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.....	12
2.3.3 Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.....	15
2.3.4 Περιφέρεια Ηπείρου.....	16
2.3.5 Περιφέρεια Θεσσαλίας.....	16
2.3.6 Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας.....	17
2.3.7 Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας.....	18
2.3.8 Περιφέρεια Πελοποννήσου και Αττικής.....	20
2.3.9 Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου.....	21
2.3.10 Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου.....	23
2.4 Πίνακας: Θεραπευτικές Ενδείξεις Ιαματικών Πηγών Ελλάδας.....	24

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΙΑΜΑΤΙΚΗ ΥΔΡΟΘΕΡΑΠΕΙΑ ΚΑΙ ΟΙ ΙΑΜΑΤΙΚΟΙ ΦΥΣΙΚΟΙ ΠΟΡΟΙ

3.1 Γενικά.....	26
3.2 Τρόποι Επίδρασης της Ιαματικής Υδροθεραπείας στον Ανθρώπινο Οργανισμό.....	26
3.2.1 Ερεθίσματα από το Περιβάλλον.....	26
3.2.2 Ερεθίσματα από το Ιαματικό Νερό.....	27
3.3 Μέθοδοι Υδροθεραπείας.....	28
3.3.1 Εσωτερική Υδροθεραπεία.....	28
3.3.2 Εξωτερική Υδροθεραπεία.....	28
3.4 Γενικοί Κανόνες της Ιαματικής Υδροθεραπείας.....	29
3.5 Ιαματικοί Φυσικοί Πόροι.....	30
3.6 Ιαματικές Πηγές.....	31
3.7 Άλλες Μορφές Εκμετάλλευσης του Ιαματικού Φυσικού Πόρου.....	32

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 ΘΑΛΑΣΣΟΘΕΡΑΠΕΙΑ ΚΑΙ SPA

4.1 Γενικά.....	34
4.2 Θαλασσοθεραπεία.....	35
4.2.1 Προδιαγραφές Κέντρων Θαλασσοθεραπείας.....	35
4.2.2 Ορισμός και Κριτήρια του Ευρωπαϊκού Συνδέσμου Λουτροπόλεων για την Θαλασσοθεραπεία.....	36
4.3 Αναζωογόνηση – SPA.....	37
4.3.1 Ταξινόμηση Διαφόρων τύπων SPA.....	37

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΚΑΙ ΦΟΡΕΙΣ ΤΟΥ ΙΑΜΑΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

5.1 Γενικά.....	40
5.2 Νομοθεσία για τα Θερμομεταλλικά Νερά.....	41
5.3 Άλλοι Φορείς του Ιαματικού Τουρισμού.....	43
5.3.1 Ο Ευρωπαϊκός Σύνδεσμος Λουτροπόλεων.....	43
5.3.2 Σύνδεσμος Δήμων και Κοινοτήτων Ιαματικών Πηγών Ελλάδας.....	45
5.3.3 Ίδρυμα Κοινωνικών Ασφαλίσεων.....	47

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6 ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΙΑΜΑΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΤΟ ΔΙΕΘΝΗ ΧΩΡΟ

6.1 Γενικά.....	49
6.2 Χαρακτηριστικά της Ελληνικής Αγοράς.....	50
6.3 Κατευθύνσεις για την Ανάπτυξη του Ιαματικού Τουρισμού.....	51
6.4 Προτάσεις για την Ανάπτυξη των Ιαματικών Κέντρων.....	52
6.5 Οικονομικά Οφέλη σε Τοπικό και Εθνικό Επίπεδο.....	55
6.6 Ιαματικός Τουρισμός στο Εξωτερικό.....	57

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

1. ΦΕΚ 230/24-10-2006 «Ανάπτυξη ιαματικού τουρισμού και λοιπές διατάξεις».....	62
2. ΙΚΑ Δελτίο Τύπου 12-03-07 «Πρόγραμμα Θεραπευτικού Τουρισμού».....	66

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	68
-------------------	----

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΙΑΜΑΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ - ΚΛΑΔΟΣ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΥΓΕΙΑΣ

1.4 Εισαγωγή

Ο Τουρισμός είναι αναμφίβολα ένα πολύ σημαντικό κομμάτι της ελληνικής οικονομίας. Συμβάλλει καθοριστικά στη δραστική μείωση της ανεργίας στη χώρα μας. Υπολογίζεται ότι απασχολούνται άμεσα και έμμεσα περίπου 800.000 εργαζόμενοι, το μεγαλύτερο μέρος των οποίων δραστηριοποιείται στην περιφέρεια και σε μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Το σύνολο των εσόδων της χώρας μας από τον Τουρισμό είναι μεγαλύτερο από το σύνολο της αξίας των εξαγωγών μας, τόσο προϊόντων όσο και υπηρεσιών, και καλύπτει ένα μεγάλο μέρος, περίπου το 40%, του ελλείμματος του ισοζυγίου των εξωτερικών μας πληρωμών. Ενδεικτικά, μέσα στο 2006 ο Τουρισμός προσέφερε στην οικονομία, σύμφωνα με το Υπουργείο Τουριστικής Ανάπτυξης, 1 δις ευρώ το μήνα. Επομένως, τουριστική ανάπτυξη σημαίνει ενίσχυση της ελληνικής οικονομίας.

Ωστόσο, οι κοινωνικές εξελίξεις, η τεχνολογία, η μετατροπή των σύγχρονων καταναλωτικών προτύπων και οι αλλαγές που επιφέρει η παγκοσμιοποίηση δεν αφήνουν την τουριστική βιομηχανία ανεπηρέαστη. Οι αλλαγές αυτές πρέπει να παρακολουθούνται από κοντά αν θέλουμε η Ελλάδα, ως τουριστικός προορισμός, να παραμείνει ανταγωνιστική και ο Τουρισμός μας να αποκτήσει ακόμα μεγαλύτερη δυναμική. Με αυτά τα δεδομένα, ο σχεδιασμός της πολιτικής πρέπει να στοχεύει ακριβώς στον επαναπροσδιορισμό της τουριστικής ταυτότητας της χώρας, με αποφασιστική αλλαγή κατεύθυνσης από τον παραδοσιακό τουρισμό προς τις επιλεκτικές ή εναλλακτικές μορφές τουρισμού.

Οι κύριοι στόχοι των εναλλακτικών μορφών τουρισμού είναι η διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος, η βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των ανθρώπων και η ανάπτυξη των κοινωνιών της χώρας με σκοπό την προσέλκυση τουριστών κυρίως υψηλού εισοδήματος. Η τάση αυτή εμφανίζεται μετά από μακρόχρονη επικράτηση

του παραδοσιακού ή αλλιώς μαζικού τουρισμού, ο οποίος επιβαρύνει περιβαλλοντικά, κοινωνικά και πολιτισμικά τον τόπο υποδοχής.

Ο μαζικός τουρισμός έχει να κάνει με την οργανωμένη μετακίνηση μεγάλων ομάδων ατόμων για ένα διάστημα συνήθως 1-2 εβδομάδων σε παραθαλάσσια θέρετρα για ξεκούραση, ψυχαγωγία και διασκέδαση τους κυρίως τους θερινούς μήνες. Αυτή η μαζικότητα τουριστικών δραστηριοτήτων με κύρια χαρακτηριστικά τον πρόχειρο ή ανύπαρκτο σχεδιασμό και τη μεγιστοποίηση του κέρδους δημιουργούν προβλήματα στις τοπικές κοινωνίες μερικά από τα οποία είναι η ηχορύπανση, η πολυκοσμία, η εποχικότητα, η ρύπανση και αλλοίωση της αισθητικής του περιβάλλοντος και η αλλοίωση της πολιτιστικής ταυτότητας του τοπικού πληθυσμού. Οι αρνητικές αυτές επιπτώσεις οδήγησαν στο συμπέρασμα ότι τα οικονομικά οφέλη δεν αντισταθμίζουν το υψηλό περιβαλλοντικό, κοινωνικό και πολιτισμικό κόστος και επιβάλλεται αλλαγή και διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος.

Οι επισκέπτες από τη μεριά τους, ώριμοι τουρίστες πια, αρχίζουν να ζητάνε κάτι περισσότερο και διαφορετικό από το κλασικό μοντέλο «ήλιο – θάλασσα – μνημεία» που θα μπορούσαμε να αποκαλέσουμε και παθητικό τουρισμό, και αναζητούν εμπειρίες προσαρμοσμένες στα ενδιαφέροντά τους και στις ανάγκες τους. Επίσης, έχουν γίνει πιο απαιτητικοί και εκτός από ποικιλία προσφερόμενων υπηρεσιών θέλουν και ποιότητα αντίστοιχη των χρημάτων που ξοδεύουν (value for money) γνωρίζοντας ότι ο ανταγωνισμός μεταξύ των τουριστικών προορισμών είναι με το μέρος τους. Οι ειδικές μορφές έρχονται να καλύψουν αυτές τις επιθυμίες και ανάγκες, αυτήν την νέα τάση που επικρατεί πλέον παγκοσμίως.

Η Ελλάδα είναι από τις λίγες χώρες που μπορεί να ικανοποιήσει αν όχι όλα, τα περισσότερα κίνητρα των τουριστών σε παγκόσμια κλίμακα. Έχει να προσφέρει πανέμορφο φυσικό περιβάλλον, ιδανικό κλίμα, πλούσια πολιτιστική κληρονομιά, ποικιλία τοπία, αναπτυγμένη τουριστική υποδομή και έμπειρο ανθρώπινο δυναμικό για να υποδεχθεί τον επισκέπτη που ενδιαφέρεται για ειδικές μορφές τουρισμού, μερικές από τις οποίες είναι ο Οικολογικός, Αθλητικός, Θαλάσσιος, Πολιτιστικός, Συνεδριακός, Αγροτικός, Θρησκευτικός και φυσικά ο Τουρισμός Υγείας.

1.2 Τουρισμός Υγείας και Ιαματικός Τουρισμός

Μέσα από τον τουρισμό, ο άνθρωπος αναζητά να βελτιώσει την ποιότητα της ζωής του και αυτό για ένα συνεχώς αυξανόμενο σύνολο ατόμων σημαίνει βελτίωση της υγείας τους. Ο Τουρισμός Υγείας είναι η εναλλακτική μορφή τουρισμού, που έχει στόχο την πραγματοποίηση διακοπών για τη διατήρηση της σωματικής και ψυχικής υγείας. Δεν αφορά πλέον μόνο άτομα που έχουν κάποιο πρόβλημα υγείας, συνήθως μεγαλύτερης ηλικίας, και επιθυμούν να συνδυάσουν τις διακοπές τους με σχετική θεραπεία αλλά και άτομα υγιή για τα οποία η πρόληψη, η σωστή διατροφή και η άσκηση είναι τρόπος ζωής και στις διακοπές τους θέλουν μια ανάλογη αναζωογονητική εμπειρία. Μάλιστα παρατηρείται ότι ο μέσος όρος ηλικίας των τουριστών αυτών πέφτει σημαντικά ενώ το οικονομικό τους επίπεδο ανεβαίνει. Κερδίζει ολοένα και περισσότερο έδαφος ανάμεσα στους νέους κλάδους της τουριστικής αγοράς επειδή ακριβώς οι πιεστικοί ρυθμοί της ζωής, το στρες και η

κόπωση που υφίσταται σήμερα ο άνθρωπος της πόλης του δημιουργούν την ανάγκη για διακοπές θεραπευτικού χαρακτήρα.

Έτσι, ο Τουρισμός Υγείας περιλαμβάνει ένα ευρύ φάσμα υπηρεσιών υγείας όπως την ιαματική υδροθεραπεία, τη θαλασσοθεραπεία, τον ιατρικό έλεγχο, τη σωστή διατροφή, την θεραπεία με βιταμίνες και βότανα, τη σωματική άσκηση, τις ειδικές θεραπείες όπως την αντικαπνιστική, την θεραπεία του άγχους και την κινήσιοθεραπεία. Επίσης, υπάρχει και το κομμάτι όπου το ταξίδι συνδυάζεται με την ιατρική και οδοντιατρική περίθαλψη ξεκινώντας από προσθετικές επεμβάσεις σε οδοντοστοιχίες και φτάνοντας σε αισθητικού χαρακτήρα χειρουργικές επεμβάσεις, ο λεγόμενος Ιατρικός Τουρισμός.

Για την ανάπτυξη του Τουρισμού Υγείας έχουν δημιουργηθεί τουριστικά θέρετρα, που έχουν όλες τις εγκαταστάσεις και έχουν επεκτείνει τις δραστηριότητες τους, ώστε το προσφερόμενο προϊόν, εκτός της θεραπείας και αναζωογόνησης να έχει ως σκοπό την ξεκούραση και αναψυχή. Αυτά τα καταλύματα ονομάζονται Κέντρα Τουρισμού Υγείας (health resorts) και ανάλογα με την ιδιαιτερότητα της περιοχής στην οποία βρίσκονται, ο επισκέπτης μπορεί να συμμετέχει και σε άλλες ειδικές μορφές τουρισμού που αναφέρθηκαν πιο πάνω.

Ένα μεγάλο κομμάτι του Τουρισμού Υγείας για το οποίο θα γίνει λόγος παρακάτω είναι ο Ιαματικός Τουρισμός ή Θερμαλισμός. Με τον όρο αυτό αναφερόμαστε στο σύνολο οργανωμένων και αλληλοσυμπληρούμενων δράσεων, με κυρίαρχο στοιχείο αυτό της χρήσης του ιαματικού φυσικού πόρου (νερό, πηλός, κλπ), με στόχο την πρόληψη, διατήρηση και αποκατάσταση της σωματικής και ψυχικής ευεξίας και υγείας του ανθρώπου.

Στον τομέα αυτό, η χώρα μας έχει πολύ μεγάλα περιθώρια ανάπτυξης. Η φύση εκτός από σπάνια τοπία και ιδιαίτερες φυσικές ομορφιές χάρισε στην Ελλάδα και πηγές με σημαντικές θεραπευτικές ιδιότητες. Τα ιαματικά λουτρά αποτελούν μέρος του εθνικού πλούτου της χώρας, ενώ οι θεραπευτικές τους ιδιότητες ήταν γνωστές, ήδη, από τους αρχαίους χρόνους.

1.3 Ιστορική Ανασκόπηση και Εξέλιξη του Ιαματικού Τουρισμού στην Ελλάδα

Η θεραπεία με ιαματικό νερό είναι γνωστή στην Ελλάδα από τα αρχαία χρόνια, όχι μόνο σε εμπειρικό αλλά και σε επιστημονικό επίπεδο. Συχνή αναφορά για τα θαυματουργά αυτά νερά πολλών πηγών γίνεται και στη μυθολογία μας. Τον 5^ο αιώνα π.Χ. ιδρύονται τα πρώτα Ασκληπεία κοντά σε ιαματικές πηγές γεγονός που εκφράζει την εμπιστοσύνη που είχε ο αρχαίος κόσμος στο ιαματικό νερό.

Πρώτος παρατηρητής των ιαματικών υδάτων θεωρείται ο Ηρόδοτος, ο οποίος προτείνει τη λουτροθεραπεία σε διάρκεια 21 μερών, αναφέροντας επίσης ότι την άνοιξη πρέπει να γίνονται τα ζεστά μπάνια και το καλοκαίρι τα ψυχρά.

Ο Ιπποκράτης ο Κώος, ο οποίος θεωρείται ο θεμελιωτής της ιατρικής επιστήμης και πατέρας της υδροθεραπείας, στο σύγγραμμά του «Περί Αέρων Τόπων Υδάτων», μιλά πρώτος για την επίδραση που έχουν τα ψυχρά και θερμά λουτρά στο

σώμα μας, για ποιες παθήσεις ενδείκνυται η χρήση του ιαματικού νερού καθώς και για την παράλληλη επίδραση του κλίματος ενός τόπου.

Ο Αριστοτέλης, περιγράφοντας τους σεισμούς, εξηγεί τη γένεση των πηγών της Αιδηψού οι οποίες σύμφωνα με το Στράβωνα ονομάζονταν Θερμά του Ηρακλέους, εξ' ου και τα αρχαιολογικά ευρήματα όπως το μαρμάρινο ανάγλυφο με τη λεοντή και το τόξο του Ηρακλή.

Τα Ρωμαϊκά χρόνια, Έλληνες γιατροί οι οποίοι ήταν οπαδοί της Ιατρικής του Ιπποκράτη, ασχολούνται με την υδροθεραπεία. Ο Στράβων, ο Πλούταρχος, ο Πausanias περιγράφουν πολλές ιαματικές πηγές και την εμφάνιση αυτών. Από όλους αυτούς τους γιατρούς ήταν παραδεκτή η ιαματική επίδραση ορισμένων φυσικών πηγών.

Τη Βυζαντινή εποχή μέχρι και τον 6^ο αιώνα μ.Χ., η χρήση των ιαματικών νερών συνεχίζεται αλλά τον Μεσαίωνα ο θερμαλισμός παρακμάζει για να αναβιώσει πάλι στις αρχές του 16^{ου} αιώνα.

Η κυβέρνηση Καποδίστρια δείχνει ενδιαφέρον για τις ιαματικές πηγές και το 1830 κυβερνητικοί ιατροί επισκέπτονται την Κύθνο για να μελετήσουν τις πηγές της. Επί Όθωνος, το 1833, δημιουργείτε το υδροθεραπευτήριο στα Λουτρά της Κύθνου.

Το 1845 η βασίλισσα Αμαλία εκδήλωσε το ενδιαφέρον της, καθώς μετέβαινε για λουτροθεραπεία στο νησί, και έτσι κτίστηκε ειδικό κτήριο λουτρών. Έκτοτε και μέχρι το 1935 κατασκευάστηκαν και οργανώθηκε η λειτουργία σημαντικών λουτροπόλεων της χώρας μας: Λουτράκι Περαχώρα, Μέθανα, Αιδηψός, Κυλλήνη, Υπάτη, Καϊάφας, Μανδράκι Νισύρου, Σμόκοβο, Νέα Απολλωνία, Θέρμη Λέσβου, Καμένα Βούρλα, Λαγκαδάς, Πλατύστομο, Ελευθερές Καβάλας, Θέρμα Ικαρίας, Θερμοπόλες.

Η αρχή στην οργάνωση των λουτροπόλεων έγινε στις αρχές του αιώνα μας. Το 1918 δημιουργήθηκε από την πολιτεία, για πρώτη φορά, κλάδος ιαματικών πηγών στην υπηρεσία «Ξένων και Εκθέσεων» του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας. Το 1920 έχουμε τη δημιουργία του νομοθετικού πλαισίου για τις ιαματικές πηγές και τη λουτροθεραπεία καθώς και σημαντικό ερευνητικό έργο από διάφορους επιστημονικούς κλάδους. Ο διευθυντής του νεοϊδρυθέντες χιμείου του κράτους, Μ. Περτέσης, μελέτησε από το 1925 μέχρι το 1937 τον φυσικοχημικό χαρακτήρα των πηγών, δίνοντας νέα διάσταση στην εξέλιξη της ιαματικής υδροθεραπείας στη χώρα μας. Το 1927 συστήνεται ο κλάδος μονίμων υδρολόγων ιατρών.

Το 1936 η αρμοδιότητα των ιαματικών πηγών μεταβιβάστηκε στο νεοσύστατο Υφυπουργείο Τύπου και Τουρισμού. Το 1938 η Διεύθυνση Ιαματικών Πηγών και Εκθέσεων δημοσιοποίησε μία σπουδαία έρευνα-καταγραφή γνωστή ως «Οι 750 Μεταλλικές Πηγές της Ελλάδος». Την ίδια χρονιά δημιουργήθηκε στο πανεπιστήμιο της Αθήνας έδρα Κλινικής Υδροθεραπείας και Ιατρικής Κλιματοθεραπείας.

Το 1945 περιήλθαν στη Γενική Γραμματεία Τουρισμού και από το 1950 μέχρι σήμερα υπάγονται στις αρμοδιότητες του Ελληνικού Οργανισμού Τουρισμού (ΕΟΤ), που ιδρύθηκε το χρόνο εκείνο, σαν κλάδος του Υπουργείου Προεδρίας Κυβερνήσεως.

Τέλος, το 1983 ιδρύθηκε στα Καμένα Βούρλα ο Σύνδεσμος Δήμων και Κοινοτήτων Ιαματικών πηγών Ελλάδας, με σκοπό την μέριμνα για την αξιοποίηση, εκσυγχρονισμό και γενικά την βελτίωση των συνθηκών λειτουργίας των ιαματικών πηγών της χώρας και την εκμετάλλευση αυτών από την τοπική αυτοδιοίκηση.

Όπως προαναφέρθηκε, οι περισσότερες λουτροπόλεις που λειτουργούν και σήμερα αξιοποιήθηκαν τη δεκαετία του 1930. Παρουσιάζονταν σαν οργανωμένα τουριστικά συγκροτήματα με ξενοδοχεία, εστιατόρια και λοιπές εγκαταστάσεις μέχρι και καζίνο, όπως στο Λουτράκι. Η πελατεία τους αποτελείτο ακόμη και από οικονομικά επιφανείς Ευρωπαίους και Άραβες, οι οποίοι πραγματοποιούσαν λουτροθεραπεία σε συνδυασμό με μία πιο κοσμοπολίτικη ζωή.

Εδώ θα πρέπει να επισημάνουμε ότι η ανάπτυξη του τουρισμού στην Ελλάδα άρχισε από τις ιαματικές πηγές που υπήρξε η πρώτη μορφή αυτού ανεξαρτήτως, εάν οι επισκέπτες πραγματοποιούσαν λουτροθεραπεία ή όχι.

Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα οργάνωσης λουτρόπολης είναι η ονομαστή για εκείνη την εποχή Λουτρόπολη του Πλατύστομου, στο νομό Φθιώτιδας, η οποία διέθετε ξενοδοχείο για την εποχή εκείνη ανώτερης κατηγορίας, ένα μεγάλο εστιατόριο ανάλογο του ξενοδοχείου, μια σειρά ενοικιαζομένων δωματίων με σύγχρονες για την εποχή ανέσεις, αρκετά μεγάλη σε αριθμό σειρά δωματίων των ονομαζόμενων «Λαϊκών», τα οποία απευθύνονταν σε χαμηλής οικονομικής στάθμης λουόμενους οι οποίοι είχαν τη δυνατότητα ακόμη και να μαγειρεύουν στα δωμάτια, καταστήματα τροφίμων τα οποία λειτουργούσαν εντός της λουτροπόλεως προς εξυπηρέτηση των λουομένων, ένα μικρό Λαϊκό εστιατόριο, υδροθεραπευτήριο με μπανιέρες και δύο μεγάλες εσωτερικές πισίνες, ποσιθεραπευτήριο και εμφιαλωτήριο.

Από τα προαναφερόμενα μπορούμε να δούμε το πόσο πολύ θεωρείτο προσοδοφόρα μία τουριστική επιχείρηση ιαματικών πηγών με την αξιοποίηση κάθε πηγής εσόδων αυτής και με την προσέλκυση πελατείας κάθε βαλαντίου. Παρόμοιου τύπου επιχειρήσεις λειτουργούσαν στις ιαματικές πηγές Καϊάφα, Ελευθερών, Σμοκόβου, Νέας Απολλωνίας, Τραϊανούπολεως, κλπ.

Η ακμή των ελληνικών λουτροπόλεων ωστόσο δεν είχε την αναμενόμενη συνέχεια. Το 1955 καταργήθηκε η Πανεπιστημιακή έδρα με αποτέλεσμα να μην υπάρχουν οι απαραίτητοι για την κάθε λουτρόπολη λουτρίατροι, οι οποίοι θα συνιστούσαν στους λουόμενους τις κατάλληλες για τις παθήσεις τους πηγές αλλά και τον σωστότερο τρόπο λουτροθεραπείας.

Η έκρηξη της χημικής φαρμακοβιομηχανίας φαίνεται να έδωσε τη χαριστική βολή για να αρχίσει να εγκαταλείπεται η φιλοσοφία και η επαφή περί ιαματικότητας των νερών τόσο από τους γιατρούς όσο από τους επιχειρηματίες και τον κόσμο. Αυτό συνέβη διότι η εξέλιξη των ιαματικών πηγών έχει άμεση σχέση με τις αντιλήψεις της Ιατρικής Παθολογίας: σε περιόδους όπου η ιατρική επιστήμη εφαρμόζει φυσικά μέσα για τη θεραπεία διαφόρων παθήσεων υπάρχει και ανάπτυξη των ιαματικών πηγών. Αντίθετα, με την άνοδο της χημικής φαρμακολογίας και την εξέλιξη της χειρουργικής, εγκαταλείπεται η εμπιστοσύνη προς τα ιαματικά νερά.

Στις λουτροπόλεις, λόγω του συνεχώς μειούμενου αριθμού λουομένων και οικονομικών προβλημάτων δεν γινόντουσαν έργα συντηρήσεως, με αποτέλεσμα να

παρουσιάζουν εικόνα εγκατάλειψης. Η πελατεία αποτελείτο πλέον από εκπροσώπους της τρίτης ηλικίας κυρίως, χαμηλού εισοδήματος, οι οποίοι αρκούσαν στον παραδοσιακό τρόπο λούσης. Αλλά ούτε και από πλευράς πολιτείας δεν δόθηκε η πρέπουσα προσοχή και προτεραιότητα στον τομέα αυτό καθότι για πολλά χρόνια το τουριστικό σύνθημα για την Ελλάδα ήταν «ήλιος – θάλασσα – αρχαιότητες» και καμία ενημέρωση για τις ιαματικές πηγές. Η λανθασμένη, μάλιστα, εντύπωση ότι τα ιαματικά ύδατα ενδείκνυνται μόνο για παθήσεις ηλικιωμένων αποθάρρυνε τον κόσμο από τη λουτροθεραπεία και του στερούσε μία μέθοδος ίασης, που όχι μόνο θεραπεύει αλλά συγχρόνως ψυχαγωγεί. Αποτέλεσμα αυτών των εναλλαγών είναι η παρακμή των λουτροπόλεων, οι οποίες άνθισαν μετά το 1930 και η μετατροπή τους αργότερα σε «κοινωνίες ηλικιωμένων».

Σήμερα, τα πράγματα είναι πιο αισιόδοξα. Η λουτροθεραπεία εξελίχθηκε και πήρε τη μορφή του Θεραπευτικού - Ιαματικού Τουρισμού και ο ασθενής γίνεται σταδιακά και τουρίστας. Λόγο της επαναληπτικής φύσης της υδροθεραπείας, δηλαδή συγκεκριμένο αριθμό λούσεων σε συγκεκριμένο χρονικό διάστημα για να ολοκληρωθεί η θεραπεία, ο ασθενής έχει στη διάθεσή του αρκετό χρόνο και για άλλες δραστηριότητες. Έτσι οι Λουτρόπολεις μετατρέπονται σε κέντρα Ιαματικού Τουρισμού που συνδυάζουν εκτός της υγείας και την ψυχαγωγία. Μένει να δούμε πως θα εξελιχθούν, κατά πόσο δηλαδή θα επωφεληθούν το θετικό κλίμα που υπάρχει γύρω από τον Ιαματικό Τουρισμό.

Ιαματικές Πηγές Καλλιθέας Ρόδου

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΚΕΝΤΡΑ ΙΑΜΑΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ – ΙΑΜΑΤΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

2.1 Γενικά

Με τον όρο Κέντρο Ιαματικού Τουρισμού ή spa εννοούμε την έκταση που είναι κατάλληλα χωροθετημένη και εξοπλισμένη με τα αναγκαία δίκτυα υποδομής, τις απαραίτητες υπηρεσίες (θεραπευτικές, εξυπηρετήσεως, κ.α.) και στην οποία έκταση γίνεται εκμετάλλευση των επιτόπιων φυσικών πόρων (νερό, κλίμα, κ.α.). Η παρουσία γιατρού και ειδικευμένου προσωπικού, η καλαισθησία των εγκαταστάσεων, η οργάνωση του χώρου με βιβλιοθήκη, οπτικοακουστικά μέσα και επιτραπέζια παιχνίδια, σε συνδυασμό με τη διοργάνωση κύκλου επιμορφωτικών ομιλιών για σωματικής και ψυχοκοινωνικής υγείας κρίνονται απαραίτητα.

Ο σχεδιασμός, η ίδρυση και λειτουργία ενός Κέντρου είναι έργο πολύπλοκο, πολυδιάστατο και χρονοβόρο και απαιτεί μελέτη πολλών και σύνθετων παραγόντων. Με βάση τις ανάγκες κάθε περιοχής εξασφαλίζεται η έκταση, εκπονούνται οι απαραίτητες τεχνικές και οικονομικές μελέτες, εκτελούνται τα έργα και τέλος συστήνεται «Φορέας Εκμετάλλευσης». Για να ανοίξει όμως ο δρόμος της σωστής εκμετάλλευσης πρέπει να χρησιμοποιηθούν τα κατάλληλα κλειδιά. Ένα από αυτά είναι το μάρκετινγκ, το οποίο περιλαμβάνει την οργάνωση, το πρόγραμμα και το σχέδιο εφαρμογής. Επίσης, η χρηματοδότηση για την υλοποίηση του προγράμματος ίδρυσης ενός Κέντρου μπορεί να εξασφαλισθεί με ίδια χρηματοδότηση του Επενδυτή, με τραπεζικό δανεισμό σε συνδυασμό με επιχορήγηση του Δημοσίου, με ένταξη σε προγράμματα της Ε.Ε. ή σε συνδυασμό των πιο πάνω πηγών.

Από την σκοπιά του χωροτάκτη, η θέση του Κέντρου πρέπει να επιλέγεται με βάση το τοπογραφικό του χώρου, τα χαρακτηριστικά του τοπίου και το μέγεθος επιρροής των κλιματολογικών συνθηκών. Κάθε ωραία περιοχή δεν πρέπει να θεωρείται κατάλληλη για Κέντρο Ιαματικού Τουρισμού. Ο γιατρός πρέπει σε κάθε φάση του σχεδιασμού να επισημαίνει τις ανάγκες που πρέπει να καλύψει το Κέντρο

και να προσαρμόζεται στις ενδείξεις του ιαματικού φυσικού πόρου (φυσικά νερά, ατμοί, κλπ). Εννοείται ότι πρέπει να τηρούνται και οι σχετικές διατάξεις του νόμου.

2.2 Διακρίσεις Κέντρων Ιαματικού Τουρισμού

Τα Κέντρα Ιαματικού Τουρισμού, ανάλογα με τον φυσικό πόρο που αξιοποιούν, διακρίνονται σε Κέντρα Υδροθεραπείας και Κέντρα Κλιματοθεραπείας.

➤ Κέντρα Υδροθεραπείας

Η υδροθεραπεία γίνεται είτε με ιαματικό είτε με θαλάσσιο νερό, επομένως τα Κέντρα Υδροθεραπείας χωρίζονται σε δύο κατηγορίες. Σε παρακάτω κεφάλαιο γίνεται λεπτομερή αναφορά στις διάφορες μεθόδους υδροθεραπείας.

➤ Κέντρα Κλιματοθεραπείας

Η επίδραση των κλιματολογικών παραγόντων στην υγεία του ανθρώπου είναι γενικώς παραδεκτή. Έχει διαπιστωθεί ότι οι καιρικές μεταβολές επενεργούν στο νευροφυτικό σύστημα και βοηθούν στην ανάπτυξη νόσων ή στην εμφάνιση νοσηρών συμπτωμάτων. Ένα κλίμα για να δράσει ευεργετικά σε μία νόσο πρέπει να διαθέτει κλιματικούς παράγοντες διάφορους από εκείνους που συνήθως ζει ο ασθενής, έτσι ώστε να δράσει ερεθιστικά ή κατευναστικά. Οι ασθένειες, των οποίων η αρχική αιτία είναι μικροβιακή ή άλλης φύσεως ή και ακαθόριστη, αλλά η εμφάνιση ή η εξέλιξη τους υπόκειται στις καιρικές μεταβολές, καλούνται μετεωροτρόποι, και τα άτομα μετεωροτρόπα. Σαν μέτρο για την εκτίμηση ότι ένας τόπος δεν είναι βλαβερός για την υγεία του ανθρώπου είναι το καλούμενο αίσθημα ευεξίας.

2.3 Οι Ιαματικές Πηγές της Ελλάδας

Ο ελλαδικός χώρος είναι εξαιρετικά πλούσιος σε μεταλλικά νερά, μια και οι γνωστές μέχρι σήμερα πηγές φαίνεται ότι ξεπερνούν τις 750 και κατανέμονται ως εξής: Νησιωτική Ελλάδα 229 πηγές, Στερεά Ελλάδα 156, Μακεδονία 115, Πελοπόννησος 114, Θεσσαλία 57, Ήπειρος 56 και Θράκη 25. Σήμερα, σε μεγάλο ή σε μικρό βαθμό χρησιμοποιείται μόνο το 42%, δηλαδή 348 πηγές, εκ των οποίων οι 180 χρησιμοποιούνται λουτροθεραπεία, 148 για ποσιθεραπεία και 20 για λουτροθεραπεία και ποσιθεραπεία.

Από την Πολιτεία είναι αναγνωρισμένες περίπου 75 πηγές ως ιαματικές. Από αυτούς τους αριθμούς μόνο βγαίνει το συμπέρασμα ότι υπάρχουν τεράστια περιθώρια ανάπτυξης του φυσικού αυτού πλούτου, δεδομένου ότι το μεγαλύτερο μέρος των πηγών βρίσκεται σε παράκτιες περιοχές και σε νησιά. Πολύ μεγάλες δυνατότητες παρουσιάζονται επίσης, όπως θα δούμε στο επόμενο κεφάλαιο, στην ανάπτυξη βιομηχανίας εμφιάλωσης αλλά και άλλων μορφών εκμετάλλευσης των μεταλλικών μερών, μιας και η ποιότητα τους καλύπτει μεγάλο φάσμα δυνατών χημισμών.

Παρακάτω γίνεται παρουσίαση των σημαντικότερων αναγνωρισμένων ιαματικών πηγών της Ελλάδας με πληροφορίες για την τοποθεσία, τις εγκαταστάσεις

και τα συστατικά των νερών. Επίσης, παρατίθεται πίνακας με τις θεραπευτικές ιδιότητές τους.

2.3.1 Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης

1) Ιαματική Πηγή Τραϊανούπολης - Ν. Έβρου: Η λουτρόπολη βρίσκεται 14 περίπου χιλιόμετρα ανατολικά της Αλεξανδρούπολης, δίπλα στον ιστορικό χώρο της αρχαίας Τραϊανούπολης η οποία χτίστηκε από τον Ρωμαίο αυτοκράτορα Τραϊανό το 113-114 μ.Χ. Οι θερμές ιαματικές πηγές ήταν ο βασικός πόλος έλξης πληθυσμού ήδη από την αρχαιότητα. Σήμερα, θεωρούνται από τις σημαντικότερες του ελλαδικού χώρου.

Χαρακτηρισμός νερού: Υπέρθερμο (51 °C) υδροθειοχλωριονατριούχο

Εγκαταστάσεις: Παρέχει της υπηρεσίες της με πλήρως ανακαινισμένο και εμπλουτισμένο υδροθεραπευτήριο (20 ατομικοί λουτήρες, 6 διπλούς λουτήρες, υδρομασάζ, εισπνοθεραπεία, ποσιθεραπεία κλπ). Επίσης, η επιχείρηση παρέχει τη δυνατότητα διαμονής σε ξενοδοχειακές εγκαταστάσεις Γ' κατηγορίας. Σημειώνεται ακόμη ότι η θέρμανση των εγκαταστάσεων γίνεται με νερό θερμό-ιαματικό. Η διαχείριση γίνεται από την Διαδημοτική Επιχείρηση Λουτρών Αλεξανδρούπολης Τραϊανούπολης (Δ.Ε.Α.Τ.Α.). Στόχος της είναι να συνδυάσει τον ιαματικό – θεραπευτικό τουρισμό, με τις σύγχρονες τάσεις του θερμαλισμού για ψυχική υγεία και σωματική ευεξία καθώς και με άλλες ήπιες – εναλλακτικές μορφές τουρισμού που η ευρύτερη περιοχή προσφέρει.

2) Ιαματική Πηγή Ψαροθέρων Σαμοθράκης - Ν. Έβρου: Στο βόρειο τμήμα του νησιού, σε απόσταση 13 χιλιομέτρων περίπου από την Καμαριώτισσα, το λιμάνι της Σαμοθράκης, βρίσκονται τα Θέρμα ή Λουτρά των οποίων οι ζεστές θειούχες πηγές ήταν ήδη γνωστές από την εποχή του Βυζαντίου για τις ιαματικές ιδιότητές τους.

Χαρακτηρισμός νερού: Πέντε πηγές καλύπτουν τις ανάγκες του υδροθεραπευτηρίου. Η θερμοκρασία των πηγών είναι 30 °C έως 100 °C. Είναι η ιαματική φυσική ανάβλυση νερού με τη μεγαλύτερη θερμοκρασία στη χώρα μας. Υπέρθερμο, αλιπηγή υδροθειούχος πηγή

Εγκαταστάσεις: Υδροθεραπευτήριο με 2 ομαδικούς και 5 ατομικούς λουτήρες, με λειτουργία κατά τους θερινούς μήνες. Η διαχείριση γίνεται από τη Δημοτική Επιχείρηση Ανάπτυξης Σαμοθράκης.

3) Ιαματική Πηγή Γεννησαίας - Νομός Ξάνθης: Τα λουτρά Γεννησαίας, Δήμου Αβδήρων, βρίσκονται στο 18ο χιλιόμετρο της Εθνικής οδού Ξάνθης – Κομοτηνής, σε μικρή απόσταση από τη λίμνη Βιστωνίδα.

Χαρακτηρισμός νερού: Αλκαλικών γαιών υπέρθερμο (65.5 °C)

Εγκαταστάσεις: Υδροθεραπευτήριο με 15 ατομικούς και 6 ομαδικούς λουτήρες, ξενοδοχειακές μονάδες και εστιατόριο. Η διαχείριση της λουτρόπολης γίνεται από την Δημοτική Επιχείρηση Ανάπτυξης Δήμου Αβδήρων (Δ.Ε.Α.Δ.Α.), η οποία έχει συσταθεί για το λόγο αυτό.

4) Ιαματική Πηγές Εχίνου - Νομός Ξάνθης: Οι ιαματικές πηγές βρίσκονται βόρεια της Ξάνθης σε απόσταση 42 χιλιομέτρων και 15 χιλιόμετρα από τον Εχίνο και αναβλύζουν σε υψόμετρο 650 μέτρων.

Χαρακτηρισμός νερού: Τέσσερις πηγές με θερμοκρασία νερού από 22 °C έως 60 °C τροφοδοτούν το υδροθεραπευτήριο. Αλκαλικών γαιών υπέρθερμο

Εγκαταστάσεις: Υδροθεραπευτήριο με 2 ομαδικούς και 3 ατομικούς λουτήρες. Η διαχείριση της λουτρόπολης γίνεται από την Κοινότητα Θερμών.

5) Ιαματική Πηλός Κρηνίδων - Νομός Καβάλας: Μοναδική παρουσία στο χώρο της συστηματικής πηλοθεραπείας, ο φυσικός θεραπευτικός πηλοταμιευτήρας βρίσκεται 3 χιλιόμετρα περίπου δυτικά του οικισμού των Κρηνίδων, στο Δήμο Φιλίππων, 17 χιλιόμετρα βορειοδυτικά της Καβάλας. Οι εκπληκτικές ιδιότητες της λάσπης είναι γνωστές στην περιοχή τουλάχιστον από τα τέλη του περασμένου αιώνα, όπως φαίνεται και από την ύπαρξη παλιού κτίσματος κοντά στα λουτρά.

Χαρακτηρισμός πηλού: Τυρφοειδής χαμηλής περιεκτικότητας σε οργανικά

Εγκαταστάσεις: Σήμερα το υφιστάμενο Πηλοθεραπευτικό Κέντρο εκσυγχρονίζεται διαρκώς, ενώ σχεδιάζεται η δημιουργία νέου θερμολιστικού κέντρου με αυξημένες δυνατότητες τόσο στον τομέα των υπηρεσιών (πηλοθεραπεία και υδροθεραπεία, ατομικώς και ομαδικώς) όσο και στον τομέα της λειτουργίας (σε ετήσια πλέον βάση). Η Δημοτική Επιχείρηση Λασπόλουτρα Κρηνίδων διαχειρίζεται τον φυσικό πόρο του πηλού.

6) Ιαματική Πηγή Ελευθερών - Νομός Καβάλας: Τα ιαματικά λουτρά βρίσκονται στην κοιλάδα του ποταμού Μαρμαρά σε απόσταση 42 χιλιομέτρων από την Καβάλα. Τα ζεστά μεταλλικά νερά που αναβλύζουν στην περιοχή χρησιμοποιούνταν από τους ρωμαϊκούς χρόνους, όπως φαίνεται από ένα θολωτό βυζαντινό που σώζεται σε σχετικά καλή κατάσταση.

Χαρακτηρισμός νερού: Υπάρχουν τέσσερις φυσικές αναβλύσεις με θερμοκρασία από 40 °C μέχρι 52 °C. Οξυπηγές αλκαλικές χλωριονατριούχες πηγές

Εγκαταστάσεις: Υδροθεραπευτήριο με 2 ομαδικούς και 16 ατομικούς λουτήρες, ξενώνες και εστιατόριο. Το δικαίωμα της διαχείρισης έχει παραχωρηθεί, πρόσφατα, στην Αναπτυξιακή Εταιρία της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Καβάλας. Η περίοδος λειτουργίας των εγκαταστάσεων είναι από τον Ιούνιο έως τον Σεπτέμβριο.

7) Ιαματική Πηγές Θερμών Παρανεστίου - Νομός Δράμας: Οι πηγές απέχουν 25 χιλιόμετρα βόρεια της πόλης του Παρανεστίου, σε υψόμετρο 620 μέτρων. Εκεί υπάρχει ένα παλιό πέτρινο υδροθεραπευτήριο το οποίο μαρτυρά ότι οι κάτοικοι της περιοχής έκαναν χρήση των ιαματικών πηγών εδώ και αιώνες.

Χαρακτηρισμός νερού: Αναβλύζουν πέντε ιαματικές πηγές θερμοκρασίας από 20 °C μέχρι και 58 °C. Υπέρθερμο μεταλλικό υποτονικό

Εγκαταστάσεις: Φυσικοί λουτήρες με λειτουργία κατά τους θερινούς μήνες. Ο Δήμος Παρανεστίου έχει το δικαίωμα εκμετάλλευσης και διαχείρισης των πηγών.

2.3.2 Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας

1) Ιαματικές Πηγή Αγίας Παρασκευής - Νομός Χαλκιδικής: Τα λουτρά της Αγίας Παρασκευής βρίσκονται στη χερσόνησο της Κασσάνδρας, 85 χλμ. νότια του Πολυγύρου, πρωτεύουσα του νομού. Εκεί υπάρχει ένα φημισμένο SPA με σύγχρονες εγκαταστάσεις το οποίο απευθύνεται σε όλες τις ηλικίες και συνιστάται για πολλές παθήσεις.

Χαρακτηρισμός νερού: Φαινόμενο της ηφαιστειακής δραστηριότητας, η πηγή χαρακτηρίζεται μεσόθερμη (37,5-39 °C), αλιπηγή, βαρικούχος και υδροθειούχος

Εγκαταστάσεις: Ένας πλήρης εξοπλισμένος χώρος με πισίνες, σάουνες, χαμάμ, κατεωνιστήρες, υδρομασάζ (ατομικά και ομαδικά). Λειτουργία όλο το χρόνο.

2) Ιαματική Πηγή Αγκίστρου - Νομός Σερρών: Σε απόσταση 1,5 χιλιομέτρου από την κοινότητα Αγκίστρου, βρίσκονται τα ιαματικά λουτρά. Ιδιαίτερη προτίμηση παρατηρείται από νεαρά άτομα, κυρίως κατά τους χειμερινούς μήνες.

Χαρακτηρισμός νερού: Υπέρθερμο (41 °C) αλκαλικό υδροανθρακικό

Εγκαταστάσεις: Τρεις (3) ομαδικό λουτήρες και ξενώνας σε λειτουργία ετήσια. Υπό εκπόνηση μελέτη νέου κέντρου αποθεραπείας.

3) Ιαματική Πηγή Θερμών Νιγρίτας - Νομός Σερρών: Οι ιαματικές πηγές των Θερμών Νιγρίτας είναι γνωστές για το μεταλλικό νερό τους. Βρίσκονται μόλις πέντε χιλιόμετρα από τη Νιγρίτα και 22 χιλιόμετρα νότια των Σερρών.

Χαρακτηρισμός νερού: Υπέρθερμο (25 – 56 °C) αλκαλικό

Εγκαταστάσεις: Υδροθεραπευτήριο με ομαδικούς και ατομικούς λουτήρες, λειτουργία κατά τους θερινούς μήνες (διαχείριση από τον Ε.Ο.Τ)

4) Ιαματική Πηγή Σιδηροκάστρου - Νομός Σερρών: Επτά χιλιόμετρα από την πόλη του Σιδηροκάστρου, σε μια έκταση 300 μέτρων βρίσκονται τα ιαματικά λουτρά Σιδηροκάστρου. Τα τελευταία χρόνια έχουν εκσυγχρονισθεί με άριστες εγκαταστάσεις, ώστε να μπορούν να φιλοξενήσουν περισσότερους λουόμενους με ανώτερη ποιότητα.

Χαρακτηρισμός νερού: Υπέρθερμο (33 – 50 °C) μεταλλικό υποτονικό

Εγκαταστάσεις: Η Δημοτική Επιχείρηση Λουτρών Σιδηροκάστρου ανήκει 100% στον ομώνυμο σερραϊκό δήμο. Το υδροθεραπευτήριο και η ξενοδοχειακή μονάδα της δημοτικής επιχείρησης δέχονται κάθε χρόνο περισσότερους από 40 000 επισκέπτες. Συγκεκριμένα, ο κύριος όγκος των πελατών της αφορά τη λουτρική περίοδο (Ιούνιο – Οκτώβριο) άτομα τρίτης ηλικίας, τα οποία επισκέπτονται τα λουτρά για θεραπευτικούς λόγους και μένουν στο ξενοδοχείο για 10 μέρες. Τους υπόλοιπους μήνες, πελάτες είναι κυρίως ζευγάρια που καταφεύγουν στην επιχείρηση προκειμένου να ξεκουραστούν και να χαλαρώσουν το Σαββατοκύριακο.

Το υδροθεραπευτήριο διαθέτει: α) παραδοσιακό χαμάμ, χωρητικότητας 20 ατόμων. Λειτουργεί ξεχωριστά για άντρες και γυναίκες, β) τρία ομαδικά υδρομασάζ (2 έως 8 ατόμων) και 9 ατομικά.

5) Ιαματική Πηγή Νέας Απολλωνίας - Νομός Θεσσαλονίκης: Σε απόσταση 51 χιλιομέτρων νοτιοανατολικά της Θεσσαλονίκης, στη νότια πλευρά της λίμνης Βόλβη, βρίσκονται τα λουτρά της Νέας Απολλωνίας. Όπως αναφέρει ο Στράβωνας τα λουτρά κτίστηκαν τον 5ο αιώνα π.Χ. από τον Φίλιππο τον Α'. Τα ερείπια της αρχαίας Απολλωνίας βρίσκονται κοντά στα λουτρά. Επίσης, κοντά στη λίμνη βρίσκεται μια δεξαμενή η οποία λέγεται πως ήταν το λουτρό του Μέγα Αλέξανδρου και της Ολυμπιάδας.

Χαρακτηρισμός νερού: Υπέρθερμο (49 °C) ολιγομεταλλικό υποτονικό

Εγκαταστάσεις: Σύγχρονο υδροθεραπευτήριο με 54 ατομικούς λουτήρες, ομαδικό λουτήρες, πισίνα, σάουνα, χαμάμ και υδρομασάζ. Λειτουργεί και πλήρες ιατρικό κέντρο. Λειτουργία όλο το χρόνο.

6) Ιαματική Πηγή Σέδες (Θέρμης) - Νομός Θεσσαλονίκης: Σε μία πυκνοφυτεμένη έκταση πεντακοσίων στρεμμάτων, 25 χιλιόμετρα ανατολικά της Θεσσαλονίκης, βρίσκονται τα ιαματικά λουτρά Θέρμης. Παλαιότερα λειτουργούσαν τέσσερις βυζαντινές δεξαμενές εκ των οποίων η μεγαλύτερη φιλοξενούσε έως 80 άτομα. Σήμερα υπάρχει μόνο η μία.

Χαρακτηρισμός νερού: Μεσόθερμο (32-38 °C) χλωριονατριούχο ολιγομεταλλικό

Εγκαταστάσεις: Υδροθεραπευτήριο με 2 ομαδικούς λουτήρες χωρητικότητας 40 ατόμων και 15 ατόμων και 11 ατομικούς λουτήρες, ιατρείο, γραφείο, ξενώνες, εστιατόριο, εκκλησία. Ο Δήμος Θεσσαλονίκης, ο οποίος έχει την κυριότητα των λουτρών, καλύπτει όλα τα έξοδα των παρεχομένων υπηρεσιών (ιατρική παρακολούθηση των λουομένων, φυσιοθεραπευτική αγωγή, κοινωνική φροντίδα κλπ), των εργασιών συντήρησης των ξενοδοχειακών εγκαταστάσεων και του περιβάλλοντα χώρου, καθώς και τα έξοδα για την κάλυψη των λειτουργικών αναγκών και του εξοπλισμού των Λουτρών Θέρμης. Λειτουργεί από τον Ιούλιο έως τον Οκτώβριο.

7) Ιαματική Πηγή Λαγκαδά - Νομός Θεσσαλονίκης: Τα ιαματικά λουτρά της περιοχής αποτελούν μια από τις μεγαλύτερες λουτροπόλεις της χώρας. Βρίσκονται 19 χιλιόμετρα βορειοανατολικά της Θεσσαλονίκης, δίπλα στη πόλη του Λαγκαδά, και πολύ κοντά στη λίμνη Κορώνεια. Οι πρώτες εγκαταστάσεις λουτροθεραπείας χρονολογούνται από το 900 μ.Χ. και κατασκευάστηκαν από το στρατιωτικό γιατρό του Βυζαντίου Ιουστινιανό. Στις βυζαντινές αυτές εγκαταστάσεις και ιδιαίτερα στο θαυμάσιο μαρμάρινο ομαδικό λουτήρα αναφέρονται διάφοροι γεωγράφοι και περιηγητές κατά τον 17^ο αιώνα. Η συστηματική οργάνωση της λουτρόπολης του Λαγκαδά άρχισε το 1925.

Χαρακτηρισμός νερού: Μεσόθερμο (39 °C) θειονατριούχο

Εγκαταστάσεις: Η λουτρόπολη αναπτύσσεται στο χώρο των παλαιών βυζαντινών εγκαταστάσεων και διαθέτει ομαδικό βυζαντινό λουτήρα, σύγχρονο ομαδικό λουτήρα, τριάντα εννιά (39) ατομικούς λουτήρες, αμμόλουτρο, πηλοθεραπευτήριο, ξενώνες, εγκαταστάσεις αναψυχής και άθλησης. Λειτουργεί όλο το χρόνο.

8) Ιαματική Πηγή Σουρωτής - Νομός Θεσσαλονίκης: Η πηγή της Σουρωτής αναβλύζει το διάσημο νερό της από την αρχαιότητα. Γάλλοι αξιωματικοί κατά τη διάρκεια του Α' Παγκοσμίου πολέμου, εκτιμώντας την εξαιρετική ποιότητα του νερού, το εμφιάλωναν και το έστελναν στην Γαλλία. Η εμφιάλωση συνεχίστηκε από τα σερβικά στρατεύματα. Το 1987 δημιουργήθηκε η Κοινοτική Επιχείρηση Εμφιάλωσης Μεταλλικού Νερού Σουρωτής, που το 1998 μετατράπηκε σε Ανώνυμη Εταιρία.

Χαρακτηρισμός νερού: 16 °C Φυσικό Μεταλλικό Νερό

Εγκαταστάσεις: Τρία (3) εμφιαλωτήρια, σύγχρονα, με τέσσερις (4) γραμμές παραγωγής: ΦΜΝ σε γυάλινη φιάλη 0,25 lit και 0,75 lit καθώς και σε κουτί αλουμινίου 0,33 lit, "Σουρωτή" με φυσικό άρωμα φρούτων και επιτραπέζιο νερό ("ΥΔΩΡ" Σουρωτής)

9) Ιαματική Πηγή Πικρολίμνης - Νομός Κιλκίς: Οι φυσικές μεταλλικές αναβλύσεις βρίσκονται 5 χιλιόμετρα βορειοδυτικά της πόλης του Κιλκίς.

Χαρακτηρισμός νερού: πηλός

Εγκαταστάσεις: Υδροθεραπευτήριο, σάουνα, 2 πισίνες με λάσπη και τμήμα ποσιθεραπείας. Λειτουργία καθ' όλη τη διάρκεια του έτους. Είναι αξιοσημείωτο ότι από την Πικρολίμνη Κιλκίς, αγοράζουν πηλό από την Ιταλία για συσκευασία καλλυντικών τα οποία και εισάγουμε.

10) Ιαματική Πηγή Αριδαίας Λουτρακίου (Ποζάρ) - Νομός Κιλκίς: Οι ιαματικές πηγές του Λουτρακίου Πέλλας βρίσκονται 30 χιλιόμετρα από την Έδεσσα, σε υψόμετρο 390 μέτρων. Τα νερά της μικρής λουτρόπολης προσφέρονται για όλες

τις εποχές του χρόνου. Οι καταρράκτες, που αποτελούντο σήμα κατατεθέν των λουτρών, απέχουν περίπου 4 χιλιόμετρα.

Χαρακτηρισμός νερού: Πέντε (5) ιαματικές πηγές αναβλύζουν με παροχή 650 κυβικά μέτρα. Θερμό (37 – 38 °C) ολιγομεταλλικό υποτονικό

Εγκαταστάσεις: Υδροθεραπευτήριο όπου λειτουργούν 4 ομαδικές πισίνες, 50 ατομικοί λουτήρες και μια εξωτερική πισίνα. Διαχειρίζεται η αμιγής Δημοτική Επιχείρηση «Λουτρά Λουτρακίου». Λειτουργία όλο το χρόνο. Ο αριθμός των επισκεπτών φτάνει τους 700.000 ετησίως, από τους οποίους διανυκτερεύουν στην περιοχή 20.000 άτομα.

2.3.3 Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας

1) Ιαματική Πηγή Αγραπιδιών – Λιμνοχωρίου - Νομός Φλώρινας: Οι εγκαταστάσεις βρίσκονται στον Δήμο Αετό, 37χιλιόμετρα νοτιοανατολικά της Φλώρινας.

Χαρακτηρισμός νερού: Υπόθερμο (28 °C) ολιγομεταλλικό – υποτονικό

Εγκαταστάσεις: Υδροθεραπευτήριο με ομαδικούς λουτήρες

2) Ιαματική Πηγή Ξινού Νερού - Νομός Φλώρινας: Το Ξινό Νερό απέχει περίπου 5 χιλιόμετρα από το Αμύνταιο. Η επιχείρηση εκμετάλλευσης του μεταλλικού νερού λειτουργεί από το 1958. Το 1992 γίνεται ιδιοκτησία της κοινότητας Ξινού Νερού, η οποία αργότερα θα υπαχθεί στον Δήμο Αμυνταίου.

Χαρακτηρισμός νερού: Ανήκει στην κατηγορία των ψυχρών (αλκαλικών γαιών) υδροανθρακικών οξυπηγών. Το pH των πηγών του "ΞΥΝΟΥ ΝΕΡΟΥ" είναι 6,6 και γι' αυτό έχει ευχάριστη χαρακτηριστική υπόξινη γεύση. Επειδή δε περιέχει μαγνήσιο και ασβέστιο ενδείκνυται στην γεροντολογία, μια και στο γήρας υπάρχουν οστεοπορωτικές αλλοιώσεις των οστών. Φυσικό μεταλλικό νερό

Εγκαταστάσεις: Εμφιαλωτήριο το οποίο διαχειρίζεται Δημοτική Επιχείρηση. Εμφιαλώνονται φυσικό μεταλλικό νερό, σόδα και αναψυκτικά

3) Ιαματική Πηγή Αμμουδάρας - Νομός Καστοριάς: Το υδροθεραπευτήριο βρίσκεται 2,5 χιλιόμετρα από το Αργός Ορεστικό, την πρωτεύουσα του Δήμου Ορέστιδος. Το κτίριο ξεκίνησε να λειτουργεί το 1998 και θεωρείται είναι από τα σύγχρονα που υπάρχουν σήμερα στη χώρα μας όσον αφορά εξοπλισμό και παρεχόμενες υπηρεσίες.

Χαρακτηρισμός νερού: Ψυχρό (15°C) υδροχλωριονατριούχο ολιγομεταλλικό

Εγκαταστάσεις: Υδροθεραπευτήριο με ατομικούς και ομαδικούς λουτήρες. Λειτουργία αίθουσας με μηχανήμα εισπνοθεραπείας. Ξενώνας.

4) Ιαματική Πηγή Κιβωτού - Νομός Γρεβενών: Στην περιοχή του Δήμου Ηρακλεωτών 4 χιλιόμετρα βόρεια από το χωριό Κιβωτός αναβλύζουν τα νερά της πηγής. Η πηγή χρησιμοποιούταν παλιά από τους κατοίκους της περιοχής για θεραπεία, όπως φαίνεται από παλιά κτίσματα που βρίσκονται κοντά.

Χαρακτηρισμός νερού: Ψυχρό (15 °C) ολιγομεταλλικό – υποτονικό

Εγκαταστάσεις: Υπό ολοκλήρωση μελέτη σύγχρονου θερμαλιστικού κέντρου

2.3.4 Περιφέρεια Ηπείρου

1) Ιαματική Πηγή Αμάραντου - Νομός Ιωαννίνων: Τα λουτρά Αμάραντου βρίσκονται στην περιοχή της Κόνιτσας, σε υψόμετρο 1260 μέτρα. Στις παρυφές ασβεστολιθικού βράχου διοχετεύεται από το εσωτερικό της γης θερμός αέρας.

Χαρακτηρισμός νερού: Από συνολικά 15 πηγές-ρήγματα διοχετεύεται θερμός αέρας με ίχνη ραδονίου. Η θερμοκρασία των ατμίδων είναι γύρω στους 33 – 38 °C. Η μέγιστη υγρασία φτάνει το 97-100%. Είναι φυσικές μεσόθερμες «ατμίδες».

Εγκαταστάσεις: Τα λουτρά είναι γνωστά από την Τουρκοκρατία αλλά μόνο τα τελευταία χρόνια έχουν αξιοποιηθεί δίνοντας νέα διέξοδο στις δραστηριότητες των ανθρώπων της περιοχής. Σήμερα υπάρχει ένα σύγχρονο αμμοθεραπευτήριο με ατομικές καμπίνες για λουτροθεραπεία και εισπνοθεραπεία και θάλαμο ξεκούρασης. Είναι το μοναδικό αμμοθεραπευτήριο στην Ελλάδα αλλά και στην Ευρώπη. Λειτουργεί τους μήνες Ιούνιο με Σεπτέμβριο.

2) Ιαματική Πηγή Καβασίλων – Πυξαρίας - Νομός Ιωαννίνων: Οι ιαματικές πηγές των Καβασίλων – Πυξαρίας βρίσκονται στον Δήμο Κόνιτσας, σε απόσταση 4 χιλιομέτρων από το ομώνυμο χωριό, δίπλα στο Σαραντάπορο ποταμό. Από την αριστερή όχθη είναι οι ιαματικές πηγές Καβασίλων, οι οποίες φημίζονται ιδιαίτερα για την αποκατάσταση καταγμάτων. Απέναντι ακριβώς, στην δεξιά όχθη του Σαρανταπόρου, βρίσκονται τα ζεστά λουτρά Πυξαρίας.

Χαρακτηρισμός νερού: Υπόθερμο (30 °C) θειούχο και υδροθειοχλωριονατριούχο

Εγκαταστάσεις: Υδροθεραπευτήριο με 2 ομαδικούς λουτήρες

3) Ιαματική Πηγή Πρεβέζης - Νομός Πρεβέζης: Οι ιαματικές πηγές της Πρέβεζας βρίσκονται μέσα στο κέντρο της πόλης κοντά στον Αμβρακικό κόλπο. Ονομάζονται και Παλιοςάραγα που σημαίνει Παλιά Παλάτια, αφού τα λουτρά στεγάζονται στο παλιό σαράι του Αλί Πασά. Η συστηματική οργάνωση της πηγής ξεκινάει από το 1920.

Χαρακτηρισμός νερού: Ψυχρό (21,5 °C) υδροθειοχλωριονατριούχο

Εγκαταστάσεις: Υδροθεραπευτήριο με 22 ατομικούς λουτήρες

2.3.5 Περιφέρεια Θεσσαλίας

1) Ιαματική Πηγή Κόκκινου Νερού - Νομός Λαρίσης: Οι πηγές του Κόκκινου Νερού βρίσκονται κοντά στην Καρίτσα και σε απόσταση 60 χιλιομέτρων από τη Λάρισα. Έχουν πάρει το όνομά τους από το κόκκινο νερό που αναβλύζει ασταμάτητα από τις θεραπευτικές πηγές για ποσιθεραπεία.

Χαρακτηρισμός νερού: Οξυπηγή σιδηρούχος ψυχρή (17°C) πηγή

Εγκαταστάσεις: 5 κρήνες ποσιθεραπείας

2) Ιαματική Πηγή Δρανίτσας – Κάιτσας - Νομός Καρδίτσας: Ο Δήμος Ευνιάδος του νομού Φθιώτιδας και ο Δήμος Ταμασίου νομού Καρδίτσας συγκροτώντας τη Διαδημοτική επιχείρηση «Ιαματικών Λουτρών», αξιοποίησαν το λουτρότοπο με γούστο συνεχίζοντας τις προσπάθειες για το καλύτερο.

Χαρακτηρισμός νερού: Ψυχρό (21 °C) υδροθειούχο, υποτονικό, ολιγομεταλλικό

Εγκαταστάσεις: Υδροθεραπευτήριο, με 18 ατομικούς λουτήρες. Λειτουργεί όλους τους θερινούς μήνες. Ξενοδοχεία. Έργα αναβάθμισης της υποδομής των Λουτρών σε εξέλιξη.

3) Ιαματική Πηγή Σμοκόβου - Νομός Καρδίτσας: Οι ιαματικές πηγές βρίσκονται 30 χιλιόμετρα νοτιοδυτικά της Καρδίτσας σε υψόμετρο 450 μέτρων. Αν και γνωστές από τα αρχαία χρόνια, αξιοποιούνται το 1662 από τους μοναχούς Μόσχο και Φράγκο Στραβοένογλου που έχτισαν πρόχειρες εγκαταστάσεις διαμονής και λουτήρες.

Χαρακτηρισμός νερού: Περίπου 20 πηγές έχουν καταγραφεί στο παρελθόν και ανήκουν στην σπάνια κατηγορία των θειούχων αλκαλικών. Προκειμένου περί ποσιθεραπείας πρέπει να σημειωθεί ότι τα νερά είναι τα μαλακότερα απ' όλα τα πόσιμα και ιαματικά ελληνικά ύδατα. Η ολική σκληρότητά τους φτάνει το ¼ του γερμανικού βαθμού, ενώ των συνήθων πόσιμων υδάτων διακυμαίνεται μεταξύ 18 και 25 γερμανικών βαθμών. Επιπλέον η σχετικά μεγάλη διακύμανση της θερμοκρασίας (29-40,2 °C) ευνοεί τη διενέργεια ποικιλότροπης θεραπείας. Θερμό υδροθειούχο - υποτονικό – ολιγομεταλλικό

Εγκαταστάσεις: Η Κοινοτική Επιχείρηση Λουτρών Σμοκόβου προχώρησε στην ανακατασκευή και όλων των ξενοδοχειακών εγκαταστάσεων καθώς και των καταστημάτων ώστε να αναβαθμιστούν οι παρεχόμενες υπηρεσίες και να γίνεται στο μέγιστο δυνατό ευχάριστη η παραμονή των λουομένων. Προχώρησε επίσης στην πλήρη ανανέωση των λουτρικών εγκαταστάσεων με την ολική αντικατάσταση των λουτήρων με σύγχρονες και με δυνατότητα υδρομασάζ. Θεραπευτικά προγράμματα: λουτροθεραπεία, εισπνοθεραπεία, ρινοπλύσεις, ομαδικές εισπνοές (ατμοθεραπεία – σάουνα). Τα Λουτρά λειτουργούν από την 1^η Ιουνίου έως τις 15 Οκτωβρίου

4) Ιαματική Πηγή Σουλαντά - Νομός Καρδίτσας: Οι ιαματικές πηγές βρίσκονται στα όρια των οικισμών Βαθύλακκου και Αηδονοχωρίου, σε απόσταση 40 χλμ. από την Καρδίτσα.

Χαρακτηρισμός νερού: Μεσόθερμο (36 °C) υδροθειούχο - υποτονικό ολιγομεταλλικό

Εγκαταστάσεις: Υδροθεραπευτήριο, όμως δεν διαθέτει την απαραίτητη υποδομή.

Δυστυχώς, οι περισσότερες ιαματικές πηγές της περιοχής δεν είναι για την ώρα αξιοποιημένες (Δαφνοσπηλιάς, Αμαράντων, Ραχούλας, Απιδιάς, Θραψιμίου, Αηδονοχωρίου, Ρεντίνας, κλπ).

2.3.6 Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας

1) Ιαματική Πηγή Κόκκινου Στεφανιού - Νομός Αιτωλοακαρνανίας: Στις ΒΑ ακτές της λίμνης Τριχωνίδας και σε απόσταση 30 χιλιομέτρων από το Αγρίνιο βρίσκονται τα λουτρά της Μυρτιάς. Η πηγή χρησιμοποιείται από τον 19 αιώνα για τις θεραπευτικές της ιδιότητες. Τα λουτρά ονομάζονται έτσι από έναν βράχο που βρίσκεται δίπλα στη λίμνη, ο οποίος το ηλιοβασίλεμα γίνεται κόκκινος και στεφανώνει τα λουτρά.

Χαρακτηρισμός νερού: Ψυχρό (19 °C) φθοριούχο θειονατριούχο ολιγομεταλλικό

Εγκαταστάσεις: Υδροθεραπευτήριο με 22 ατομικούς λουτήρες και 1 δεξαμενή. Λειτουργία από τον Ιούνιο μέχρι τον Οκτώβριο

2) Ιαματική Πηγή Αγ. Βαρβάρου - Νομός Αιτωλοακαρνανίας: Σε απόσταση 50 χλμ. από το Αγρίνιο, στα όρια του Δήμου Μεδεώνος βρίσκεται η πηγή του Αγίου Βαρβάρου.

Χαρακτηρισμός νερού: Ψυχρό (16 °C) θειούχο αλκαλικών γαιών ολιγομεταλλικό

Εγκαταστάσεις: Υδροθεραπευτήριο με 10 ατομικούς και 3 ομαδικούς λουτήρες, υδρομασάζ, σάουνα

3) Ιαματική Πηγή Καϊάφα - Νομός Ηλείας: Τα λουτρά της Ζαχάρως βρίσκονται δίπλα στη λίμνη Καϊάφα και απέχουν 25 χιλιόμετρα από την Αρχαία Ολυμπία. Η συστηματική λειτουργία τους άρχισε το 1907. Μέχρι το 1960 η εκμετάλλευση των λουτρών ανήκε σε ιδιώτες. Στην δεκαετία του 60 όμως πέρασε στον ΕΟΤ στον οποίο ανήκει μέχρι και σήμερα. Πρέπει να σημειωθεί ότι η περιοχή Καϊάφα είναι χαρακτηρισμένη ως περιοχή ιδιαίτερου φυσικού κάλλους και περιλαμβάνεται στον εθνικό κατάλογο της Natura 2000.

Χαρακτηρισμός νερού: Τα νερά αναβλύζουν από ένα σπήλαιο που είναι χωρισμένο σε δύο σπηλιές: τη μικρή και τη μεγάλη. Στη μεγάλη η θερμοκρασία κυμαίνεται από 32 °C έως 35 °C ενώ στη μικρή από 29 °C έως 32°C. Περίπου στα 200 μέτρα υπάρχει μία υδροχλωριονατριούχος πηγή για ποσιθεραπεία. Έχει χρώμα πρασινωπό και ιδιάζουσα γεύση.

Εγκαταστάσεις: Υδροθεραπευτήριο με 20 ατομικούς λουτήρες, ποσιθεραπευτήριο και 2 δεξαμενές εντός του φυσικού σπηλαίου (διαχείριση από τον ΕΟΤ)

4) Ιαματική Πηγή Κυλλήνης - Νομός Ηλείας: Οι ιαματικές πηγές βρίσκονται 12 χιλιόμετρα από την ιστορική πόλη της Κυλλήνης, 78 χιλιόμετρα δυτικά της Πάτρας, και είναι μισθωμένες στον όμιλο Δασκαλαντωνάκη. Αναμένεται η λειτουργία του νέου υδροθεραπευτηρίου το οποίο κατασκευάστηκε επί ΕΟΤ, μαζί με τη λειτουργία όλου του Συγκροτήματος Ξενοδοχείων, Κάμπινγκ κλπ. Πρόκειται για μια πολύ μεγάλη έκταση με τεράστιες δυνατότητες ανάπτυξης τόσο στον θεραπευτικό όσο και στο Θαλάσσιο Τουρισμό. Οι ιαματικές πηγές είναι από τις λίγες που έχουμε που είναι κατάλληλες για ασθματικούς και η ατέλειωτη αμμουδιά στην παραλία δημιουργεί τις ιδανικότερες προϋποθέσεις για την όποια τουριστική ανάπτυξη.

Χαρακτηρισμός νερού: Υπόθερμο (26 °C) θειούχο και υδροθειούχο

Εγκαταστάσεις: Υδροθεραπευτήριο με 37 ατομικούς λουτήρες, εισπνοθεραπευτήριο με 93 συσκευές εισπνοθεραπείας και 2 θαλάμους ομαδικών εισπνοών, 22 συσκευές ρινοπλύσεων και ποσιθεραπευτήριο

2.3.7 Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας

1) Ιαματική Πηγή Θερμοπυλών - Νομός Φθιώτιδας: Τα λουτρά Θερμοπυλών απέχουν 15 χιλιόμετρα από την πόλη της Λαμίας. Ο μύθος λέει ότι ο Ήφαιστος, μετά από παράκληση της θεάς Αθηνάς, δημιούργησε τις πηγές για να πλένεται και να ανακτά τις δυνάμεις του ο Ηρακλής μετά τους άθλους του. Η ονομασία της περιοχής όπως αναφέρει ο Ρωμαίος ιστορικός Τίτος Λίβιος 59 π.Χ. οφείλεται στην ύπαρξη των θερμών ιαματικών πηγών που έρεαν ανάμεσα από το στενό τις "Πύλες". Η οργάνωση των πηγών άρχισε το 1935.

Χαρακτηρισμός νερού: Υπέρθερμο (40°C) υδροθειονατριούχο μεταλλικό υποτονικό

Εγκαταστάσεις: Υδροθεραπευτήριο και ξενοδοχείο (διαχείριση γίνεται από τον ΕΟΤ)

2) Ιαματική Πηγή Καμένων Βούρλων - Νομός Φθιώτιδας: Από τις πιο ονομαστές λουτροπόλεις της Ελλάδας και γνωστό κέντρο παραθερισμού, 178 χιλιόμετρα βορειοδυτικά της Αθήνας. Τα θερμομεταλλικά νερά των πηγών της περιοχής είναι από τα πιο σπάνια παγκοσμίως, λόγω της πλούσιας σύστασης τους σε φυσικά μέταλλα, άλατα και ραδόνιο. Οι πηγές είχαν παραχωρηθεί προς αξιοποίηση και εκμετάλλευση στον Αστέρα, ο οποίος με τη σειρά του υπομίσθωσε το όλο συγκρότημα στη Μήτσης Α.Ε. Ήδη έγινε μεγάλη ανακαίνιση του Ξενοδοχείου Γαλήνη και άρχισε τη λειτουργία του ένα υπερσύγχρονο Θερμαλιστικό Κέντρο με

πλήθος παρεχομένων υπηρεσιών, το οποίο λειτουργεί όλο το χρόνο απευθυνόμενο και σε ξένη πελατεία. Παράλληλα λειτουργεί και το παλαιό Κλασσικό Υδροθεραπευτήριο το οποίο απευθύνεται στην παραδοσιακή πελατεία της Λουτρόπολης. Φαίνεται εδώ το πόσο σημαντικό είναι το να προετοιμάζεται η πελατεία για κάτι καλύτερο το οποίο ίσως δεν μπορεί να το δεχτεί απότομα.

Χαρακτηρισμός νερού: Μεσόθερμο (34-41°C) ραδιενεργό χλωριονατριούχο

Εγκαταστάσεις: Υδροθεραπευτήριο υπό ιδιωτική διαχείριση και πλήρεις λοιπές υποδομές.

3) Ιαματική Πηγή Εκκάρας - Νομός Φθιώτιδας: Η ιαματική πηγή της Εκκάρας βρίσκεται στον Δήμο Θεσσαλιώτιδας. Οι υδροθειούχες πηγές αναβλύζουν σε τέσσερα σημεία και το νερό αξιοποιείται από τους κατοίκους της ευρύτερης περιοχής για υδροθεραπεία. Η Εκκάρα είναι ιδιαίτερα δημοφιλής με τους νέους όχι μόνο για θεραπευτικούς λόγους αλλά και για λόγους αναψυχής.

Χαρακτηρισμός νερού: Υπόθερμο (28-29°C) υποτονικό ολιγομεταλικό

Εγκαταστάσεις: Υπό εξέλιξη εργασίες νέου θερμαστικού κέντρου

4) Ιαματική Πηγή Πλατυστόμου - Νομός Φθιώτιδας: Τα Λουτρά απέχουν 35 χιλιόμετρα από τη Λαμία, σε υψόμετρο 420 μέτρων. Στο Πλατύστομο υπάρχουν δυο θερμομεταλλικές πηγές με διαφορετική σύσταση νερού και χρήση. Η λειτουργία τους ξεκίνησε το 1933.

Χαρακτηρισμός νερού: Μεσόθερμο (33°C) ολιγομεταλικό υποτονικό

Εγκαταστάσεις: Εκσυγχρονισμένο υδροθεραπευτήριο (διαχείριση από τον ΕΟΤ)

5) Ιαματική Πηγή Υπάτης - Νομός Φθιώτιδας: Δυτικά της Λαμίας, σε απόσταση 17 χιλιομέτρων, στο οικοσύστημα του όρους Οίτη βρίσκεται η ιαματική πηγή της Υπάτης. Τα νερά της πηγής ανάβλυσαν πιθανόν μετά από το μεγάλο σεισμό του 427 π.Χ. Βαθιά μέσα στην πηγή σώζονταν πέτρες τοποθετημένες κλιμακωτά, απόδειξη ότι εκεί υπήρχε σκάλα για να κατεβαίνουν οι λουόμενοι. Η πηγή ήταν αφιερωμένη στην θεά της ομορφιάς όπως φαίνεται από επιγραφές του 4^{ου} π.Χ. αιώνα που σώζονται. Η θεραπευτική αξία των ιαματικών νερών είναι μοναδική στην Ελλάδα.

Χαρακτηρισμός νερού: Μεσόθερμο (33,5°C) υδροθειοχλωριούχο και αλκαλικών γαιών οξυπηγή

Εγκαταστάσεις: Υδροθεραπευτήριο και πλήρεις λοιπές υποδομές (διαχείριση από τον ΕΟΤ)

6) Ιαματική Πηγή Αιδηψού - Νομός Εύβοιας: Στην βορειοδυτική ακτή της νήσου Εύβοιας, 152 χιλιόμετρα από την Χαλκίδα, βρίσκεται η λουτρόπολη της Αιδηψού. Αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους πόλους έλξης σε ό,τι αφορά τον ιαματικό τουρισμό. Οι πηγές είναι γνωστές από την εποχή του Αριστοτέλη και του Στράβωνα και η χρήση τους χρονολογείται από τον 3ο π. Χ. αιώνα. Διακρίθηκε στον τομέα του ιαματικού τουρισμού κατά τα ρωμαϊκά χρόνια. Στα νεότερα χρόνια και κυρίως μετά τον Πρώτο Παγκόσμιο πόλεμο η φήμη της πόλης εξαπλώνεται παντού, διάσημες προσωπικότητες, πολλοί συγγραφείς και ποιητές βρίσκουν την έμπνευσή τους στην Αιδηψό. Υπάρχουν περισσότερες από 80 θερμές πηγές με θερμοκρασίες που φτάνουν μέχρι και τους 86°C. Η κύρια ομάδα αυτών των πηγών είναι διάσπαρτη σε διαφορετικά σημεία της πόλης όπου από εκεί το ιαματικό νερό διοχετεύεται με κανάλια σε όλα τα υδροθεραπευτήρια της πόλης. Τα νερά αυτά αναβλύζουν και μέσα στη θάλασσα και κοντά σε παραλίες, από τον πυθμένα της θάλασσας και δίνουν μια

ημίθερμη θερμοκρασία στο θαλασσίνο νερό. Το φαινόμενο αυτό θεωρείται σπάνιο σε παγκόσμια κλίμακα. Επίσης, υπάρχει και ένα είδος τεχνητών ιαματικών υδατοπτώσεων (καταρρακτών) στην παράλια περιοχή.

Χαρακτηρισμός νερού: Υπέρθερμο (82- 86°C) μεταλλικό υπερτονικό

Εγκαταστάσεις: Το υδροθεραπευτήριο του ΕΟΤ είναι ένα από τα πιο σύγχρονα ευρωπαϊκά κέντρα λουτροθεραπείας αποτελούμενο από εξαιρετικό υλικοτεχνικό εξοπλισμό και έμπειρο επιστημονικό προσωπικό. Διαθέτει πλήθος ατομικών λουτήρων, εσωτερική και εξωτερική πισίνα κινησιοθεραπείας, θεραπευτικά ντους, αίθουσες μασάζ, δινόλουτρα, μεγάλους και άνετους χώρους υποδοχής – αναμονής, μπαρ, διοικητικά γραφεία και γραφεία ιατρών. Λειτουργεί όλο το χρόνο.

2.3.8 Περιφέρεια Πελοποννήσου και Αττικής

1) Ιαματική Πηγή Λουτρών Ωραίας Ελένης - Νομός Κορινθίας: Στο χωριό Γαλατάκι, υπάρχουν τα Λουτρά αυτά που σύμφωνα με τον Πausανία λουζόταν η Ωραία Ελένη. Η ιαματική πηγή βρίσκεται προς το νότιο μέρος του αρχαίου Λιμένα της Κορίνθου, Κεγχρεές. Προ της εκβολής σχηματιζόταν τότε μικρό ρεύμα, ενώ σήμερα το νερό της πηγής εκβάλλει αμέσως στη θάλασσα επειδή βρίσκεται πιο έξω. Τα Λουτρά της Ωραίας Ελένης απέχουν 17 χιλιόμετρα από την Κόρινθο και βρίσκονται στο κέντρο ενός πλήθους αρχαιολογικών τόπων.

Χαρακτηρισμός νερού: Ψυχρό (19 °C) χλωριονατριούχο μεταλλικό

Εγκαταστάσεις: Υπό εκπόνηση μελέτη σύγχρονου θερμαλιστικού κέντρου

2) Ιαματική Πηγή Λουτρακίου - Νομός Κορινθίας: Η λουτρόπολη απέχει μόλις 80 χιλιόμετρα από την Αθήνα και είναι διεθνούς φήμης, θεραπευτικός σταθμός και τουριστικό θέρετρο και για τα αξιόλογα ιαματικά νερά αλλά και για το σπάνιο φυτικό περιβάλλον. Υπήρξε η πρώτη γνωστή λουτρόπολη στα παγκόσμια χρονικά, με την τότε ονομασία Θέρμες ή Θέρμα, όπου αναπτύχθηκε σημαντικός αρχαίος πολιτισμός. Το 1855 δημιουργείται στο Λουτράκι η πρώτη Δημοτική Επιχείρηση Εκμετάλλευσης Ιαματικών Λουτρών που προσφέρει οργανωμένες υπηρεσίες στον τομέα του Τουρισμού Υγείας. Το 1928 με τη λειτουργία του πρώτου καζίνο της Ελλάδας ξεκινάει και η ουσιαστική τουριστική ανάπτυξη του Λουτρακίου. Το 1936 το Λουτράκι μεταβάλλεται σε «Σταθμό Θερμών Λουτρών» κερδίζοντας τον τίτλο του πρώτου Κέντρου Λιθιάσεως στην Ελλάδα αλλά και στην ευρύτερη περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου.

Χαρακτηρισμός νερού: Υπόθερμο (30- 31,4 °C) χλωριονατριούχο ραδιενεργές

Εγκαταστάσεις: Διαθέτοντας υπερσύγχρονα υδροθεραπευτήρια πλήρως εξοπλισμένα για λουτροθεραπεία, ποσιθεραπεία και φυσικοθεραπεία, αλλά και άψογη τουριστική υποδομή, διεκδικεί μία από τις πρώτες θέσεις στον διεθνή κατάλογο των οργανωμένων κέντρων θεραπευτικού τουρισμού. Λειτουργεί όλο το χρόνο, υπό την εκμετάλλευση της Δημοτικής Επιχείρησης «ΘΕΡΜΑΙ – ΛΟΥΤΡΑΚΙ», και κάτω από την επίβλεψη ειδικών γιατρών και έμπειρων φυσιοθεραπευτών. Φυσικά και θερμά λουτρά, υδρομασάζ, σάουνα, γυμναστική και φυσιοθεραπεία. Υπάρχουν επίσης εγκαταστάσεις εμφιάλωσης.

3) Ιαματική Πηγή Μεθάνων - Νομός Αττικής: Η χερσόνησος των Μεθάνων βρίσκεται στην ανατολική Πελοπόννησο, σε μικρή απόσταση από τον Πειραιά. Σύμφωνα με τον Πausανία, οι πηγές εμφανίστηκαν τον 3ο αιώνα π.Χ., μετά την έκρηξη του ηφαιστείου Καμένης. Οι ιαματικές αναβλύζουν κατά μήκος της παραλίας των Μεθάνων σε διαφορετικά σημεία.

Χαρακτηρισμός νερού: Η θερμοκρασία στις πηγές κυμαίνεται από 34,4 °C με 41,2°C. Οι ιαματικές πηγές στην περιοχή των Μεθάνων διακρίνονται σε θειούχες, χλωριονατριούχες και οξυπηγές.

Εγκαταστάσεις: Η συστηματική χρήση των πηγών ξεκίνησε το τέλος του 19^{ου} αιώνα με τους λουόμενους να προσέρχονται εντός των λάκκων στους οποίους το ιαματικό νερό έτρεχε απευθείας από τις πηγές. Το πρώτο Υδροθεραπευτήριο κατασκευάστηκε το 1912 στις πηγές Αγ. Νικολάου. Έπειτα, το 1930 ανεγέρθη το Υδροθεραπευτήριο του Δημοσίου. Αξίζει να σημειωθεί ότι στους σεισμούς του 1922 τα νερά των πηγών σταμάτησαν να τρέχουν για μισή ώρα. Όταν επανήλθαν και πάλι παρατηρήθηκε αύξηση της θερμοκρασίας των υδάτων κατά 1-2 βαθμούς! Η διαχείριση του υδροθεραπευτηρίου γίνεται από τον ΕΟΤ.

4) Ιαματική Πηγή Ηραίας - Νομός Αρκαδίας: Στο Β.Δ. τμήμα του Νομού Αρκαδίας, στον Δήμο Ηραίας είναι τα περίφημα Ιαματικά Λουτρά, που βρίσκονται στο χωριό Λουτρά. Στη θέση του χωριού βρισκόταν κατά την αρχαιότητα η πόλη Ηραία, μία από τις σημαντικότερες της Αρκαδίας.

Χαρακτηρισμός νερού: Υπόθερμο (18 °C) θειούχο

Εγκαταστάσεις: Τα τελευταία χρόνια έχει ξεκινήσει μια συστηματική προσπάθεια για τη σωστή εκμετάλλευση και αξιοποίηση των πηγών, με την δημιουργία νέας πτέρυγας υδροθεραπευτηρίου και την ανακαίνιση της παλαιάς, ενώ τη λειτουργία την ανέλαβε ο ίδιος ο Δήμος με αυτεπιστασία. Ο πλήρως ανακαινισμένος χώρος τους διαθέτει 20 υπερπολυτελείς καμπίνες, με 20 μπανιέρες, εν των οποίων οι τρεις είναι για υδρομασάζ. Λειτουργία από τις 15 Ιουνίου έως τις 15 Οκτωβρίου

2.3.9 Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου

1) Ιαματική Πηγές Θερμών Αγ. Κυρήκου Ικαρίας - Νομός Σάμου: Οι ιαματικές πηγές που βρίσκονται 3 χιλιόμετρα από τον Αγ. Κυρήκο, πρωτεύουσα και λιμάνι του νησιού, κατέχουν δεσπόζουσα θέση ανάμεσα στις κυριότερες πηγές της Ελλάδας. Είναι αξιοσημείωτο ότι από τις 2.500 πηγές που υπάρχουν στη χώρα, 108 βρίσκονται στην Ικαρία. Στην αρχαιότητα η οικονομία της πόλης μάλλον στηριζόταν στην εκμετάλλευση των ισχυρών θερμών πηγών παρά τη γεωργία, τόσο ώστε να δημιουργείται πλεόνασμα και οι Θερμαίοι να μπορούν να πληρώνουν ετήσια εισφορά 3.000 δραχμών στην Αθηναϊκή Συμμαχία. Στα Θέρμα σώζονται ελάχιστοι λουτήρες της ελληνιστικής και ρωμαϊκής περιόδου.

Χαρακτηρισμός νερού: Οι πηγές ανήκουν στην κατηγορία των θερμών ραδιενεργών αλιπηγών, διαφέροντας μεταξύ τους ως προς την ένταση της ραδιενέργειας και της θερμοκρασίας (35,5 - 55,5 °C). Οι ιαματικές πηγές Θερμό Λευκάδας είναι χλωριονατριούχα νερά και στην περιοχή των Θέρμων βρίσκεται η ιαματική πηγή Σπηλαιίου η οποία διαθέτει ατμόλουτρο, σάουνα και πισίνα με χλωριονατριούχο νερό. Η παραγωγή τους είναι 1.000 κυβικά ανά ώρα με δυνατότητα πολλών χιλιάδων λούσεων το 24ωρο.

Εγκαταστάσεις: 3 υδροθεραπευτήρια και ξενοδοχειακές εγκαταστάσεις. Οι πηγές ανήκουν στο Δήμο Ικαρίας και έχουν πολλά περιθώρια ανάπτυξης. Σε εξέλιξη βρίσκεται επενδυτικό σχέδιο για τη Λουτρόπολη Ικαρίας με το οποίο επιδιώκεται η ανάπτυξη και οικονομική ενίσχυση μίας κατά τεκμήριο προβληματικής περιοχής, χωρίς σημαντικές πλουτοπαραγωγικές δυνατότητες, εκτός από τις εξαιρετικές πηγές της.

2) Ιαματική Πηγή Αγιασμάτων Χίου - Νομός Χίου: Οι ιαματικές πηγές αναβλύζουν κοντά στην παραλία και παρουσιάζουν σημαντική κίνηση το καλοκαίρι. Λειτουργούν από τον Ιούλιο μέχρι τον Σεπτέμβριο.

Χαρακτηρισμός νερού: Υπέρθερμη (60 °C) χλωριονατριούχος ισότονος πηγή

Εγκαταστάσεις: Υδροθεραπευτήριο με 12 ατομικούς λουτήρες και 2 δεξαμενές, ενοικιαζόμενα δωμάτια

3) Ιαματική Πηγή Δήμου Αγιάσου - Νομός Λέσβου: Οι πηγές βρίσκονται βορειοδυτικά του Δήμου Αγιάσου, 23 χιλιόμετρα από την πόλη της Μυτιλήνης.

Χαρακτηρισμός νερού: Μαγνησιούχο μεσομεταλλικό (14 °C)

Εγκαταστάσεις: Γίνονται μελέτες για την ανάπτυξη των ιαματικών πηγών.

4) Ιαματική Πηγή Πολυχνίτου - Νομός Λέσβου: Οι ιαματικές πηγές αναβλύζουν 1,5 χιλιόμετρο περίπου από τον Πολίχνιτο, στο νοτιοδυτικό τμήμα της Λέσβου, σε υψόμετρο 60 μέτρων. Χαρακτηριστικό των λουτρών είναι οι ζεστοί υδρατμοί, το χοχλάκισμα του νερού, καθώς και τα κόκκινα και κίτρινα χρώματα των πετρωμάτων. Οι πηγές έχουν τη μεγαλύτερη γεωθερμική θερμοκρασία (φθάνει τους 92 °C) και το νερό τους είναι αλμυρό. Είναι οι πιο θερμές φυσικές πηγές της Ελλάδας.

Χαρακτηρισμός νερού: Υπέρθερμη (80 – 92 °C) χλωριονατριούχο

Εγκαταστάσεις: Υδροθεραπευτήριο με 2 ομαδικούς λουτήρες

5) Ιαματική Πηγή Αγ. Ιωάννου Λισβορίου - Νομός Λέσβου: Οι θερμές πηγές του Αγίου Ιωάννη Λισβορίου βρίσκονται βορειοανατολικά του Πολυχνίτου.

Χαρακτηρισμός νερού: Υπέρθερμη (69 °C) χλωριονατριούχο με μεγάλη περιεκτικότητα σε σίδηρο

Εγκαταστάσεις: Υδροθεραπευτήριο με ομαδικούς λουτήρες και ξενώνας

6) Ιαματική Πηγή Κόλπου Γέρας - Νομός Λέσβου: Η ιαματική πηγή «Θερμά» βρίσκεται στην ανατολική ακτή του κόλπου της Γέρας, σε απόσταση 6,5 χιλιόμετρα δυτικά της πόλης της Μυτιλήνης. Βρίσκεται στον μικρότερο από τους δύο κόλπους του νησιού, γνωστός και ως "κόλπος των ελαιώνων" και αποτελεί ένα από τα πιο σημαντικά οικοσυστήματα της Ελλάδας. Ο χώρος γύρω από την πηγή πιθανολογείται αρχαιολογικός, αφού κατά παράδοση ήταν το ιερό της θεάς Ήρας.

Χαρακτηρισμός νερού: Μεσόθερμη (40 °C) χλωριονατριούχο

Εγκαταστάσεις: Υδροθεραπευτήριο με 2 ομαδικούς λουτήρες (διαχείριση από Δημοτική Επιχείρηση)

7) Ιαματική Πηγή Ευθαλούς - Νομός Λέσβου: Η ιαματική πηγή της Ευθαλούς είναι γνωστή από την αρχαιότητα αλλά αρχίζει να αποτελεί τόπο θεραπείας διαφόρων ασθενειών από το Μεσαίωνα. Βρίσκεται 5 χιλιόμετρα βορειοανατολικά της πόλης Μόλυβου, στη βόρειο ακτή της Λέσβου, σε μια από τις πιο τουριστικές παραλίες. Στην περίοδο της οικονομικής και πνευματικής ακμής του νησιού, στο τέλος του 19ου και στις αρχές του 20ου αιώνα, οι ιαματικές πηγές αποτελούσαν εκλεκτό τόπο διακοπών και θεραπείας των αστών της ευρύτερης περιοχής. Σήμερα δέχονται μεγάλο αριθμό (περί τις 10.000) επισκεπτών από το Μάιο έως και τον Οκτώβριο.

Χαρακτηρισμός νερού: Υπέρθερμη (46.5 °C) ραδιενεργό χλωριονατριούχο

Εγκαταστάσεις: Μικρό υδροθεραπευτήριο και πλήρης τουριστική υποδομή

8) Ιαματική Πηγή Θερμής - Νομός Λέσβου: Ο κόλπος της Θέρμης βρίσκεται 12 χιλιόμετρα βόρεια της Μυτιλήνης, στην ανατολική πλευρά του νησιού. Η ιστορία τους χάνεται στην αρχαιότητα αλλά η ρωμαϊκή εποχή ήταν εκείνη όπου τα λουτρά γνώρισαν την μέγιστη ακμή τους. Στα ομώνυμα λουτρά έχουν βρεθεί δύο αρχαίες δεξαμενές, ελληνιστικά μάρμαρα, ρωμαϊκές επιτύμβιες στήλες και οθωμανικές καμάρες.

Χαρακτηρισμός νερού: Σιδηρούχο αλιπηγή υπέρθερμο (46.5 °C)

Εγκαταστάσεις: Υδροθεραπευτήριο με 11 ατομικούς και 2 ομαδικούς λουτήρες

9) Ιαματική Πηγή Θερμών Λήμνου - Νομός Λέσβου: Οι λουτρικές εγκαταστάσεις βρίσκονται 4 χιλιόμετρα από τη Μύρινα. Υπήρχαν από την εποχή της Τουρκοκρατίας, ανακαινίστηκαν και πρόσφατα ξεκίνησαν τη νέα τους λειτουργία.

Χαρακτηρισμός νερού: Υπέρθερμο (35 - 45 °C) μεταλλικό

Εγκαταστάσεις: Υδροθεραπευτήριο με 10 ομαδικούς και 4 ατομικούς λουτήρες και ξενώνας

10) Ιαματική Πηγή Πλάκας Λήμνου - Νομός Λέσβου: Στο νησί της Λήμνου από τα αρχαία χρόνια γίνονταν εξόρυξη ενός είδους πηλού γνωστό για τις θεραπευτικές του ικανότητες, τη λεγόμενη "Λήμνια Γη". Μέχρι τα τέλη του 19ου αιώνα πωλούνταν στα φαρμακεία και τον χρησιμοποιούσαν ως φάρμακο και ως αντίδοτο στα δηλητήρια. Στην Πλάκα προς την παραλία του Αγίου Χαράλαμπου βρίσκονται τα ιαματικά λασπόλουτρα όπου γίνεται "πηλοθεραπεία" σε υπαίθριες εγκαταστάσεις.

Χαρακτηρισμός νερού: Ψυχρό μεταλλικό υποτονικό

Εγκαταστάσεις: Δεν υπάρχουν, καθώς αυτήν την στιγμή εκπονούνται οι μελέτες «αναγνώρισης» του πηλού και του νερού ως ιαματικών.

2.3.10 Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου

1) Ιαματική Πηγή Καλλιθέας - Νομός Δωδεκανήσου: Το υδροθεραπευτήριο της Καλλιθέας βρίσκεται 6 χιλιόμετρα από την πόλη της Ρόδου. Οι εγκαταστάσεις βρίσκονται κατασκευάστηκαν από τον Ιταλό αρχιτέκτονα Πιέτρο Λομπάρντι, ο οποίος σχεδίασε και το κτίριο του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στο Στρασβούργο, κατά την περίοδο της Ιταλικής κατοχής.

Χαρακτηρισμός νερού: Ψυχρό (19.1 °C) χλωριονατριούχο - υποτονικό

Εγκαταστάσεις: Ανενεργές

2) Ιαματική Πηγή Μανδρακίου Νισύρου - Νομός Δωδεκανήσου: Τα λουτρά βρίσκονται σε απόσταση 1.5 χιλιομέτρου από το Μανδράκι, την πρωτεύουσα της Νισύρου, όπου υπάρχουν εγκαταστάσεις που μαρτυρούν μια πλούσια ιστορία στον τομέα της υδροθεραπείας και λέγεται ότι ο Ιπποκράτης επισκεπτόταν το νησί για τα ιαματικά του νερά. Τα λουτρά λειτουργούν από το 1870.

Χαρακτηρισμός νερού: Υπέρθερμο (50 °C) υδροθειούχο

Εγκαταστάσεις: Υδροθεραπευτήριο με 10 ατομικούς λουτήρες, 3 κοινές δεξαμενές, 2 συσκευές εισπνοθεραπείας και ξενοδοχείο (διαχείριση από Δημοτική Επιχείρηση)

3) Ιαματική Πηγή Θερμών Καλύμνου - Νομός Δωδεκανήσου: Τα λουτρά βρίσκονται στο λιμάνι της Πόθιας, πρωτεύουσας του νησιού της Καλύμνου.

Χαρακτηρισμός νερού: Μεσόθερμο (37 °C) αλιπηγό υπέρτονος ασθενώς ραδιενεργό

Εγκαταστάσεις: Υδροθεραπευτήριο με 16 ατομικούς λουτήρες

4) Ιαματική Πηγή Αδάμαντος Μήλου - Νομός Κυκλάδων: Στον Αδάμαντα, μέσα σε μια σπηλιά μήκους 15 μέτρων, βρίσκονται τα λουτρά του Λάκκου. Στο έργο του «Περί Επιδημιών», ο Ιπποκράτης αναφέρει πως στα θερμά λουτρά της Μήλου θεραπεύτηκε ένας Αθηναίος ο οποίος έπασχε από παχυδερμία. Στο νησί της Μήλου υπάρχουν διάσπαρτες ιαματικές πηγές τις οποίες από αρχαιοτάτων χρόνων μέχρι σήμερα χρησιμοποιούν οι κάτοικοι και οι επισκέπτες, χωρίς να είναι τουριστικά αξιοποιημένες, ακόμα και πέραν της θερινής περιόδου.

Χαρακτηρισμός νερού: Μεσόθερμο (35 – 41 °C) μεταλλικό υποτονικό

Εγκαταστάσεις: Μικρός λουτρικός σταθμός

5) Ιαματική Πηγή Λουτρών Κύθνου- Νομός Κυκλάδων: Οι ιαματικές πηγές βρίσκονται στο χωριό Λουτρά, βορειοανατολικά του νησιού της Κύθνου. Τα λουτρά λειτουργούσαν από τα ρωμαϊκά χρόνια όπως αποδεικνύουν αρχαιολογικά ευρήματα. Πιθανολογούν ότι οι πηγές δημιουργήθηκαν από τους σεισμούς ανάμεσα στα 626 και 740 π.Χ. και με θαυμασμό μιλά γι' αυτές ο περιηγητής Τουρνεφόρ (17ος-18ος αι.). Τους μαρμάρινους λουτήρες του υδροθεραπευτηρίου τιμούσαν στο παρελθόν ο Όθωνας και η Αμαλία ενώ το Ξενία της Κύθνου στον χώρο των λουτρών είναι έργο του Γερμανού αρχιτέκτονα Τσίλερ.

Χαρακτηρισμός νερού: Υπάρχουν δύο θερμές πηγές όπου αναβλύζουν θειούχα, αλατούχα και σιδηρούχα νερά: οι πηγές των Αγίων Αναργύρων και του Κακκάβου. Η πρώτη (37° Κελσίου) βρίσκεται μέσα στο υδροθεραπευτήριο και η δεύτερη (52° Κελσίου) είναι σε απόσταση 50 περίπου μέτρων.

Εγκαταστάσεις: Υδροθεραπευτήριο (διαχείριση από τον Ε.Ο.Τ.) με 15 ατομικούς λουτήρες

2.4 Πίνακας: Θεραπευτικές Ενδείξεις Ιαματικών Πηγών Ελλάδας

Ιαματική Πηγή	Παθήσεις				
	Ρευματικές Αρθρίτιδες	Γυν/κές	Δερμ/τικές	Νεύρων	Αναπνευστικού
Αγ. Βαρβάρου Ν. Αιτ/νίας	√	√	√		
Αγ. Παρασκευής Ν. Χαλκιδικής	√	√	√		
Αγκίστρου Ν. Σερρών	√				
Αγραπιδιάς Ν. Φλώρινας	√				√
Αδάμαντου Ν. Κυκλάδων	√	√		√	
Αιδηψού Ν. Εύβοιας	√	√	√	√	
Αμάραντου Ν. Ιωαννίνων	√			√	√
Αμμουδάρας Ν. Καστοριάς	√		√		
Αριδαίας Ν. Πέλλας	√	√	√	√	
Γεννησαίας Ν. Ξάνθης	√	√	√		
Δρανίτσας Ν. Καρδίτσας	√	√			
Εκκάρης Ν. Φθιώτιδας	√		√		
Ελευθερών Ν. Καβάλας	√		√		
Ευθαλούς Ν. Λέσβου	√	√	√	√	
Θερμής Ν. Λέσβου	√	√	√		
Θερμιών Ν. Δράμας	√				
Θερμοπυλών Ν. Φθιώτιδας	√	√	√	√	
Θερμών Ν. Λέσβου	√	√			
Θερμών Ν. Δωδεκανήσου	√	√			

Ιαματική Πηγή	Ρευματικές Αρθρίτιδες	Γυν/κές	Δερμ/τικές	Νεύρων	Αναπνευστικού
Ικαρίας Ν. Σάμου	√	√	√	√	
Καβασίων Ν. Ιωαννίνων	√	√	√	√	
Καϊάφα Ν. Ηλείας	√	√	√	√	
Καμένων Βούρλων Ν. Φθιώτιδας	√	√	√		
Κιβωτού Ν. Γρεβενών	√		√		
Κόκκινου Νερού Ν. Λαρίσης			√		
Κόκκινου Στεφανιού Ν. Αιτ/νίας	√	√	√		
Κόλπου Γέρας Ν. Λέσβου	√		√		
Κρηνίδων Ν. Καβάλας	√	√	√		
Κύθνου Ν. Κυκλάδων	√	√	√	√	
Λαγκαδά Ν. Θεσσαλονίκης	√	√			
Λουτρακίου Ν. Κορινθίας	√	√	√		
Λουτροχωρίου Ν. Πέλλας	√		√		√
Λουτρών Ωραίας Ελένης Ν. Κορινθίας	√				
Μανδρακίου Ν. Δωδεκανήσου	√	√			
Μεθάνων Ν. Αττικής	√	√	√	√	
Νέας Απολλωνίας Ν. Θεσσαλονίκης	√	√	√	√	√
Νιγρίτας Ν. Σερρών	√	√	√		
Πλάκας Ν. Λέσβου	√		√	√	
Πλατυστόμου Ν. Φθιώτιδας	√	√	√		
Πολυγίτου Ν. Λέσβου	√	√	√	√	
Πρεβέζης Ν. Πρεβέζης	√	√	√		
Σέδες Ν. Θεσσαλονίκης	√	√	√	√	
Σιδηροκάστρου Ν. Σερρών	√	√			
Σμοκόβου Ν. Καρδίτσας	√	√	√	√	
Σουλαντά Ν. Καρδίτσας	√		√		
Τραϊανούπολης Ν. Έβρου	√	√	√	√	√
Υπάτης Ν. Φθιώτιδας	√		√	√	
Ψαροθέρων Ν. Έβρου	√	√	√		

Πηγή: Σύνδεσμος Δήμων και Κοινοτήτων Ιαματικών Πηγών Ελλάδας

Ιαματικές Πηγές Κρηνίδων

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΙΑΜΑΤΙΚΗ ΥΔΡΟΘΕΡΑΠΕΙΑ ΚΑΙ ΟΙ ΙΑΜΑΤΙΚΟΙ ΦΥΣΙΚΟΙ ΠΟΡΟΙ

3.1 Γενικά

Η Ελλάδα είναι πλούσια σε ιαματικές πηγές με νερά που έχουν ποικίλη φυσικοχημική σύσταση και ενδείκνυνται για εφαρμογή στη σύγχρονη φυσική υδροθεραπεία. Παρακάτω εξηγείται τι είναι η ιαματική υδροθεραπεία, με ποιους τρόπους επιδρά στον οργανισμό, περιγράφονται οι διάφορες μεθόδους υδροθεραπείας και για ποιες παθήσεις συνιστούνται και τέλος αναφέρονται οι βασικοί κανόνες υδροθεραπείας.

Με τον όρο αυτό εννοούμε την εφαρμογή των ιαματικών νερών στη θεραπευτική του ανθρώπου. Το είδος αυτό της θεραπείας αποτελεί μέρος της φυσικοθεραπείας, δηλαδή τη χρησιμοποίηση φυσικών μέσων στη θεραπευτική.

Όπως σε πολλές άλλες χώρες η υδροθεραπεία μπορεί να αντιπροσωπεύει την πρώτη εναλλακτική εφαρμογή σε φάρμακα για χρόνιες μη ανταποκρίσιμες φλεγμονώδεις ασθένειες καθώς επίσης μπορεί να θεωρηθεί συμπληρωματική προς την ιατρική αγωγή σε παθήσεις αναπνευστικές, γαστρεντερολογικές, γυναικολογικές, δερματολογικές και ορθοπεδικές.

3.2 Τρόποι Επίδρασης της Ιαματικής Υδροθεραπείας στον Ανθρώπινο Οργανισμό

Κατά τη διάρκεια μιας υδροθεραπείας επιδρούν στον οργανισμό πολλά ερεθίσματα. Αυτά τα ερεθίσματα προέρχονται από το περιβάλλον και από το ιαματικό νερό.

3.2.1 Ερεθίσματα από το Περιβάλλον

Η αλλαγή του περιβάλλοντος καθώς και ο τρόπος διαβίωσης ενός ατόμου κατά το 25ήμερο που κάνει υδροθεραπεία, το ότι δηλαδή είναι απαλλαγμένο από το άγχος της

εργασίας, από το άγχος της οικογενειακής φροντίδας, φέρουν μια ψυχική ηρεμία η οποία δρα ευεργετικά στο νευροφυτικό σύστημα με αποτέλεσμα η υδροθεραπεία να έχει ευεργετικά αποτελέσματα. Άλλος παράγοντας είναι ο ψυχολογικός, η πίστη δηλαδή που έχει ο ασθενής ότι με τη υδροθεραπεία θα αποκατασταθεί το πρόβλημά του. Αυτή η πίστη του ενισχύεται ακόμα περισσότερο όταν πληροφορείται ότι άτομα με το ίδιο πρόβλημα έχουν ιαθεί.

3.2.2 Ερεθίσματα από το Ιαματικό Νερό

Τα ερεθίσματα από το ιαματικό νερό διακρίνονται σε θερμικά, χημικά και μηχανικά:

1) Θερμικό Ερέθισμα: Το θερμοκρασιακό περιβάλλον του λουτρού έχει διαφορετικές ιδιότητες από αυτές του ατμοσφαιρικού περιβάλλοντος. Η θερμορύθμιση του οργανισμού στο λουτρό γίνεται διαφορετικά απ' ό τι στον αέρα. Έχουμε θερμικό ερέθισμα όταν η θερμοκρασία του ιαματικού νερού είναι ανώτερη ή κατώτερη της θερμοκρασίας του σώματός μας η οποία καλείται ουδέτερη ή αδιάφορος και είναι 33 ως 34°C. Έτσι ένα λουτρό με θερμοκρασία 21 ως 25°C χαρακτηρίζεται ως δροσερό. Χλιαρό χαρακτηρίζεται αυτό με θερμοκρασία 26 - 32°C. Αδιάφορο αυτό με θερμοκρασία 33 - 34°C και από 38°C και πάνω υπέρθερμο. Τα ψυχρά λουτρά δρουν καταπραυντικά στο νευρικό σύστημα. Ενώ τα θερμά λουτρά προκαλούν περιφερική υπεραϊμία και χρησιμοποιούνται για τη θεραπεία χρόνιων παθήσεων όπως ρευματισμοί, αρθρίτιδες, νευρίτιδες. Αυτά τα λουτρά αυξάνουν τις καύσεις στον οργανισμό και αυτό διαπιστώνεται με την αύξηση των αλάτων και του ουρικού οξέος που αποβάλλονται με τα ούρα. Θερμά λουτρά μικρής διάρκειας φέρνουν ευεξία και εξαφανίζουν την κόπωση. Ενώ αντίθετα λουτρά μεγαλύτερης διάρκειας προκαλούν εξάντληση. Γι' αυτό οι λουόμενοι πρέπει να υπακούουν απόλυτα στις οδηγίες του ιατρού, που αφορούν στη διάρκεια του λουτρού και τη θερμοκρασία του.

2) Χημικό Ερέθισμα: Το χημικό ερέθισμα δημιουργείται, είτε όταν τα διαλυμένα στοιχεία του μεταλλικού νερού επικάθονται πάνω στην επιδερμίδα του λουόμενου είτε όταν διεισδύουν στο εσωτερικό του δέρματος, όπου και ασκούν τη φαρμακοδυναμική τους ενέργεια. Ο ρυθμός της εισόδου των στοιχείων μέσα από το δέρμα εξαρτάται από τη συγκέντρωσή τους στο νερό, από το pH του νερού, από τη διάρκεια του λουτρού, από τη θερμοκρασία, από την κατάσταση του δέρματος και ολόκληρου του οργανισμού. Οι διάφορες ουσίες προτιμούν να αποθηκεύονται σε συγκεκριμένα όργανα του οργανισμού όπως το ιώδιο στον θυρεοειδή, το βρώμιο σε κάποια σημεία του εγκεφάλου και ο σίδηρος στα ερυθρά αιμοσφαίρια.

3) Μηχανικό Ερέθισμα: Το σώμα μέσα στους λουτήρες, δέχεται την επίδραση και δύο μηχανικών παραγόντων, της άνωσης και της υδροστατικής πίεσης. Η άνωση προκαλεί ελάττωση του σωματικού βάρους και κατά συνέπεια επέρχεται η χαλάρωση. Παράλληλα δημιουργείται ευχέρεια κινήσεων στις αρθρώσεις και η πίεση κατανέμεται σε όλο το σώμα ομοιόμορφα. Το μηχανικό ερέθισμα μπορεί να είναι διαφορετικών μορφών όπως υδρομασάζ, μαλάξεις, εντριβές. Ο μηχανικός παράγοντας προκαλεί αλλαγές στον οργανισμό, όπως αλλαγές στην κυκλοφορία του αίματος, και έτσι επηρεάζει και το μηχανισμό θερμορύθμισης. Η επίδραση της υδροστατικής πίεσης γίνεται καταφανής σε λουτρά αδιάφορης θερμοκρασίας, στα λουτρά που δεν έχουμε καθόλου θερμικό παράγοντα. Διαπιστώθηκε λοιπόν ότι σε αυτά τα λουτρά η πίεση στις περιφερειακές φλέβες ανέρχεται. Η αύξηση αυτής της

πίεσεως όμως είναι μικρά εφ' όσον το ύψος του νερού παραμένει κάτω από το ύψος της καρδιάς. Όταν το νερό ανέλθει πάνω από το ύψος της καρδιάς έχουμε μεγαλύτερη συμπίεση του θώρακος και κατ' αυτόν τον τρόπο αύξηση της φλεβικής πίεσεως. Η υδροστατική πίεση έχει σημαντική δράση στη διούρηση. Στην αρχή κάθε λουτρού η ποσότητα των ούρων αυξάνει, ανεξάρτητα από την θερμοκρασία, αυξάνει δε τόσο περισσότερο όσο μεγαλύτερη είναι η "στήλη" ύδατος που πιέζει την κοιλιά.

3.3 Μέθοδοι Υδροθεραπείας

Η υδροθεραπεία ενδέχεται να είναι δύο ειδών: εσωτερική, η οποία περιλαμβάνει την ποσιθεραπεία, την εισπνοθεραπεία και τις πλύσεις (στοματικές, ρινικές, γυναικολογικές) και εξωτερική, η οποία περιλαμβάνει τα λουτρά, τις υδρο-μαλάξεις, την υδρο-κινησιοθεραπεία και την πηλοθεραπεία. Η υδροθεραπεία είναι ιδιαίτερα σημαντική για την αντιμετώπιση πολλαπλών παθήσεων και η μορφή, ο τρόπος, η διάρκεια και η συχνότητα της θεραπείας καθορίζουν τα αποτελέσματα της.

3.3.1 Εσωτερική Υδροθεραπεία

1) Ποσιθεραπεία: Επιτυγχάνεται με την πόση ποσότητας ιαματικού νερού με συγκεκριμένα ποιοτικά χαρακτηριστικά. Η επίδραση των ιαματικών νερών οφείλεται στα μεταλλικά και άλλα στοιχεία που περιέχονται, τα οποία με την κυκλοφορία φθάνουν στα διάφορα όργανα του οργανισμού όπου ασκούν φαρμακοδυναμική και βιολογική επίδραση. Με την πόση ιαματικών νερών έχουμε αύξηση της διούρησης, βελτίωση της πεπτικής λειτουργίας, ρύθμιση της λειτουργίας της χοληδόχου κύστης, και βελτίωση της εντερικής λειτουργίας. Συνήθως η εφαρμογή της έχει χρονική διάρκεια 3-4 εβδομάδες. Τα αποτελέσματά της είναι ευεργετικά και άμεσα. Συνιστάται για παθήσεις της θρέψης και των ουροφόρων οδών, για παθήσεις του ήπατος και χοληφόρων οδών και για παθήσεις πεπτικού συστήματος.

2) Εισπνοθεραπεία: Βασίζεται στη μετατροπή των ιαματικών νερών σε μορφή σταγονιδίων και στην εκμετάλλευση των αερίων τα οποία περιέχονται σ' αυτά. Οι εισπνοές γίνονται με την βοήθεια ειδικών συσκευών. Ενδείκνυται για την αντιμετώπιση παθήσεων αναπνευστικού συστήματος.

3.3.2 Εξωτερική υδροθεραπεία

1) Λουτροθεραπεία: Γίνεται με την εμβάπτιση ολόκληρου ή μέρους του σώματος σε ατομικό λουτήρα ή πισίνα με ιαματικό νερό, συνήθως σε θερμοκρασίες 34-36°C. Ένας κύκλος θεραπείας διαρκεί συνήθως 2 – 3 εβδομάδες, με ένα λουτρό ανά ημέρα, συνήθως το πρωί ή αργά το βράδυ. Συνιστάται να πραγματοποιούνται μετά από ολοκληρωμένη πέψη. Η διάρκεια του λουτρού ποικίλλει από 15 λεπτά ως 25 λεπτά. Η χρονική διάρκεια πρέπει να είναι μικρή κατά τα πρώτα λουτρά και να αυξάνεται βαθμιαία. Συνιστάται για ρευματικές παθήσεις, παθήσεις κυκλοφορικού συστήματος, για παθήσεις δερματικές, παθήσεις γυναικολογικές, παθήσεις περιφερικών νεύρων και σύνδρομα από διαταραχές του νευροφυτικού συστήματος.

2) Υδρο-μαλάξεις: Στηρίζονται στην εφαρμογή πίεσης στο σώμα ενώ αυτό βρίσκεται μέσα στο ιαματικό νερό. Επιφέρουν τόνωση των μυών. Ενδείκνυται σε περιπτώσεις μετα-τραυματικής θεραπείας.

3) Υδρο-κινησιοθεραπεία: Είναι ο συνδυασμός της λουτροθεραπείας και κινησιοθεραπείας μέσα σε πισίνα με ιαματικό νερό. Βρήκε μεγάλη εφαρμογή τις τελευταίες δεκαετίες και δεν νοείται σήμερα υδροθεραπευτήριο ή και οργανωμένο φυσικοθεραπευτήριο χωρίς εφαρμογή υδρο-κινησιοθεραπείας. Η υδρο-κινησιοθεραπεία εκτιμάται ιδιαίτερα για την πρόληψη μονίμων βλαβών, όπως είναι οι ατροφίες, οι παραμορφώσεις, οι αγκυλώσεις αλλά και για την αποκατάσταση κατά το δυνατόν αυτών.

4) Πηλοθεραπεία: Γίνεται με τη χρήση πηλού των θερμών πηγών ο οποίος όμως δεν αποτελεί ένα απλό μείγμα στερεού υποστρώματος και ιαματικού νερού. Το χρώμα επιλέγεται από εδάφη ηφαιστιογενή, από προσχώσεις και έλη. Καλλιεργείται με το ιαματικό νερό για πολλούς μήνες ή χρόνια και υφίσταται ζυμωτικές επεξεργασίες. Έτσι αποκτά φυσικοχημικές ιδιότητες με παρουσία ζώντων οργανισμών που διευκολύνουν την απορρόφηση του θείου, του ραδονίου και των φλεγμονωδών στοιχείων. Η εφαρμογή του πηλού μπορεί να είναι ολική ή τοπική, με εμβάπτιση του σώματος σε αυτόν ή με επάλειψη. Ο πηλός καλύπτει την επιφάνεια του δέρματος σε πάχος 5-10 εκατοστά. Η διάρκεια εφαρμογής κυμαίνεται μεταξύ 20-35 λεπτών της ώρας. Μετά το τέλος της εφαρμογής ο πηλός πρέπει να απομακρύνεται με ιαματικό νερό (όχι με κοινό νερό). Ο κύκλος της πηλοθεραπείας συμπληρώνεται σε 15-20 συνεδρίες και γίνεται μία φορά το χρόνο (εκτός από ειδικές περιπτώσεις). Η πηλοθεραπεία πρέπει να γίνεται 2-3 ώρες μετά το φαγητό. Πρέπει να κενούται η ουροδόχος κύστη πριν από την εφαρμογή του πηλού.

Η δράση της λάσπης αποδίδεται κυρίως στις υψηλές θερμοκρασίες 40-46°C και πλέον. Είναι γνωστοί οι επαγωγείς της θερμότητας, ότι τα στερεά σώματα κρατούν επί μακρό χρόνο τη θερμότητα και ότι τότε το ανθρώπινο σώμα την ανέχεται ευκολότερα. Γι' αυτό η λάσπη χρησιμοποιείται για δράση σε όργανα κατά βάθος. Η θεραπευτική δράση του πηλού είναι διπλή: εξασκεί δράση τοπική (στην επιφάνεια του δέρματος) και γενική (σε διάφορες λειτουργίες, χάρις σε ουσίες που διεισδύουν μέσα στον οργανισμό). Συμπεράσματα επιστημονικών μελετών σχετικά με την πηλοθεραπεία: αύξηση της θερμοκρασίας του δέρματος, δράση στο καρδιακό και κυκλοφοριακό σύστημα, δράση στο αναπνευστικό, επίδραση στο ανοσοποιητικό σύστημα, επίδραση στην ενεργοποίηση ενζύμων και μεταφοράς τους στην κυκλοφορία, επίδραση στον μεταβολισμό και επίδραση στη γενική κιναισθησία.

3.4 Γενικοί Κανόνες της Ιαματικής Υδροθεραπείας

Η εφαρμογή της ιαματικής υδροθεραπείας δεν είναι τόσο απλή υπόθεση. Υπάρχουν γενικοί κανόνες που πρέπει να ακολουθούνται:

- Πριν την οποιασ μορφής υδροθεραπείας, απαιτείται η γνωμάτευση ειδικού ιατρού για να καθοριστούν το είδος ιαματικού νερού και ο τρόπος εφαρμογής, δηλαδή μορφή θεραπείας, διάρκεια και τόπος εφαρμογής.
- Γίνεται επανεξέταση στη μέση της θεραπείας και στο τέλος.
- Μετά την διεξαγωγή της οποιασ μορφής θεραπείας επιβάλλεται η ανάπαυση του επισκέπτη για χρόνο περίπου μισής ώρας.
- Μπορεί να χρειαστεί καμιά φορά συμπληρωματική φυσικοθεραπεία.
- Υπόψη πρέπει να έχει ο ενδιαφερόμενος την ενδεχόμενη λουτρική αντίδραση, λόγω του ότι τα λουτρά εξασκούν βιολογικές επιδράσεις μέσω των διαφόρων

χαρακτηριστικών των ιαματικών νερών. Αυτή μπορεί να παρουσιαστεί τις πρώτες 5 ως 10 μέρες της ιαματικής υδροθεραπείας και συνίσταται σε μια ολιγοήμερη και παροδική κλινική επιδείνωση της γενικής κατάστασης του λουόμενου, ενδεχομένως με πυρετό, ανορεξία, πονοκεφάλους και αϋπνία. Η λουτρική αντίδραση μπορεί να είναι και τοπική με επιδείνωση των τοπικών συμπτωμάτων και δεν έχει σχέση με την τελική έκβαση της θεραπείας. Αυτή την πρώτη φάση ακολουθεί μια θετική φάση, σχετικής ευεξίας. Τη δεύτερη φάση ακολουθεί μια τρίτη που ονομάζεται ιαματική κόπωση, η οποία πολλές φορές μπορεί να είναι παρά πολύ πρόωρη και δεν πρέπει να συγχέεται με την ιαματική κρίση.

Επίσης, πρέπει να σημειωθεί ότι η υδροθεραπεία δεν αντικαθιστά τα φάρμακα. Απλώς προσφέρει καλύτερη ψυχική και φυσική αποκατάσταση, δηλαδή συμβάλλει στη βελτίωση του πόνου, στην ελάττωση της φλεγμονής και στη βελτίωση της κινητικότητας. Παρέχει συμπληρωματική θεραπεία, πιθανή τροποποίηση της εξέλιξης της νόσου, ώστε να αποφευχθεί η έξαρση και να περιοριστεί η επιδείνωση και σταθεροποίηση κάποιων αποτελεσμάτων, που επιτεύχθηκαν μέσω φαρμακευτικής αγωγής.

Σύμφωνα με τον παθολόγο Στέφανο Καραγιαννόπουλο, τα ιαματικά λουτρά προσφέρουν σημαντικά οφέλη για την υγεία και την ψυχολογία των ασθενών, γι' αυτό παραμένουν μια ιδιαίτερη δημοφιλής θεραπευτική επιλογή από την αρχαιότητα. Εκτός από τα οφέλη στα οποία αναφερθήκαμε, είναι το γεγονός ότι τα ιαματικά λουτρά δίνουν αποτελέσματα με μέτρια θεραπευτική απόδοση αλλά χωρίς καμία παρενέργεια, όπως θα μπορούσε να συμβεί με οποιοδήποτε φάρμακο. Κυρίως, αυτό που κερδίζουν οι ασθενείς που επιλέγουν τα ιαματικά λουτρά είναι μια εμπειρία ευζωίας: θεραπευτικά αποτελέσματα αλλά, ακόμη περισσότερο, φέρνουν τον ασθενή σε επαφή με τη φύση, απομακρύνοντάς τον από το αγχώδες καθημερινό περιβάλλον.

3.5 Ιαματικοί Φυσικοί Πόροι

Είναι γήινα φυσικά υλικά, που στην αυθεντική τους κατάσταση εμφανίζουν, μέσα από την πρακτική εμπειρία του παρελθόντος αλλά και τη σύγχρονη επιστημονική εμπειρία, την ικανότητα να ασκούν ιδιαίτερες βιολογικές δράσεις οι οποίες και αξιοποιούνται στη θεραπεία.

Οι κατηγορίες των ιαματικών φυσικών πόρων είναι:

- Υγροί: θερμά ή ψυχρά μεταλλικά νερά πηγών ή γεωτρήσεων
- Στερεοί: πηλοειδή ανόργανα, οργανικά ή μεικτά
- Αεριούχοι: σπήλαια υδρατμών, εκπομπές αερίων, εκπομπές υδρατμών, ξηρά σπήλαια
- Σύνθετοι: το κλίμα τόσο στον τομέα του θερμαλισμού όσο και της θαλασσοθεραπείας

3.6 Ιαματικά Πηγές

Πολυάριθμες είναι οι θεωρίες για τη γένεση των μεταλλικών νερών αλλά όλες αυτές μπορούν να συνοψιστούν σε τρεις θεωρίες: εξωγενή, ενδογενή και μικτή. Σύμφωνα με την εξωγενή θεωρία τα νερά της βροχόπτωσης καθώς διασχίζουν το υπέδαφος εμπλουτίζονται με διαλυμένα άλατα από τα πετρώματα. Με την ενδογενή θεωρία η προέλευση του μεταλλικού νερού οφείλεται στην εκπομπή αερίων και ατμών εκ μέρους μερικών ηφαιστείων. Πιο αληθοφανής όμως είναι η μικτή θεωρία που συνδυάζει τους δυο προηγούμενους παράγοντες.

Τα νερά των ιαματικών πηγών διαφέρουν από τα συνηθισμένα, είτε λόγω της υψηλής τους θερμοκρασίας, είτε λόγω της παρουσίας σπάνιων δραστικών συστατικών. Πιο συγκεκριμένα, οι ιαματικές πηγές είναι φυσικές αναβλύσεις θερμών, υπόθερμων ή ψυχρών νερών. Πηγάζουν από τα έγκατα της γης, μέσα από πετρώματα και βράχους και χαρακτηρίζονται μεταλλικά επειδή περιέχουν στο σύνολό τους διαλυμένα στερεά πάνω από 1000 mg / kg. Είναι δυνατό ένα νερό να χαρακτηριστεί μεταλλικό ακόμα και όταν περιέχει στο σύνολο του διαλυμένα στερεά κάτω από 1000 mg / kg, αν η περιεκτικότητά του σε ένα από τα πιο κάτω συστατικά είναι:

- Fe > 10 mg / kg	- S > 1mg / kg
- As > 0.7 mg / kg	- CO ₂ > 250 mg / kg
- J > 1 mg / kg	- Rn > 18 nCi / l

Επειδή η παρουσία των πιο πάνω στοιχείων συνδέεται κατά κανόνα με τις θεραπευτικές ιδιότητες του νερού, οι πηγές που έχουν την προαναφερόμενη περιεκτικότητα, σε κάποιο απ' αυτά τα συστατικά, ονομάζονται ιαματικές πηγές.

Τα μεταλλικά στοιχεία μπορεί να είναι το νάτριο, κάλιο, ασβέστιο, μαγνήσιο, ράδιο, σίδηρο, ιώδιο, φώσφορο και θείο, ή αέρια όπως διοξείδιο του άνθρακα, υδροθείο, άζωτο, οξυγόνο και υδρογόνο και έχουν διάφορο βαθμό οξύτητας, δηλαδή είναι όξινα, αλκαλικά ή ουδέτερα. Έτσι συχνά ακούμε ότι μία πηγή είναι θειούχος αλκαλική ή χλωρονατριούχος ή οξυπηγή ή ραδιούχος. Αυτό σημαίνει ότι στην πηγή αυτή υπερισχύει ένα συστατικό περισσότερο από τ' άλλα. Η θερμοκρασία των φυσικών πηγών είναι διάφορη επίσης και φτάνει μέχρι και τους 60°C και ακόμα περισσότερο.

Οι ιαματικές πηγές κατατάσσονται σε διάφορες κατηγορίες ανάλογα με την χημική σύσταση και την θερμοκρασία των νερών τους. Έτσι, όσον αφορά τη χημική σύσταση, έχουμε τις παρακάτω ομάδες¹ νερών και ονομασίες πηγών:

- Οξυανθρακικά – αλκαλικές πηγές και πηγές αλκαλικών γαιών
- χλωριούχα – αλιπηγές
- ανθρακικά – οξυπηγές
- θειικά – πικρές πηγές ή πικροπηγές

¹ Καλλέργης Γ.Α., σελ. 172 Υπάρχουν διάφορες απόψεις επιστημόνων ως προς την ταξινόμηση των μεταλλικών πηγών. Η παραπάνω ταξινόμηση είναι σύμφωνα με τον Thurner

Ανάλογα με τη θερμοκρασία τους, οι πηγές διακρίνονται ως εξής:

- Ψυχρές: θερμοκρασία μέχρι 20 °C
- Υπόθερμες: θερμοκρασία από 20 °C έως 40 °C
- Μεσόθερμες: θερμοκρασία από 35 °C έως 50 °C
- Υπέρθερμες: θερμοκρασία άνω των 50 °C

3.7 Άλλες Μορφές Εκμετάλλευσης του Ιαματικού Φυσικού Πόρου

Εκτός από χρήση ως πρώτη ύλη στις ιαματικές θεραπείες που είδαμε προηγουμένως, το ιαματικό νερό μπορεί να αποφέρει μεγάλα οικονομικά οφέλη ως **πρώτη** ύλη και με άλλες μορφές εκμετάλλευσης όπως:

1) Εμφιάλωση: Ευτύχημα είναι ότι τα τελευταία χρόνια μεγάλη ζήτηση υπάρχει για εμφιαλωμένα ιαματικά νερά και κυρίως Ελληνικά όπως τη ΣΟΥΡΩΤΗ, ΞΙΝΟ ΝΕΡΟ κλπ, αντί του Γαλλικού ΠΕΡΙΕ που κάποτε είχε κατακλύσει την Ελληνική αγορά.

2) Κοσμητολογία: Τα ιαματικά νερά χρησιμοποιούνται όλο και περισσότερο τα τελευταία χρόνια, για να αντικαταστήσουν όλο ή μέρος του νερού στις συνταγές των καλλυντικών προϊόντων. Στη Γαλλία, τέσσερις τουλάχιστον εταιρείες κυκλοφορούν σειρές καλλυντικών προϊόντων με το όνομα της πηγής από όπου αντλούν το νερό τους. Η τάση έχει εξαπλωθεί και σε άλλες χώρες. Οι έρευνες που γίνονται, αποδεικνύουν ότι υπάρχουν συγκεκριμένα πλεονεκτήματα στη χρήση των ιαματικών νερών στο δέρμα.

Το νερό είναι το σημαντικότερο συστατικό των καλλυντικών προϊόντων, όπου περιέχεται σε ποσοστά μέχρι και 100%. Με τη συγκριτική μελέτη διαφόρων νερών και την κλινική έρευνα για τη δράση του ίδιου του νερού στο δέρμα, αποδεικνύονται οι ιδιότητες και επιβεβαιώνεται η εμπειρία αιώνων: τα ιαματικά νερά έχουν μέλλον στα καλλυντικά. Το μέλλον αυτό, πρέπει να το αναζητήσουμε στη χώρα μας, στις δεκάδες θερμές πηγές της.

Παράδειγμα προς μίμηση είναι η Ελληνική εταιρία φυσικών καλλυντικών BneF – BENEFIT HELLAS. Για τη σειρά προϊόντων Red Water, η οποία κυκλοφόρησε το 2005, χρησιμοποιεί το νερό της ιαματικής πηγής Λουτροχωρίου Πέλλας. Τα προϊόντα της διατίθενται και στο εξωτερικό.

Να σημειώσουμε εδώ ότι από την Πικρολίμνη Κιλκίς όπου λειτουργεί οργανωμένο σύγχρονο Πηλοθεραπευτήριο με Ξενοδοχείο κλπ καθ' όλη τη διάρκεια του έτους, αγοράζουν πηλό από την Ιταλία για συσκευασία καλλυντικών τα οποία και εισάγουμε.

3) Γεωθερμία: Οι πηγές μπορούν να αξιοποιηθούν και για γεωθερμική χρήση. Με τη θερμότητα του ιαματικού νερού μπορεί να θερμαίνεται το κτίριο του υδροθεραπευτηρίου, ξενοδοχείου κλπ. Στην Αιδηψό π.χ. η θερμοκρασία του ιαματικού νερού ξεπερνά τους 80 βαθμούς. Με την ανάλογη μελέτη – κατασκευή μπορούν να θερμαίνονται ακόμη και τα δημόσια κτίρια της Λουτρόπολης.

Με τους παραπάνω τρόπους εκμετάλλευσης ενισχύονται αφενός οι ίδιες οι επιχειρήσεις Ιαματικού Τουρισμού και αφετέρου η τοπική οικονομία με τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας.

Εμφιαλωμένα Ελληνικά Νερά

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 ΘΑΛΑΣΣΟΘΕΡΑΠΕΙΑ ΚΑΙ SPA

4.1 Γενικά

Ο Ιπποκράτης ήταν εκείνος που ανακάλυψε τις θεραπευτικές ιδιότητες του θαλασσινού νερού, παρατηρώντας την ευεργετική επίδραση του στα πληγωμένα χέρια των ψαράδων. Από το γεγονός ότι η επαφή με τη θάλασσα απέκλειε κάθε πιθανή μόλυνση, η ιατρική του διάνοια τον έκανε να προτρέπει τους ασθενείς του σε θεραπείες με την χρήση θαλασσινού νερού ακόμα και για ανακούφιση από πόνους.

Με την ψήφιση του νέου νόμου Ν.3498/2006, η θαλασσοθεραπεία και η αναζωογόνηση (spa) αναγνωρίζονται και εντάσσονται στα πλαίσια του ιαματικού τουρισμού. Με τον όρο θαλασσοθεραπεία εννοούμε τη φροντίδα που βασίζεται στη χρήση του ζεστού, φρέσκου, θαλασσινού νερού, των παραγώγων της θάλασσας, όπως τα φύκια και η λάσπη, και του θαλασσινού κλίματος η οποία έχει ευεργετικές επιδράσεις στην υγεία του ανθρώπινου σώματος και πνεύματος. Το κλίμα στις Ελληνικές παράκτιες περιοχές που χαρακτηρίζεται από μεγάλη ηλιοφάνεια με αναζωογονητικές ιδιότητες συμβάλει κατά πολύ σε αυτόν τον τομέα.

Με τον όρο «αναζωογόνηση και spa» σύμφωνα με τον νόμο είναι οι υπηρεσίες που προσφέρονται από ειδικές εγκαταστάσεις με κατάλληλη υποδομή και εξοπλισμό στις οποίες γίνεται χρήση ή ιαματικών φυσικών πόρων ή θερμαινόμενου θαλασσινού νερού ή θερμού φυσικού νερού με προσθήκες ιαματικών φυσικών πόρων ή ζεστού φυσικού νερού με την προσθήκη πηλών, βοτάνων, φυτών, αρωμάτων, ηφαιστειακής ή χαλαζιακής άμμου, φωτός, θερμότητας, μασάζ, ατμόλουτρων διαφόρων τύπων, με σκοπό την παροχή υπηρεσιών αναζωογόνησης, ευεξίας και αισθητικής του σώματος.

4.2 Θαλασσοθεραπεία

Τα τελευταία χρόνια, υπάρχει ενεργό ενδιαφέρον για τη θαλασσοθεραπεία. Αυτό συμβαίνει γιατί οι προληπτικές και θεραπευτικές ιδιότητες της την αναδεικνύουν σε μία έγκυρη, εναλλακτική μορφή φροντίδας της υγείας μας με αξιόλογα αποτελέσματα τόσο στα σύγχρονα προβλήματα, όπως το στρες, την υπερκόπωση και τη φυσική γήρανση, όσο και στα παραδοσιακά προβλήματα, όπως τραυματισμοί, ορθοπεδικά, γυναικολογικά και κυκλοφορικά προβλήματα. Η προβολή των κέντρων θαλασσοθεραπείας από τα media ως μια από τις πιο «in» τάσεις του σύγχρονου life style είναι επίσης μια παράμετρος που παίζει ρόλο στην ανάπτυξη και την αποδοχή τους ως τρόπος ζωής.

Επιπλέον, ο σημερινός τρόπος ζωής – με το άγχος, τους εντατικούς ρυθμούς εργασίας, την καθιστική ζωή, την κακή διατροφή κοκ – αναδεικνύει τη θαλασσοθεραπεία σε ανάγκη. Η θαλασσοθεραπεία δεν είναι μία απλή διέξοδος από την καθημερινότητα, είναι μία πρόταση που μπορεί να προσφέρει την ενέργεια και τη χαλάρωση που χρειαζόμαστε, μία φυσική μέθοδος φροντίδας του εαυτού μας και, ενδεχομένως, μία φιλοσοφία υγιεινής διατροφής. Πάνω απ' όλα, η θαλασσοθεραπεία, όταν γίνεται με σωστό και συστηματικό τρόπο (1-2 φορές το χρόνο), μπορεί να αποτελέσει μία επένδυση στην ψυχική και σωματική υγεία μας.

Ήδη αρκετά πολυτελή ξενοδοχεία σε όλη την Ελλάδα διαθέτουν υπερμοντέρνα κέντρα θαλασσοθεραπείας με άριστο εξοπλισμό και καλά εκπαιδευμένο προσωπικό. Μερικά από αυτά είναι:

- ALDEMAR ROYAL MARE THALASSO - Χερσόνησο Κρήτης
- ALDEMAR ROYAL OLYMPIAN SPA & THALASSO - Πελοπόννησο
- BLUE PALACE – Ελούντα Κρήτης
- CANDIA MARIS - Ηράκλειο Κρήτης
- CLUB MED MARE NOSTRUM - Ακτή της Βραυρώνας
- GRECOTEL KOS IMPERIAL THALASSO - Κω
- GRECOTEL DAPHNILA BAY THALASSO - Κέρκυρα
- IMPERIAL MYCONIAN- Μύκονο
- PERLE RESORT HOTEL - Ακρωτήρι Χανίων
- RODIAN AMATHUS BEACH HOTEL - Ρόδο
- ΓΑΛΗΝΗ - Καμένα Βούρλα
- ΘΕΡΜΑΙ ΣΥΛΛΑ SPA WELLNES HOTEL - Αιδηψό

4.2.1 Προδιαγραφές Κέντρων Θαλασσοθεραπείας

Με την αυθαίρετη χρήση του όρου «thalassotherapy» που γίνεται στις μέρες είναι δύσκολο για τον καταναλωτή να γνωρίζει αν ένα κέντρο τηρεί τις απαιτούμενες προϋποθέσεις για να φέρει αυτόν τον τίτλο. Παρακάτω αναφέρονται στις κύριες προδιαγραφές που είναι το φυσικό περιβάλλον και ο τεχνολογικός εξοπλισμός.

Ένα κέντρο πρέπει να βρίσκεται απαραίτητα δίπλα στη θάλασσα, ώστε να είναι δυνατή η άντληση φρέσκου και καθαρού θαλασσινού νερού, από βάθος 8-10 μέτρων τουλάχιστον. Πρέπει να σημειωθεί πως το θαλασσινό νερό διατηρεί την ευεργετική δράση του μόνο για 48 ώρες μετά την άντληση και θέρμανσή του. Για να είναι ένα κέντρο έγκυρο και αξιόπιστο, πρέπει το θαλασσινό νερό που χρησιμοποιεί

να είναι καθαρό. Μόνο έτσι είναι ασφαλές και μόνο έτσι αποκομίζουμε τα ευεργετικά στοιχεία του νερού όπως τα μεταλλικά άλατα και τα ιχνοστοιχεία. Το φυσικό περιβάλλον, με καθαρό αέρα, πλούσιο σε οξυγόνο και ιόντα, είναι επίσης παράγοντας στην αποτοξίνωση από την καθημερινότητα της πόλης.

Πρέπει να υπάρχουν σύγχρονες εγκαταστάσεις άντλησης και θέρμανσης νερού. Το νερό θερμαίνεται έως τους 48°C, αλλιώς τα ιχνοστοιχεία χάνουν την ευεργετική τους δράση. Τα κατασκευαστικά υλικά και μηχανήματα του κέντρου πρέπει να επιλεγθούν μετά από σοβαρή μελέτη και με βάση τις κατάλληλες προδιαγραφές για να αντέχουν το θαλασσίνο νερό. Έτσι, θα εξασφαλιστεί και η μεγαλύτερη βιωσιμότητα τους. Οι πισίνες θαλασσινού νερού πρέπει να είναι, από κατασκευής, ειδικές, με πολλαπλές λειτουργίες. Αυτό έχει υψηλό κόστος και απαιτεί σοβαρή μελέτη από ειδικούς. Μία υπάρχουσα πισίνα κολύμβησης δεν μπορεί να μετατραπεί σε υδρο-τονωτική πισίνα θαλασσοθεραπείας. Απαραίτητο θεωρείται, επίσης, ένα γυμναστήριο εξοπλισμένο με τα πιο σύγχρονα μηχανήματα, το οποίο θα συμπληρώνει τα προγράμματα θαλασσοθεραπείας του κέντρου. Τέλος, είναι απαραίτητη η συστηματική απολύμανση του κέντρου, προκειμένου να προληφθούν τυχόν προβλήματα.

4.2.2 Ορισμός και Κριτήρια του Ευρωπαϊκού Συνδέσμου Λουτροπόλεων για την Θαλασσοθεραπεία

Ο σκοπός των παρακάτω κριτηρίων είναι να εξασφαλιστεί ένας ενιαίος ευρωπαϊκός ορισμός του όρου «θαλασσοθεραπεία» για να εγγυηθούν υψηλά επίπεδα ποιότητας και να καταστεί ο όρος ως μάρκα προϊόντος. Επίσης, ο ορισμός αποσκοπεί να παρεμποδίσει την αυξημένη χρήση του όρου «θαλασσοθεραπεία». Η Θαλασσοθεραπεία καλύπτει ένα ευρύ φάσμα, από την ιατρική θεραπεία χρόνιων ασθενειών, όπως αναπνευστικές ή δερματολογικές παθήσεις, μέχρι την πρόληψη σε υγιή άτομα. Είναι επίσης τμήμα προγραμμάτων ευεξίας. Σύμφωνα με τον ορισμό 1, η ένδειξη σε αυτές τις περιπτώσεις αποτελείται από την τόνωση και βελτίωση της σωματικής υγείας (to boration).

Ο όρος «θαλασσοθεραπεία» μπορεί να χρησιμοποιηθεί εφόσον οι παρακάτω ορισμοί και προϋποθέσεις ικανοποιούνται και παίρνονται ή προσφέρονται τα παρακάτω μέτρα:

1) Ορισμός: Η «Θαλασσοθεραπεία» είναι ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα για θεραπεία, πρόληψη και προώθηση της υγείας. Το πρόγραμμα πρέπει να εφαρμόζεται για καθορισμένες ενδείξεις υπό την ιατρική φροντίδα και με τη συμμετοχή εξειδικευμένου προσωπικού.

2) Θεραπευτική τοποθεσία δίπλα στη θάλασσα: Η Θαλασσοθεραπεία μπορεί να πραγματοποιηθεί σε μέρη όπου το θαλασσίνο περιβάλλον-κλίμα μπορεί να έχει άμεση δράση.

3) Θαλασσίνο νερό: Η θάλασσα μπορεί να χρησιμοποιηθεί για τη λουτροθεραπεία σε φυσικά νερά. Κατάλληλο θαλασσίνο νερό το οποίο αντλείται επιτόπου μπορεί να χρησιμοποιείται για εισπνοθεραπεία ή και για λουτροθεραπεία, π.χ. σε μπανιέρα ή πισίνα.

4) Θαλασσινά προϊόντα: Δύναται να χρησιμοποιηθούν η λάσπη ή η άλγη κλπ για διάφορες χρήσεις.

5) Υπο-αλλεργική και καθαρή θαλασσινή ατμόσφαιρα: Η ποιότητα του αέρα πρέπει να διασφαλίσει ότι η εκτεταμένη υπαίθρια παραμονή θα παραστεί παράγοντας ανακούφισης.

6) Ηλιοθεραπεία: Η φυσική ηλιακή ακτινοβολία μπορεί να χρησιμοποιηθεί κυρίως για Ηλιοθεραπεία. Σε αντίξοες καιρικές συνθήκες η τεχνητή υπεριώδης ακτινοβολία μπορεί να συμπληρώσει την Ηλιοθεραπεία.

7) Έκθεση στη Κλιματοθεραπεία και Κινησιοθεραπεία: Η έκθεση στην Κλιματοθεραπεία και Κινησιοθεραπεία μπορούν να πραγματοποιούνται με σταθερή αγωγή σε περιοχή κοντά στην ακτή.

8) Μέτρα σχετικά με την προώθηση της υγείας: Σχετικά μέτρα για την υγεία, με έμφαση στη χαλάρωση, αλλαγή διατροφής και σωματική άσκηση πρέπει να πραγματοποιούνται για τη ολοκληρωμένη βελτίωση της σωματικής υγείας.

Τα προαναφερόμενα κριτήρια αντιπροσωπεύουν τις ελάχιστες προδιαγραφές, π.χ. μπορούν να συμπληρωθούν με επιπλέον μέτρα, όπως εξειδικευμένες προσφορές της περιοχής. Ωστόσο, δεν επιτρέπεται να μην πληρούνται αυτές οι προδιαγραφές. Τα παραδείγματα που αναφέρονται κάτω από κάθε ορισμό δεν είναι κατά κανένα τρόπο πλήρη.

Τα κριτήρια πρέπει να σχεδιαστούν σύμφωνα με το εθνικό και περιφερειακό νομικό πλαίσιο. Αναφέρονται, μεταξύ άλλων, στο εργατικό και εμπορικό δίκαιο και ιδιαίτερα στους κανονισμούς υγιεινής.

Αυτά τα κριτήρια σχεδιάστηκαν από μια ομάδα εργασίας της Επιτροπής για Θαλασσοθεραπεία του Συνδέσμου Λουτροπόλεων Γερμανίας (V. Harms, MD, H. Schuh, MD, Prof. C. Stick, MD) και συζητήθηκαν σε ολομέλεια της 1^{ου} Ευρωπαϊκού Συνεδρίου Θαλασσοθεραπείας στο Rostock Warnemünde την 12^η Ιανουαρίου 2002.

4.3 Αναζωογόνηση – Spa

Σύγχρονες μονάδες spa, που δανείζονται τον λατινικό όρο salus per aqua, δηλαδή υγεία μέσω του νερού, αναπτύσσονται στην Ελλάδα και σε όλο τον κόσμο. Χαρακτηρίζονται από τρεις διακριτές αλλά απόλυτα αλληλοεξαρτώμενες παραμέτρους: την τοποθεσία, το σχεδιασμό, δηλαδή την οργάνωση αλλά και την αισθητική των χώρων τους, και τη θεραπεία ή την περιποίηση που προσφέρουν. Έτσι μπορούν να διακριθούν σε διάφορους τύπους.

4.3.1 Ταξινόμηση Διαφόρων Τύπων SPA

1) Destination spa: SPA όπου παρέχεται η διαμονή συμπεριλαμβανομένων και των θεραπειών. Μέσα από τις εξειδικευμένες και επαγγελματικές θεραπείες του SPA, παρέχεται στους πελάτες του ξενοδοχείου και ένας βελτιωμένος τρόπος ζωής, καθώς και βελτίωση της υγείας του.

2) Resort spa: Το SPA περιλαμβάνεται στις εγκαταστάσεις ενός Resort Hotel. Προσφέρει στους πελάτες του επαγγελματικές υπηρεσίες SPA, όπως επίσης συγκροτημένες προτάσεις ευεξίας και fitness, μέσα από ολοκληρωμένα μενού υπηρεσιών.

3) Cruise spa: SPA μέσα σε κρουαζιερόπλοιο, όπου ο πελάτης μπορεί να διαλέξει διάφορες υπηρεσίες SPA, προτάσεις ευ ζειν, fitness και διάφορα menu υπηρεσιών & προϊόντων.

4) Holistic spa: SPA που εστιάζουν σε εναλλακτικές θεραπευτικές και διατροφικές μεθόδους. Στοχεύουν σε ένα υψηλό επίπεδο ευεξίας, τόσο του σώματος όσο και του νου.

5) Medical spa: Θεραπείες και πρωτόκολλα που έχουν δημιουργήσει ιατροί και επαγγελματίες των SPA, απολύτως συμβατά με τον πρωταρχικό σκοπό αυτών των SPA, που είναι η ευεξία με ιατρικές κούρες.

6) Spa Ιαματικών Πηγών (Θερμαλισμός) Λουτροπόλεις & Κέντρα Θαλασσοθεραπείας: Όπως είδαμε νωρίτερα, είναι SPA εγκατεστημένα γύρω από φυσικές πηγές που χρησιμοποιούν μεταλλικά-ιαματικά νερά ή νερά θερμών πηγών ή θερμαινόμενο θαλασσινό νερό, σαν βασικό στοιχείο για τις υδροθεραπείες που κατ'εξοχήν προσφέρουν. Συνήθως προσφέρουν εξειδικευμένη διατροφή και διανυκτερεύσεις.

7) Day spa ή spa πόλης: SPA που συνήθως αναπτύσσονται σε αστικά κέντρα και που συνήθως χρησιμοποιούν τρεχούμενο νερό. Οι εφαρμοζόμενες θεραπείες είναι πολλαπλές, όπως ομορφιάς, υγείας, περιποίησης, κλπ. και ολοκληρώνονται σε 1 ή περισσότερες συνεδρίες που διαρκούν 1 ώρα και περισσότερο. Δεν προσφέρουν διανυκτέρευση.

8) Structured spa: SPA με πολύ αυστηρούς κανονισμούς λειτουργίας και με πολύ καλά προκαθορισμένο σκοπό-στόχο, όπως το αδυνάτισμα ή η διακοπή του καπνίσματος, fitness κλπ.

9) Spa club: Αθλητικές εγκαταστάσεις όπου κυριαρχεί το fitness και τα ομαδικά προγράμματα. Είναι εφοδιασμένα με υδροθεραπευτικούς εξοπλισμούς (πισίνες με αντίθετα ρεύματα, συστήματα Kneipp, υδρομασάζ με διαφορετικές θερμοκρασίες, σάουνα, χαμάμ, ρωμαϊκά λουτρά, κλπ.) και παρέχουν προγράμματα αισθητικών θεραπειών.

10) Adventure spa: Κέντρα που έχουν σαν βασική τους δραστηριότητα εξειδικευμένα αθλήματα (τένις, γκολφ, ...) και δραστηριότητες περιπέτειας (rafting, ορειβασία, ψάρεμα, ...). Προσφέρουν προγράμματα υδροθεραπείας και περιποιήσεις προσώπου και σώματος.

11) Spa της 3^{ης} ηλικίας: Κέντρα όπου πραγματοποιούνται προγράμματα και φυσικές δραστηριότητες (ειδική γυμναστική, βάδισμα, ...) και κοινωνικές εκδηλώσεις (χορός, ομαδικά παιχνίδια, ...), σε συνδυασμό με διατροφικά προγράμματα και αντιγηραντικές και ανανεωτικές θεραπείες.

12) Exclusive spa/vip: SPA που απευθύνονται σε πολύ επιλεγμένο κοινό, το οποίο έχει πρόσβαση αποκλειστικά από θάλασσα (σκάφος) ή από αέρος (ελικόπτερο, υδροπλάνο,...)

Ξενοδοχείο Aldemar Royal Mare Thalasso

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΚΑΙ ΦΟΡΕΙΣ ΤΟΥ ΙΑΜΑΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

5.1 Γενικά

Στη μορφή του Ιαματικού Τουρισμού δόθηκε επιτέλους ιδιαίτερη έμφαση από τη χώρα μας. Έγινε συνείδηση πλέον το ενδιαφέρον το οποίο παρουσιάζει το σημαντικό γεγονός της ψήφισης του Ν. 3498/2006 «Ανάπτυξη ιαματικού τουρισμού και λοιπές διατάξεις». Σε σχετική δήλωσή της η υπουργός Τουριστικής Ανάπτυξης, κυρία Φάνη Πάλλη Πετραλιά, ανέφερε: «Με το νομοσχέδιο αυτό ξεκινά μια σειρά νομοθετικών πρωτοβουλιών, οι οποίες με αντίστοιχα προγράμματα υλοποίησης, σκοπεύουν στο να επιλύσουν προβλήματα που λιμνάζουν εδώ και 40 χρόνια στον χώρο του τουρισμού, να εκσυγχρονίσουν τις υποδομές του τουρισμού, να αναβαθμίσουν ποιοτικά το τουριστικό μας προϊόν, να διαμορφώσουν τουριστική συνείδηση, και, τελικά, να δημιουργήσουν τις προϋποθέσεις, ώστε η χώρα μας να εκμεταλλευτεί τις νέες αγορές και την τεράστια παγκόσμια ανάπτυξη του τουριστικού ρεύματος, που οι ειδικοί προβλέπουν για τα επόμενα 25-30 χρόνια και να πάρει μεγάλο μερίδιο από την αγορά αυτή».

5.2 Νομοθεσία για τα Θερμομεταλλικά Νερά

Ο μέχρι πρόσφατα βασικός νόμος ήταν ο Ν. 2188/1920, ο οποίος αναφερόταν στον χαρακτηρισμό – ανακήρυξη ιαματικών πηγών και ανάκληση ανακήρυξης, στην κυριότητα τους, στον κανονισμό λειτουργίας των υδροθεραπευτηρίων, στην άδεια λειτουργίας των καταστημάτων των ιαματικών πηγών και στην κατάταξη τους σε δημόσιες και ιδιωτικές.

Ο δεύτερος Νόμος 4844/1930 αναφερόταν σε διατάξεις που αφορούσαν στην εκμετάλλευση των ιαματικών πηγών, καθόριζε τη ζώνη προστασίας τους ως κύκλο με κέντρο την πηγή και ακτίνα 1000 μέτρων. Εντός της ζώνης προστασίας μπορούσαν

να γίνουν έργα και εκμεταλλεύσεις του εδάφους τέτοια που δεν μπορούσαν να βλάψουν τον ιαματικό υδροφορέα. Επίσης, προέβλεπε τη συγκρότηση τεχνικής επιτροπής για τη γνωμοδότηση επί των έργων που προβλέπονταν να γίνουν εντός της ζώνης προστασίας.

Αργότερα, ο Νόμος 4086/1960 διαχώριζε τις ιαματικές πηγές σε τουριστικής σημασίας, οι οποίες υπάγονταν στην άμεση αρμοδιότητα του ΕΟΤ, και σε τοπικής σημασίας, τις οποίες ο ΕΟΤ υποχρεούταν να παραχωρεί κατά εκμετάλλευση στους ΟΤΑ, στα διοικητικά όρια των οποίων ανάβλυζαν.

Σήμερα, με τον Ν. 3498/2006, μέρος του οποίου παρατίθεται στο τέλος της εργασίας, ρυθμίζονται θέματα ιδιοκτησίας, χρήσης και διαχείρισης όλων των ιαματικών πηγών της χώρας, δημιουργείται για πρώτη φορά μητρώο ιαματικών πηγών και θεσμοθετείται ουσιαστικά το πλαίσιο για την ανάπτυξη των υποδομών και ποικίλων τουριστικών μονάδων που σχετίζονται με τις ιαματικές πηγές. Μεταξύ άλλων με τον νόμο καθορίζονται τα εξής:

- Η κυριότητα όλων των πηγών περιέρχεται στον Ε.Ο.Τ.
- Επιτρέπεται η απαλλοτρίωση κτημάτων ή γειτονικών των ιαματικών πηγών κτημάτων υπέρ του Ε.Ο.Τ. για την τουριστική εκμετάλλευση των πηγών.
- Ρυθμίζεται η διανομή και η διαχείριση των ιαματικών υδάτων.
- Ρυθμίζεται το πλαίσιο της λειτουργίας των SPA.
- Δίνεται χρονική δυνατότητα τόσο στους ΟΤΑ όσο και στους ιδιώτες που διαχειρίζονται ιαματικές πηγές να προσαρμοσθούν στις νέες ρυθμίσεις.

Με τις λοιπές διατάξεις που αφορούν έμμεσα τις ιαματικές πηγές:

- Συντονίζονται κεντρικά οι διαφημιστικές εκστρατείες όλων των περιφερειών και των νομαρχιακών και των τοπικών αυτοδιοικήσεων.
- Ρυθμίζονται διάφορα χρονίζοντα προβλήματα των φορέων του τουρισμού, όπως του ΟΤΕΚ, της ΕΤΑ, του Ξενοδοχειακού Επιμελητηρίου κλπ.

Αναλυτικότερα, στο 1^ο κεφάλαιο ρυθμίζονται συνολικά οι μορφές τουριστικής ανάπτυξης που συνδέονται με την αξιοποίηση των ιαματικών φυσικών πόρων της Ελλάδας. Είναι μια πρωτοπóρος νομοθετική παρέμβαση γιατί αξιοποιεί τις πασίγνωστες από την αρχαιότητα και πάμπολλες, σε όλη τη γεωγραφική περιφέρεια της χώρας ιαματικές πηγές, οι οποίες μένουν ανεκμετάλλευτες λόγω έλλειψης σύγχρονου θεσμικού πλαισίου αλλά και κατάλληλων υποδομών και εγκαταστάσεων. Ταυτόχρονα, η τουριστική αυτή αξιοποίηση, συνδυάζεται με ένα πλήρες θεσμικό καθεστώς προστασίας των ιαματικών πηγών, με σύγχρονες και επιστημονικές μεθόδους, ώστε οι πηγές να μην χάσουν τις ιαματικές ιδιότητές τους, εξαιτίας της εκμετάλλευσής τους για τουριστικούς σκοπούς.

Ρυθμίζεται με τον πιο ξεκάθαρο τρόπο το ιδιοκτησιακό καθεστώς των ιαματικών πόρων. Αυτοί ανήκουν κατά κυριότητα στον Ε.Ο.Τ., ανεξαρτήτως της κυριότητας του εδάφους επί του οποίου εμφανίζονται (άρθρ. 6 παρ. 1). Σε ότι αφορά στις ήδη αναγνωρισμένες ιαματικές πηγές, που άνηκαν στο Δημόσιο, περιέρχονται και αυτές αυτοδικαίως στον Ε.Ο.Τ. (άρθρ. 6 παρ. 2). Σε περίπτωση που ο Ε.Ο.Τ. χάσει το Δημόσιο χαρακτήρα του, τότε η ιδιοκτησία των ιαματικών πηγών επιστρέφει

στο Δημόσιο (αρθρ. 6 παρ. 4). Με τη ρύθμιση αυτή, το Δημόσιο δια μέσω του Ε.Ο.Τ. δεν έχει απλώς τη χρήση των ιαματικών φυσικών πόρων αλλά και την ιδιοκτησία έπ' αυτών, ακόμα και για φυσικούς πόρους που αναβλύζουν σε ιδιωτικά ακίνητα. Δεν θίγονται μόνο τα ιδιωτικά δικαιώματα κυριότητας επί ιαματικών πηγών που αναγνωρίστηκαν πριν την 1-1-1920, η ιδιοκτησία των οποίων παραμένει στον ιδιώτη, με δικαίωμα φυσικά απαλλοτρίωσης.

Προκειμένου, για την σύγχρονη τουριστική αξιοποίηση και ανάπτυξη των περιοχών που έχουν ιαματικές πηγές επιτρέπεται η απαλλοτρίωση των κτημάτων στα οποία αναβλύζουν υπέρ του Ε.Ο.Τ. Επίσης, επιτρέπεται και η απαλλοτρίωση, για τον ίδιο σκοπό και γειτονικών κτημάτων. Η απαλλοτρίωση γίνεται από το Δημόσιο υπέρ του Ε.Ο.Τ. σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία περί αναγκαστικών απαλλοτριώσεων (αρθρ. 12).

Σημαντικές είναι οι διατάξεις που σκοπούν στη δημιουργία Μητρώου Ιαματικών Φυσικών Πόρων, αλλά και στην προστασία των ιαματικών πόρων (αρθρ. 7 & 9 αντίστοιχα). Στο Μητρώο Ιαματικών Φυσικών Πόρων καταγράφονται όλα τα φυσικά, χημικά και βιολογικά χαρακτηριστικά του ιαματικού φυσικού πόρου και υπάρχει πρόβλεψη, ώστε να καταχωρηθούν σε αυτό ακόμα και οι υφιστάμενες ιαματικές πηγές, αναγνωρισμένες ή μη. Η υποχρέωση αυτή απαιτεί να κινηθεί εκ νέου η διαδικασία αναγνώρισης των υφιστάμενων ιαματικών φυσικών πόρων σύμφωνα με τους όρους του προηγούμενου νόμου, ώστε σε όλες τις περιπτώσεις να συγκεντρωθούν νέα επιστημονικά ακριβή στοιχεία και πληροφορίες για κάθε ιαματική πηγή και να τεθεί νέα αφετηρία πλήρους συστήματος καταγραφής, παρακολούθησης και προστασίας των ιαματικών φυσικών πόρων.

Επιπλέον, είναι πλήρες το σύστημα προστασίας του ιαματικού φυσικού πόρου, γιατί στηρίζεται σε επιστημονικά δεδομένα (υδρογεωλογική μελέτη), καθορίζοντας ζώνες προστασίας της ιαματικής πηγής, και όχι ακτίνες προστασίας όπως παλαιότερα, οι οποίες, άλλοτε δεν προστατεύουν πλήρως την πηγή, άλλοτε εκτείνονται και σε περιοχές που δεν έχουν σχέση με αυτή.

Ρητά καθιερώνεται, ότι διαχειριστής των φυσικών πόρων είναι ο Ε.Ο.Τ. (άρθρ. 13), ο οποίος διαθέτει τους φυσικούς πόρους κατά προτεραιότητα για θεραπευτικούς σκοπούς (κοινωνική χρήση του ιαματικού πόρου) και ύστερα σε κέντρα ιαματικού τουρισμού, σε κέντρα θαλασσοθεραπείας ή και αναζωογόνησης, ώστε να τύχουν τουριστικής εκμετάλλευσης, χωρίς όμως να μειώνεται η χρήση τους ως κοινωνικό αγαθό (αρθρ. 14).

Όπου υπάρχει ποσοτική επάρκεια ιαματικών πόρων είναι επιτρεπτή η μετά από προκήρυξη δημόσιου διαγωνισμού παραχώρηση σε περισσότερες εγκαταστάσεις, ώστε να μην ευνοούνται προνομιακές εκμεταλλεύσεις. Για τις εγκαταστάσεις αυτές προβλέπονται ιδιαίτερες προδιαγραφές και χορηγείται ειδική άδεια, προκειμένου το τουριστικό προϊόν να είναι ποιοτικό (άρθρ. 16, 17).

Τέλος, για να εξασφαλιστεί η ουδετερότητα στη διαχείριση του ιαματικού πόρου και να είναι υγιής ο ανταγωνισμός των επιχειρήσεων που θα τον εκμεταλλεύονται, απαγορεύεται ο διανομέας να είναι και χρήστης (αρθρ. 14 παρ. 7).

Για πρώτη φορά, στο νομοθετικό σύστημα της Χώρας εισάγονται και προστατεύονται τα κέντρα αναζωογόνησης- Spa (Sanitas per aqua= υγεία δια του νερού), τα οποία περιλαμβάνονται τις σύγχρονες μορφές παρεχομένων τουριστικών υπηρεσιών σε ξενοδοχειακά συγκροτήματα. Έτσι, αφενός μεν προστατεύεται ο καταναλωτής από την ψευδεπίγραφη παροχή ανάλογων υπηρεσιών και ενισχύεται ο σχετικός κλάδος τουρισμού, αφού στην Ελλάδα ο ιαματικός τουρισμός και θερμαλισμός τελούν υπό αυστηρές προδιαγραφές, αφετέρου δε εισάγεται μια νέα τουριστική δυνατότητα, η οποία θα τελεί υπό τον έλεγχο του Κράτους, σε ό,τι αφορά στις προϋποθέσεις, στην ένταξή του σε αναπτυξιακούς νόμους και στην χρηματοδότησή του από Ευρωπαϊκά ή Εθνικά προγράμματα ανάπτυξης του τουρισμού.

Για τους ιδιώτες ή ΟΤΑ που εκμεταλλεύονται ιαματικές πηγές προβλέπεται μεταβατική διάταξη, σύμφωνα με την οποία οι ιδιώτες που με σύμβαση εκμεταλλεύονται ιαματικές πηγές θα εξακολουθούν να τις εκμεταλλεύονται μέχρι τη λήξη του συμβατικού χρόνου, αλλά και οι ΟΤΑ στους οποίους έχει παραχωρηθεί η εκμετάλλευση ιαματικών πηγών, μπορούν να έχουν νέα παραχώρηση για 10 έτη ακόμα, χωρίς διαγωνισμό, μετά την πάροδο του χρόνου προσαρμογής. (αρθρ. 21). Όλοι όμως οι φορείς (ιδιώτες, ΟΤΑ) θα πρέπει να προσαρμοστούν στις τεχνικές και επιστημονικές προδιαγραφές του νέου νόμου.

5.3 Άλλοι Φορείς του Ιαματικού Τουρισμού

Εκτός από τη δραστηριότητα του Ελληνικού Οργανισμού Τουρισμού, υπάρχουν και άλλοι οργανισμοί – φορείς που σηματοδοτούν την πορεία του Ιαματικού Τουρισμού εντός αλλά και εκτός των συνόρων.

5.3.1 Ο Ευρωπαϊκός Σύνδεσμος Λουτροπόλεων (ESPA - European Spas Association)

Στην Ευρώπη υπάρχουν περισσότερες από 1200 λουτροπόλεις, οι οποίες είναι κέντρα υγείας ιατρικά αναγνωρισμένα και αποτελούν μια ισχυρή μονάδα οικονομικά η οποία αποφέρει σημαντικό μερίδιο του ΑΕΠ των χωρών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η Ε.Ε. και εκείνες οι χώρες οι οποίες επιθυμούν να γίνουν μέλη προσδοκούν σε μια συνεργασία σε θέματα κοινού συμφέροντος. Αυτό απαιτεί μια γενικότερη συνεργασία με κρατικούς και τοπικούς οργανισμούς όπως επίσης με φορείς του ιδιωτικού τομέα ειδικευόμενοι στις λουτροπόλεις και τη λουτροθεραπεία.

Ο σκοπός του ESPA είναι να προωθήσει τις λουτροπόλεις και τη λουτροθεραπεία στην Ευρώπη και να μεριμνήσει ώστε τα φυσικά θεραπευτικά προϊόντα με βάση το μεταλλικό - ιαματικό νερό, τοπίο και κλίμα να είναι διαθέσιμο σε όσο το δυνατό μεγαλύτερο αριθμό πολιτών και επισκεπτών.

Τα συμφέροντα του ESPA είναι συνυφασμένα με εκείνα της ΕΕ. Μπορούν να επιτευχθούν αποτελεσματικά, ανταγωνιστικά και στο υψηλότερο βαθμό μόνο εάν υπάρχει στενή συνεργασία και συμφωνία στα κοινά συμφέροντα των Ευρωπαϊκών Λουτροπόλεων.

Για να πετύχει το σκοπό της, η ESPA, έχει θέσει τους παρακάτω στόχους:

- Τον έλεγχο και την ανάλυση των συνθηκών των λουτροπόλεων σε κάθε χώρα-μέλος της ΕΕ.
- Την ενθάρρυνση ανταλλαγής εμπειρίας, καλής πρακτικής και τεχνογνωσίας.
- Την δημιουργία και ανάπτυξη προγραμμάτων για προϊόντα υγείας και ευεξίας και στρατηγικές για πρόληψη και αποκατάσταση για όλους διαμένοντες στην Ευρώπη.
- Την καθιέρωση, προώθηση και βελτίωση των προδιαγραφών σε όλες τις λουτροπόλεις στην Ευρώπη.
- Την ενθάρρυνση και χρηματοδότηση για έρευνα στη λουτροθεραπεία.
- Τον ορισμό και την εναρμόνιση κοινών εκπαιδευτικών προγραμμάτων και μαθημάτων και τον προσδιορισμό επαγγελματικής δομής για την Ευρωπαϊκή βιομηχανία λουτροθεραπείας.
- Τη καθιέρωση πλαισίου για ευκαιρίες μάρκετινγκ σε συνεργασία για τις χώρες-μέλη του ESPA.

Ο Ευρωπαϊκός Σύνδεσμος Λουτροπόλεων είναι ένας οργανισμός-ομπρέλα ο οποίος αντιπροσωπεύει 24 μέλη από 22 Ευρωπαϊκές χώρες. Συνεργασίες και επιτροπές μάρκετινγκ του ESPA περιλαμβάνουν:

- Συνεργασία Λουτροπόλεων της Βαλτικής Θάλασσας (BSSC - Baltic Sea Spas Co-operation) Ιδρύθηκε το 2000. Μέλη της είναι Λουτροπόλεις χωρών της Βαλτικής (Εσθονία, Πολωνία, Γερμανία). Με κοινή τους παρουσίαση και σε συνεργασία με τον τουριστικό οργανισμό μάρκετινγκ των χωρών της Βαλτικής, επιδιώκουν αυξημένες προωθητικές δραστηριότητες στις Λουτροπόλεις της περιοχής τους.
- Κέντρο Αρμοδιοτήτων Ευρωπαϊκών Λουτροπόλεων (ESCC - European Spas Competence Centre) Συνεργασία ανεξάρτητων εταιρειών από την Αυστρία, Γερμανία και Ελβετία, οι οποίες από κοινού προσφέρουν τις συμβουλές και την υποστήριξη τους στις λουτροπόλεις εντός και εκτός Ευρώπης.
- Δίκτυο Κλασικών Φυσικών Θεραπειών (Network of Classical Natural Cures)
- Βασιλικές Λουτροπόλεις της Ευρώπης (Royal Spas of Europe) Πρώτη του είδους συνεργασία, η οποία περιλαμβάνει ιστορικές πρώην βασιλικές Λουτροπόλεις στην Ευρώπη, ιδρύθηκε το 1997 για αμοιβαίο μάρκετινγκ και εκπροσώπηση των συμφερόντων τους. Περιλαμβάνει 12 λουτροπόλεις από 8 Ευρωπαϊκές χώρες.
- Το Ευρωπαϊκό Κοινοβουλευτικό Συμβουλευτικό Συμβούλιο (EPAC - The European Parliamentary Advisory Council) Ιδρύθηκε στις 2 Ιουνίου 2000 και έχει ως στόχο να προωθήσει τα συμφέροντα των Ευρωπαϊκών λουτροπόλεων σε τοπικό, εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο. Αποσκοπεί στην αύξηση της δημοσιότητας τους στα ΜΜΕ, στην συζήτηση θεμάτων σχετικά με τις Λουτροπόλεις στα κοινοβούλια και την παρουσίαση των αιτημάτων τους στα αντίστοιχα υπουργεία, έτσι ώστε να κινηθεί το δημόσιο ενδιαφέρον για τις λουτροπόλεις. Το ESPA και οι σύνδεσμοι-μέλη οφείλουν να στηρίζουν τους βουλευτές

με τις απαραίτητες πληροφορίες. Εκτός από αυτό, το EPAC βοηθάει να εντατικοποιηθεί η επικοινωνία ανάμεσα στους βουλευτές διαφορετικών κλιμακίων και πέρα της ΕΕ για να βοηθήσουν τις χώρες οι οποίες θέλουν να ενταχθούν στην ΕΕ.

Το διοικητικό συμβούλιο του ESPA αποτελείται από έναν εκπρόσωπο κάθε συνδέσμου – μέλους, τον πρόεδρο, τον αντιπρόεδρο, τον γενικό γραμματέα και τον ταμεία.

Οι χώρες μέλη του ESPA είναι η Αυστρία, Τσεχία, Δανία, Εσθονία, Γερμανία, Ελλάδα, Ουγγαρία, Ισλανδία, Ιταλία, Λετονία, Λιθουανία, Λουξεμβούργο, Πορτογαλία, Ρουμανία, Σλοβακία, Σλοβενία, Ισπανία, Ελβετία, Τουρκία. Μέλος Παρατηρητής είναι η Σερβία Μαυροβούνιο. Η Ελλάδα αντιπροσωπεύεται από τον Σύνδεσμος Δήμων και Κοινοτήτων Ιαματικών Πηγών Ελλάδας.

5.3.2 Σύνδεσμος Δήμων και Κοινοτήτων Ιαματικών Πηγών Ελλάδας

Στις 28 Δεκεμβρίου του 1983 (ΦΕΚ 755 Β΄) δημοσιεύεται η σύσταση του Συνδέσμου Δήμων και Κοινοτήτων Ιαματικών Πηγών Ελλάδας με ιδρυτικά μέλη τους δήμους Θεσσαλονίκης, Αλεξανδρούπολης Έβρου, Λαγκαδά Θεσσαλονίκης, Νιγρίτας Σερρών, Λουτρών Αιδηψού, Ζαχάρος Ηλείας, Καμένων Βούρλων Φθιώτιδας, Υπάτης Φθιώτιδας και τις κοινότητες Σουρωτής Θεσσαλονίκης, Νέας Απολλωνίας Θεσσαλονίκης, Αγκίστρου Σερρών, Ξινού Νερού Φλώρινας, Τρύφου Αιτωλοακαρνανίας, Αδάμαντα Μήλου, Λουτρών Υπάτης Φθιώτιδας και Πλατυστόμου Φθιώτιδας.

Σκοπός του Συνδέσμου είναι «η μέριμνα για την αξιοποίηση, εκσυγχρονισμό και γενικά την βελτίωση των συνθηκών λειτουργίας των Ιαματικών Πηγών της Χώρας και η εκμετάλλευση αυτών από την τοπική αυτοδιοίκηση». Η χρονική διάρκεια ορίζεται δεκαετής και προσωρινή έδρα τα Καμένα Βούρλα. Από το καλοκαίρι του 1985 έδρα του Συνδέσμου είναι η Θεσσαλονίκη (ΦΕΚ 468/25-7-1985).

Το 1989 (ΦΕΚ54/17-2-1989) ο Σ.Δ.Κ.Ι.Π.Ε θεωρείται «αναπτυξιακός για την εκπόνηση και εκτέλεση προγραμμάτων αναπτυξιακού περιεχομένου». Το 1992, προκείμενου να παρέχει άρτια τεχνική και επιστημονική υποστήριξη στα μέλη του, ιδρύει την Ελληνική Θερμαλιστική Εταιρεία (ΕΘΕ) Α.Ε

1. Ανάπτυξη και διάδοση του Θερμαλισμού και των εφαρμογών του.
2. Δημιουργία Κέντρων Θερμαλιστικών Σπουδών για την κατάρτιση των νέων στην Υδροθεραπεία –Κλιματοθεραπεία.
3. Προώθηση της επιστημονικής έρευνας για την προστασία - αξιοποίηση και διαχείριση των γεωθερμικών πόρων της χώρας καθώς και σύγχρονου νομοθετικού πλαισίου για τα ως άνω.
4. Παροχή επιστημονικής και νομικής κάλυψης σε θέματα Θερμαλισμού και Γεωθερμίας στα μέλη του Συνδέσμου
5. Διοργάνωση ημερίδων ανάπτυξης και συνδιασκέψεων για τον Θερμαλισμό και συνεργασία με διεθνείς και εθνικούς οργανισμούς με ανάλογους σκοπούς
6. Προώθηση και προβολή των στόχων του Συνδέσμου και του Ιαματικού Τουρισμού με την έκδοση φυλλαδίων, εντύπων, βιβλίων κ.λ.π
7. Δημιουργία παραρτημάτων Θερμαλισμού στις περιφέρειες της χώρας

Το 1995, συμμετέχει στην ίδρυση της Ευρωπαϊκής Ένωσης Λουτροπόλεων (European Spas Association) και έκτοτε κατέχει την Β' Αντιπροεδρία της ESPA.

Σταθμοί στην ιστορία του Συνδέσμου ήταν:

- η εκπαίδευση εκατοντάδων επιστημόνων, διαφόρων ειδικοτήτων, στον τομέα της αξιοποίησης των Θερμομεταλλικών Νερών, μέσα από τα επιδοτούμενα ευρωπαϊκά προγράμματα (ΕΚΤ, ΣΠΑ, FEDER, ADAPT κ.α) εκπονώντας έτσι αναπτυξιακά και ερευνητικά προγράμματα για τα μέλη του, που σκοπό είχαν την κατάθεση μελετών για την αξιοποίηση των ιαματικών πηγών και της γεωθερμίας των Θερμομεταλλικών Νερών σε ξηραντήρια, θερμοκήπια, θέρμανση κτηρίων, ιχθυοκαλλιέργειες, δέσμευση του CO₂ στην εμφιάλωση των Φυσικών Μεταλλικών Νερών κ.λ.π.
- το «1ο Διεθνές Συνέδριο για τα θερμομεταλλικά νερά και την ανάπτυξη των Λουτροπόλεων» - Θεσσαλονίκη, 20-23/10/1985
- το «2ο Συνέδριο για τα Θερομεταλλικά Νερά» - Θεσσαλονίκη 7-9/10/1988. Σημειώνεται, ότι τα ΠΡΑΚΤΙΚΑ των δύο συνεδριών ακόμη αποτελούν σημαντική πηγή για τις εργασίες φοιτητών των ΑΕΙ και ΤΕΙ, αλλά και όσων ασχολούνται με την περιβαλλοντική εκπαίδευση.
- η « Παγκόσμια Συνδιάσκεψη για τον Ελληνικό Ιαματικό Τουρισμό» στο Λουτράκι Κορινθίας και στα Καμένα Βούρλα, 26-29/6/1991
- το «1 ο Πανελλήνιο Συνέδριο Υδροθεραπείας» σε συνεργασία με το Τ.Ε.Ι Λαμίας, τον Μάιο του 1998 στη Λαμία
- οι ημερίδες ανάπτυξης που συνδιοργανώθηκαν με μέλη του Συνδέσμου και την Ε.Θ.Ε Α.Ε όπως στη Μυτιλήνη, την Αλεξανδρούπολη, την Λαμία, την Πρέβεζα κ.ά

Σημαντική επιπλέον θεωρείται η συμμετοχή του Συνδέσμου στην επεξεργασία του σχεδίου νόμου για τον Θερμαλισμό και τον Ιαματικό Τουρισμό, καθώς και η συμμετοχή του στο Εθνικό Συμβούλιο Τουρισμού.

Από τις διάφορες εκδόσεις του Συνδέσμου, ο Οδηγός των Ιαματικών Πηγών παραμένει περιζήτητος και επειδή κατά γενική ομολογία έχει μοναδική αξία, ο Σύνδεσμος προβαίνει από το 1995 σε συνεχείς και βελτιωμένες επανεκδόσεις του, αποστέλλοντάς τον δωρεάν στις χιλιάδες ενδιαφερόμενους από όλη την ελληνική επικράτεια, την Κύπρο και τον απόδημο ελληνισμό.

Σήμερα, ο Σύνδεσμος Δήμων και Κοινοτήτων Ιαματικών Πηγών Ελλάδας έχει 60 μέλη - 59 δήμους και 1 κοινότητα, από όλες τις διοικητικές περιφέρειες της χώρας και είναι ο μόνος πραγματικά αναπτυξιακός σύνδεσμος με πανελλαδική εμβέλεια. Ο Σύνδεσμος επαναπροσδιόρισε τη φυσιογνωμία του Ιαματικού Τουρισμού, ο οποίος ήταν παθητικά εγκλωβισμένος για δεκαετίες σε ένα λουτροκεντρικό μοντέλο.

Στη δεκαετία του '90 εισήγαγε την έννοια του «Θερμαλισμού» δίνοντας νέα διάσταση και περιεχόμενο στη χρήση των φυσικών ιαματικών πηγών, προσελκύοντας ανθρώπους κάθε ηλικίας, προστατεύοντας παράλληλα τα οικολογικά, περιβαλλοντικά και ιστορικά χαρακτηριστικά των περιοχών.

5.3.3 Ίδρυμα Κοινωνικών Ασφαλίσεων (I. K. A)

Μεταξύ των αντικειμενικών σκοπών της ανάπτυξης μιας χώρας διακρίνεται η υγεία και η παραγωγικότητα . Σε Εθνικό επίπεδο η απώλεια εργασίας επηρεάζει την όλη οικονομία, η κακή υγεία την πλήττει σημαντικά και αν η μειωμένη αυτή απόδοση πολλαπλασιαστεί με 100, με 1000, με δεκάδες χιλιάδες, όσοι και οι ρευματοπαθείς, που ασθενούν, βλέπουμε ότι η ασθένεια τραυματίζει την προσπάθεια για την εθνική οικονομία. Γι' αυτό το λόγο πολλές επιχειρήσεις στο εξωτερικό στέλνουν τους εργαζομένους τους για κούρα με σκοπό τη μετέπειτα μεγαλύτερη απόδοσή τους. Το ίδιο συμβαίνει και με τα ασφαλιστικά ταμεία.

Από μελέτες που έχουν πραγματοποιηθεί σε διάφορες χώρες έχει διαπιστωθεί ότι τα ίδια τα ταμεία κάνουν μεγαλύτερη οικονομία προλαβαίνοντας την εμφάνιση διαφόρων ασθενειών, από ότι να δαπανούν τεράστια ποσά για κατασταλτικές θεραπείες, φάρμακα κλπ.

Στην Ελλάδα αυτή τη στιγμή το ΙΚΑ που είναι ο μεγαλύτερος ασφαλιστικός οργανισμός εγκρίνει μόνο τις απλές λούσεις διότι οι άλλες θεραπείες, όπως η ποσιθεραπεία και τα υδρομασάζ, είναι ακριβότερες. Παρήγορο το γεγονός ότι τα τελευταία χρόνια χορηγεί σε έναν αρκετά σημαντικό δικαιούχων 15νθήμερες διακοπές για την πραγματοποίηση λουτροθεραπείας στα πλαίσια του προγράμματος του Θεραπευτικού Τουρισμού.

Πρέπει να δίδονται μεγαλύτερες παροχές και οικονομικές διευκολύνσεις για την πραγματοποίηση λουτροθεραπείας με σκοπό κυρίως την ενίσχυση της εκτός αιχμής περιόδου και επιβάλλεται να γίνει αύξηση των επιδομάτων λουτροθεραπείας, τα οποία κυμαίνονται συνήθως όχι περισσότερο από 300 ευρώ, και αύξηση των λούσεων, δηλαδή οι 15 λούσεις (μια την ημέρα) να γίνουν 21.

Το Ι. Κ. Α. – Ε. Τ. Α. Μ σε συνεργασία κάθε χρόνο με τον ΕΟΤ, εφαρμόζει το πρόγραμμα του Θεραπευτικού Κοινωνικού Τουρισμού που απευθύνεται στις ασθενέστερες οικονομικά τάξεις, με στόχο 19.000 άτομα, που έχουν ανάγκη, να κάνουν λουτροθεραπεία για 15 ημέρες σε ξενοδοχεία Α', Β', Γ' κατηγορίας μεγάλων λουτροπόλεων.

Δικαίωμα συμμετοχής στο πρόγραμμα από πλευράς ΙΚΑ-ΕΤΑΜ έχουν προνομιακά μόνον οι χαμηλοσυνταξιούχοι του Ιδρύματος με την προϋπόθεση ότι δεν θα πάρουν παράλληλα και το επίδομα λουτροθεραπείας (βλ. παρακάτω). Οι όροι συμμετοχής στο πρόγραμμα, οι διαδικασίες που χρειάζονται και κάθε λεπτομέρεια περιλαμβάνονται σε ειδικό ενημερωτικό έντυπο που διανέμεται στα Υποκαταστήματα του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ. Παρατίθεται το πιο πρόσφατο δελτίο τύπου για την ενημέρωση του κοινού σχετικά με το Πρόγραμμα Θεραπευτικού Τουρισμού στο τέλος της εργασίας.

Το ΙΚΑ παρέχει επίσης λουτροθεραπεία στους άμεσα ασφαλισμένους και συνταξιούχους του ΙΚΑ και των Ειδικών Ταμείων (όχι όμως και τα προστατευόμενα μέλη τους), που για λόγους θεραπευτικούς έχουν ανάγκη αυτής, αρκεί προηγουμένως να γνωματεύσει η Πρωτοβάθμια Υγειονομική Επιτροπή, ότι ο ασφαλισμένος παρουσιάζει πάθηση για την οποία η λουτροθεραπεία έχει θεραπευτική αξία.

Για να αποδοθούν οι παροχές της λουτροθεραπείας χρειάζεται έγκριση από το ΙΚΑ πριν την πραγματοποίηση της. Για την έγκριση απαιτείται η παραπομπή του ασφαλισμένου στην Α'βάθμια Υγειονομική Επιτροπή από θεραπευτή γιατρό του ΙΚΑ αντίστοιχης ειδικότητας και η γνωμάτευση της Α'βάθμιας επιτροπής για την πάθηση, το είδος και τον αριθμό των λούσεων κλπ.

Η πραγματοποίηση της λουτροθεραπείας πρέπει να γίνεται στις πλησιέστερες του τόπου κατοικίας ιαματικές πηγές, οι οποίες έχουν αντίστοιχες με την πάθηση θεραπευτικές ενδείξεις. Η λουτροθεραπεία παρέχεται σε λουτροπηγές που βρίσκονται κοντά στο τόπο κατοικίας του δικαιούχου και σε λουτροπηγές που βρίσκονται μακριά από τον τόπο κατοικίας. Στις περιπτώσεις που η λουτροθεραπεία πραγματοποιείται σε ιαματικές πηγές που βρίσκονται κοντά στο τόπο κατοικίας του ασφαλισμένου και είναι δυνατή η αυθημερόν μετάβαση και επιστροφή του, καταβάλλονται:

- στο ακέραιο οι δαπάνες της καθ' ημέρα μετάβασης & επιστροφής,
- τα 3/4 της αξίας των λούσεων της μικρότερης τιμής που αντιστοιχεί στη λουτροπηγή που μεταβαίνει.

Στις περιπτώσεις που η λουτροθεραπεία πραγματοποιείται σε ιαματικές πηγές που βρίσκονται μακριά από τον τόπο κατοικίας του δικαιούχου καταβάλλονται:

- τα 4/5 των εξόδων μετάβασης και επιστροφής,
- τα 3/4 της αξίας των λούσεων,
- το ειδικό επίδομα λουτροθεραπείας, το οποίο για μεν τους ασφαλισμένους είναι ίσο με το επίδομα ασθένειας και υπολογίζεται όπως και αυτό, για δε τους συνταξιούχους είναι ίσο με το τεκμαρτό ημερομίσθιο της 4ης ασφαλιστικής κλάσης, όπως αυτή διαμορφώνεται κάθε φορά.

Ενημερωτικό Φυλλάδιο, ΙΚΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΙΑΜΑΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΣΤΟ ΔΙΕΘΝΗ ΧΩΡΟ

6.1 Γενικά

Οι σύγχρονοι καταναλωτές είναι άτομα που ζουν σε συνθήκες εντεινόμενου στρες, φόρτου εργασίας και ανασφάλειας και οι οποίοι δείχνουν αυξανόμενη ευαισθησία σε θέματα υγιεινής διαβίωσης και πρόληψης. Λόγω έλλειψης χρόνου επιζητούν πιο εντατικές εμπειρίες ξεκούρασης και αναζωογόνησης και διαθέτουν την απαιτούμενη αγοραστική δύναμη για να περάσουν μερικές ημέρες σε Spa. Επιβραβεύουν τον εαυτό τους επισκεπτόμενοι ένα Spa και δαπανώντας πολλά χρήματα (εκατοντάδες € για μερικές ώρες) επιδιώκοντας να επαναφέρουν την ισορροπία μεταξύ επαγγελματικής και προσωπικής σφαίρας, δηλαδή βελτίωση ποιότητας ζωής.

Η προσφορά από τη μεριά της συνεχίζει να αυξάνεται με ραγδαίους ρυθμούς στην Ελλάδα όπως και σε όλον τον κόσμο. Οι επαναλαμβανόμενοι επισκέπτες των ιαματικών κέντρων αποκτούν εμπειρίες και γίνονται πιο απαιτητικοί και εντείνεται η πίεση στις επιχειρήσεις spa που δεν λειτουργούν με επαγγελματισμό και δεν κατανοούν τις απαιτήσεις των καταναλωτών.

Δεν φτάνει όμως μόνο το έργο των τουριστικών αυτών εγκαταστάσεων για να αναπτυχθεί ο τομέας. Πρέπει να υπάρξει συλλογική προσπάθεια από την τοπική αυτοδιοίκηση και τους αρμόδιους κρατικούς φορείς για να καθιερωθεί η χώρα ως δημοφιλής προορισμός Ιαματικού Τουρισμού. Ας δούμε αναλυτικότερα ποια είναι τα χαρακτηριστικά της ελληνικής αγοράς και ποιες οι κατευθύνσεις που πρέπει να ληφθούν υπόψη για μια θετική εξέλιξη του τομέα.

6.2 Χαρακτηριστικά της Ελληνικής Αγοράς

Η ζήτηση για τον Ιαματικό Τουρισμό στην Ελλάδα χαρακτηρίζεται από έντονη εποχικότητα, ιδιαίτερα στα μεγάλα ιαματικά κέντρα. Ο μήνας αιχμής είναι ο Σεπτέμβριος όταν προσέρχεται το μεγαλύτερο ποσοστό των επισκεπτών και ακολουθεί ο Αύγουστος αντίθετα με ότι συμβαίνει στον υπόλοιπο τουρισμό όπου η μεγαλύτερη κίνηση είναι τον Αύγουστο. Οι μικρές πηγές προτιμούνται περισσότερο από τους ντόπιους κάτοικους και λιγότερο από τον πληθυσμό της υπόλοιπης χώρας γιατί απαιτούν μικρότερη μετακίνηση των ατόμων ενώ τα μεγάλα ιαματικά κέντρα επισκέπτονται συνήθως άτομα από άλλα μέρη της Ελλάδας αλλά και το εξωτερικό που συνδυάζουν την υδροθεραπεία με τις καλοκαιρινές διακοπές τους.

Ο μέσος όρος παραμονής των ατόμων είναι γύρω στις 13-14 ημέρες, περίπου ότι συμβαίνει και στον υπόλοιπο τουρισμό. Όσον αφορά την ηλικία και το φύλο των λουομένων παρατηρείται ότι συνήθως είναι άτομα της τρίτης ηλικίας και οι γυναίκες αποτελούν το μεγαλύτερο ποσοστό (περίπου το 60-65%).

Σύμφωνα με τους στατιστικούς πίνακες 2003 μπορούμε να παρατηρήσουμε σε γενικές γραμμές ότι η πλειονότητα της πελατείας των ιαματικών πηγών είναι Έλληνες τρίτης ηλικίας κυρίως και οι περισσότεροι δικαιούχοι παροχών Ασφαλιστικών Ταμείων. Οι ξένοι είναι συγκριτικά ελάχιστοι και προτιμούν πηγές όπου υπάρχουν σύγχρονες εγκαταστάσεις ή κάποιες πηγές οι οποίες λόγω της σύστασης των νερών τους ξεχωρίζουν για τις ιδιότητες τους.

Από τις πηγές τις οποίες διαχειρίζεται ο ΕΟΤ, μεγαλύτερη κίνηση παρουσιάζει το Ιαματικό Κέντρο της Αιδηψού. Το 2003 προσήλθαν 44.408 άτομα που πραγματοποίησαν 535.651 λούσεις. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι στην Αιδηψό εκτός από το υδροθεραπευτήριο το οποίο διαχειρίζεται ο ΕΟΤ λειτουργούν και άλλα 20 ιδιωτικά υδροθεραπευτήρια.

Ειδικότερα στα υδροθεραπευτήρια τα οποία διαχειρίζεται ο ΕΟΤ ή έχει εκμισθώσει πραγματοποιήθηκαν οι παρακάτω λούσεις

ΙΑΜΑΤΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ	ΑΤΟΜΑ	ΛΟΥΣΕΙΣ
ΑΙΔΗΨΟΣ		279.848
ΕΛΕΥΘΕΡΕΣ	2.219	26.088
ΘΕΡΜΟΠΥΛΕΣ	723	10.831
ΚΑΪΑΦΑΣ	2.469	38.862
ΚΑΜΕΝΑ ΒΟΥΡΛΑ	6.500	115.000
ΚΥΘΝΟΣ	469	8.038
ΚΥΛΛΗΝΗ	2.275	33.058
ΛΟΥΤΡΑΚΙ		Πόσεις 10.552
ΜΕΘΑΝΑ	5.379	63.308
ΝΙΓΡΙΤΑ	602	7.988
ΠΛΑΤΥΣΤΟΜΟ	214	Πόσεις 2.665
ΣΜΟΚΟΒΟ	5.650	94.166
ΥΠΑΤΗ	5.272	82.440

Πηγή: Χατζηγεωργίου Μ., Ημερίδα XENIA 2004

Παρατηρώντας τους αναλυτικότερους στατιστικούς πίνακες συμπεραίνεται:

- Όπως προαναφέρθηκε και πριν, συγκεντρωτισμό των λουόμενων το μήνα Σεπτέμβριο που θεωρείται ως μήνας αιχμής για τα ιαματικά λουτρά αφού εκείνη την περίοδο πραγματοποιείται περισσότερο από το 40% των λούσεων. Αυτό σημαίνει ότι πολλά υδροθεραπευτήρια χρειάζεται να λειτουργούν από τις 5 το πρωί έως τις 11 τη νύχτα συνεχόμενα, με όλα τα αρνητικά συνεπακόλουθα του συνωστισμού.
- Σχεδόν ανύπαρκτη κίνηση τον Ιούνιο, σχεδόν το 3% των λούσεων, νοχελική τον Ιούλιο, ανοδική από τα μέσα Αυγούστου μέχρι το αδιαχώρητο του Σεπτεμβρίου, και μετά τη σταδιακή μείωση και το κλείσιμο των υδροθεραπευτηρίων τον Οκτώβριο.
- Πολλές λουτροπόλεις παρουσιάζουν φθίνουσα πορεία χρόνο με το χρόνο, και ότι η πελατεία τους δεν ανανεώνεται, μετατοπίζεται όμως σε λουτροπόλεις που οι γενικότερες συνθήκες είναι πιο ευνοϊκές. Υπήρχε όμως άνοδο στα εισιτήρια όταν γινόντουσαν κάποια έργα αξιοποίησης.

6.3 Κατευθύνσεις για την Ανάπτυξη του Ιαματικού Τουρισμού

Οι προκλήσεις για τους «παραγωγούς» του Ιαματικού Τουρισμού αφορούν κυρίως στην κερδοφορία, όπως συμβαίνει εξάλλου και με όλες τις επιχειρήσεις κερδοσκοπικού χαρακτήρα. Μόνο έτσι θα μπορέσουν να επιβιώσουν σε έναν χώρο με ολοένα και περισσότερο ανταγωνισμό. Για να αποφέρει κέρδος η υπηρεσία spa που προσφέρει ένα ξενοδοχείο παραδείγματος χάριν, είτε αυτή λέγεται ιαματικά λουτρά ή θαλασσοθεραπεία, και να μην είναι απλός δέλεαρ προσέλκυσης πελατείας, κάτι το οποίο μπορεί να προβεί μοιραίο αν σκεφτεί κανείς το κόστος των εγκαταστάσεων spa, πρέπει να ακολουθηθούν μια σειρά από ενέργειες είτε από τις ίδιες τις επιχειρήσεις είτε από τους φορείς του τουρισμού ή ακόμη και σε συνεργασία.

Επιτακτική ανάγκη είναι ο εκσυγχρονισμός των ιαματικών κέντρων στον επιστημονικό τομέα και τον τουρισμό. Ο επιστημονικός τομέας περιλαμβάνει τεχνικά έργα και ιατρικό έργο. Τα υδροθεραπευτήρια και άλλα βοηθητικά έργα πρέπει να προσαρμόζονται στους τρόπους χρησιμοποίησης του ιαματικού νερού, δηλαδή δεν αρκούν μόνο οι συνηθισμένοι λουτήρες, αλλά εξοπλισμοί για ατμόλουτρα, λασπόλουτρα, καταιονήσεις, πισίνες κατάλληλα κατασκευασμένες, εσωτερικές και υπαίθριες, χώροι καλλιέργειας της λάσπης, εγκαταστάσεις για εισπνοθεραπεία και ποσιθεραπεία. Το ιατρικό έργο να αναλαμβάνεται από γιατρούς που να γνωρίζουν τις δυνατότητες της Ιαματικής Υδροθεραπείας και να συμπληρώνεται με τη δημιουργία τμημάτων φυσικοθεραπείας, εργασιοθεραπείας και επαγγελματικού αναπροσανατολισμού του αρρώστου.

Εφαρμογές των τεχνικών μεθόδων θα πρέπει να είναι ειδικοί, από κατάλληλες σχολές. Σοβαρό είναι το ζήτημα στη χώρα μας της στελέχωση των επιχειρήσεων του τομέα με άτομα εξειδικευμένα στη παροχή υπηρεσιών αλλά και συντήρησης. Είναι γεγονός ότι η Ελλάδα υστερεί στον τομέα εκπαίδευσης επαγγελματιών τουρισμού υγείας.

Ένας δεύτερος τομέας στην οργάνωση των λουτροπόλεων είναι ο τουριστικός. Εδώ το πεδίο δράσης είναι μεγάλο. Ειδικά στη χώρα μας οι δυνατότητες τουριστικής αξιοποίησης είναι τεράστιες, αφού οι πιο πολλές ιαματικές πηγές βρίσκονται κοντά στη θάλασσα και το κλίμα είναι ήπιο, ώστε η λειτουργία των υδροθεραπευτηρίων να μπορεί να διαρκεί όλο το χρόνο.

Το επαγγελματικό μάρκετινγκ για την καθιέρωση της ως προορισμού ιαματικού τουρισμού είναι απαραίτητο. Για να μπορέσει να αποκτήσει ολοένα μεγαλύτερο μερίδιο της πίτας, ο παραγωγός πρέπει να κάνει αποτελεσματικό μάρκετινγκ σε μικρό – επίπεδο, για την ανάδειξη της επιχείρησής του σε σχέση με τις άλλες και σε μακρο – επίπεδο, για την προώθηση του προορισμού (destination brand) όπου βρίσκεται η επιχείρησή του σε σχέση με άλλους προορισμούς. Το συλλογικό μάρκετινγκ επιτυγχάνεται μέσω συνεργασίας μεταξύ των spa, τους τοπικούς και κρατικούς φορείς.

Η χώρα μας μπορεί να γίνει μόδα μόνο μέσω συλλογικής προσπάθειας με την καλλιέργεια ισχυρού destination brand: Spa Greece. Έτσι με τα κατάλληλα δίκτυα διανομής (ειδικευμένοι spa tour operators, τουριστικά γραφεία και ηλεκτρονικές πλατφόρμες) και μια ολοκληρωμένη επικοινωνιακή καμπάνια τα αποτελέσματα δεν μπορούν παρά να είναι πολύ ενθαρρυντικά.

6.4 Προτάσεις για την Ανάπτυξη των Ιαματικών Κέντρων

Για την ανάπτυξη των ιαματικών κέντρων πρέπει να ακολουθηθεί ένα οργανωμένο με στρατηγικό σχεδιασμό πρόγραμμα. Παρακάτω αναφέρονται μερικές προτάσεις οι οποίες συζητήθηκαν στην ημερίδα για τις ειδικές μορφές τουρισμού (Xenia 2004).

- 1) Δημιουργία ενός Κεντρικού Φορέα ο οποίος θα :
  - συγκεντρώνει και θα αξιολογεί όλες τις μελέτες για τις ιαματικές πηγές.
  - κάνει προτάσεις οι οποίες θα αποτελούν συνολική μελέτη για τη χώρα προκειμένου να υπάρξει χάραξη ενιαίας πολιτικής ανάπτυξης.
  - εκπροσωπεί τη χώρα μας σε διεθνή συνέδρια για να μπορεί να φέρνει προς εξέταση νέα στοιχεία που θα βοηθούν το όλο έργο και να ερευνά την αγορά γενικότερα.
  - συντονίζει ερευνητικές εργασίες ιατρικού, κοινωνικού και οικονομικού περιεχομένου ώστε να διαπιστωθούν οι επιπτώσεις της υδροθεραπείας και γενικότερα του Τουρισμού Υγείας.
  - πραγματοποιεί χωρισμό σε πανελλαδικό επίπεδο των πηγών, σε αυτές που επιδέχονται περιορισμένη τοπικά ανάπτυξη και σε αυτές που προσφέρονται για ευρύτερη ανάπτυξη και διεθνή προβολή, λαμβάνοντας υπ' όψιν την πρόσβαση, την επάρκεια της ποσότητας του ιαματικού νερού, κλπ. Υπάρχουν πολλές πηγές οι οποίες μπορεί να

προορίζονται για νεώτερες ηλικίες, για παράδειγμα για αθλητές και άλλες για αποκατάσταση τραυμάτων κλπ.

- καθορίζει τις χρήσεις ειδικά των πηγών οι οποίες γειτνιάζουν, ώστε να μη δημιουργούνται ανταγωνιστικές επιχειρήσεις, αλλά αντίθετα η μία να συμπληρώνει την άλλη στη λειτουργία της.

Για το συγκεκριμένο θέμα του φορέα αυτού έγιναν κατά το παρελθόν κάποιες κινήσεις ανάλογες. Το 1995 δημιουργήθηκε από τον ΕΟΤ η Επιτροπή Ανάπτυξης των Ιαματικών Πηγών σαν ένα μόνιμο συμβουλευτικό επιστημονικό όργανο αυτού. Η επιτροπή αυτή σήμερα δεν λειτουργεί. Το 1996 δημιουργήθηκε από το Υπουργείο Ανάπτυξης το Εθνικό Συμβούλιο Τουρισμού το οποίο και αυτό δεν κατέληξε σε προτάσεις για τον ιαματικό τουρισμό. Υπάρχει όμως σε πλήρη λειτουργία ο Σύνδεσμος Δήμων και Κοινοτήτων Ιαματικών Πηγών Ελλάδος, ο οποίος όπως έχει προαναφερθεί είναι ένας φορέας της τοπικής αυτοδιοίκησης με μέλη ανεξαρτήτως του φορέα εκμετάλλευσης της κάθε πηγής από 53 Δήμους και μία Κοινότητα. Παράλληλα, έχει ιδρύσει ο Σύνδεσμος και Θερμαλιστική Εταιρία η οποία κάνει μελέτες για τις ιαματικές πηγές κλπ.

2) Πρέπει να γίνει η επανασύσταση έδρας υδρολογίας στο Πανεπιστήμιο προκειμένου να υπάρξει η απαραίτητη γνώση και εξειδίκευση στον τομέα των ιαματικών πηγών. Είναι απαραίτητο να μιλάμε για Θεραπευτικό Τουρισμό χωρίς εξειδικευμένους γιατρούς καθώς και πλήρως καταρτισμένο προσωπικό. Είναι απαραίτητο να μην υπάρχει σωστή πληροφόρηση του ασθενούς για τις κατάλληλες για την πάθηση του πηγές. Ανεπίτρεπτο επίσης να μην υπάρχει αξιοπιστία ως προς την εξειδίκευση των παρεχομένων υπηρεσιών.

3) Στο επιχειρηματικό μέρος πρέπει να δημιουργηθούν τουριστικά πακέτα με μεγάλες παροχές ειδικά για τη χειμερινή περίοδο. Το προϊόν μας πρέπει να προβληθεί με τη βοήθεια άλλων μέσων, είτε αυτό λέγεται επίσκεψη σε αρχαιολογικούς χώρους, μεσογειακή διατροφή, πολιτιστικές εκδηλώσεις, κλπ, καθότι η Ελλάδα πρέπει να αντιμετωπίσει ανταγωνίστριες χώρες με παράδοση στο είδος. Είναι πολύ σημαντικός ο ρόλος της διαφήμισης, η οποία εκτός των φωτογραφιών πρέπει να περιλαμβάνει γενικότερη πληροφόρηση για την υδροθεραπεία και την αξία της σαν μια φυσική μέθοδο πρόληψης και θεραπείας. Ένα σλόγκαν όπως «τη σύνδεση του παρελθόντος και του παρόντος», θα αναθερμάνει τη φιλοσοφία και την εμπιστοσύνη για τα ιαματικά νερά από τις νεώτερες ηλικίες κυρίως.

4) Το ζητούμενο για την Ελλάδα είναι η δημιουργία θερμαλιστικών κέντρων υγείας και αναζωογόνησης όπου σε έναν ενιαίο χώρο θα λειτουργούν ξενοδοχείο, εστιατόριο με διαιτητικά μενού, φυσικές τροφές, κλπ, υδροθεραπευτήριο, πηλοθεραπευτήριο φυσικοθεραπευτήριο, εισπνοθεραπευτήριο, σάουνα διαφόρων τύπων όπως με πετρώματα, αρωματικά φυτά κλπ, χώρους στους οποίους θα εφαρμόζονται διάφορα άλλα είδη κούρας, χαλάρωσης, ευεξίας, ρεφλεξολογίας, καλλωπισμού, αρωματοθεραπείας, φυκοθεραπείας, βοτανοθεραπείας, κλπ. Επίσης, θα πρέπει να υπάρχουν μεγάλοι εξωτερικοί χώροι για άσκηση και ενασχόληση.

5) Στο όλο πρόγραμμα πρέπει να είναι έντονη η παρουσία εξειδικευμένων ιατρών που θα παρέχουν κάθε συμβουλή και υποστήριξη. Επίσης οι λούόμενοι πελάτες αυτών των κέντρων να μπορούν εφόσον το επιθυμούν να υποβάλλονται σε λεπτομερή ιατρική εξέταση, ένα πλήρες τσεκ απ, πράγμα που θα εξυπηρετούσε τα μέγιστα τους εργαζόμενους, των οποίων οι υποχρεώσεις δεν επιτρέπουν αυτή την πολυτέλεια, αλλά και τους ηλικιωμένους. Θα πρέπει να καταρτίζονται αυστηρά προγράμματα που θα καθορίζουν το ωράριο των θεραπειών, το χρόνο φαγητού, ύπνου, ανάπαυσης, άσκησης και περιπάτου ως μέρος της όλης θεραπείας.

6) Τέλος, πάρα πολλές ιαματικές πηγές βρίσκονται σε παραθαλάσσιες τοποθεσίες (το 40%), άλλες σε πεδινές, ορεινές με πράσινο και σχεδόν όλες επί το πλείστο φυσικού κάλλους. Αυτό σημαίνει ότι ο Θεραπευτικός Τουρισμός μπορεί να συνδυαστεί και με άλλες μορφές εναλλακτικού τουρισμού όπως Θαλάσσιος, Αθλητικός, Οικολογικός, και γενικά με αυτό που διαθέτει η κάθε πηγή στο γύρω χώρο. Έτσι λοιπόν δε μιλάμε πλέον για άτομα που κάνουν συστηματική λουτροθεραπεία μόνο, αλλά και έναν γενικότερο συνδυασμό και για μια περιστασιακή πελατεία ακόμη. Τα οικονομικά οφέλη για την τοπική οικονομία είναι ιδιαίτερα ελκυστικά. Περιοχές που μέχρι σήμερα ήταν αναξιοποίητες ή και άγνωστες μπορούν να δεχτούν αξιόλογες ευκαιρίες για ανάπτυξη.

Ειδικότερα για το πρόβλημα της εποχικότητας η οποία χαρακτηρίζει στο σύνολό τους τις επιχειρήσεις των ιαματικών πηγών και τις καταδικάζει σε αρνητικά οικονομικά αποτελέσματα, προτείνονται τα εξής μέτρα από τον ΕΟΤ:

- Μεγαλύτερη και καλύτερη συνεργασία με τα Ασφαλιστικά Ταμεία της χώρας, από τα οποία προέρχεται το μεγαλύτερο μέρος της πελατείας, και που μπορούν να αποτελέσουν τη βάση εσόδων ενός υδροθεραπευτηρίου και κινήτρων για να λειτουργήσει και το χειμώνα.
- Συνεργασία με ξένα Ασφαλιστικά Ταμεία και κλινικές αποκατάστασης κυρίως με τα σύγχρονα υδροθεραπευτήρια που έχουμε. Υπάρχει έκδηλο ενδιαφέρον ειδικά από την Ιαπωνία, Σκανδιναβικές χώρες, Ρωσία και γενικά τις βόρειες χώρες για πραγματοποίηση λουτροθεραπείας στην Ελλάδα κυρίως κατά τους χειμερινούς μήνες. Ο ήπιος χειμώνας της χώρας μας και η μεγάλη ηλιοφάνεια αποτελεί δέλεαρ για τους κατοίκους των χωρών αυτών, οι οποίοι μπορούν να αποτελέσουν μια πρώτη τάξεως πελατεία για την περίοδο αυτή.
- Για να λειτουργήσει ένα ιαματικό κέντρο το χειμώνα εκτός από τις κατάλληλες λουτρικές και ξενοδοχειακές εγκαταστάσεις, θα πρέπει να υπάρξουν και συντονισμένες ενέργειες από όλους τους τοπικούς φορείς, ώστε ο επισκέπτης να βρίσκει εκτός της θεραπείας του και κάποια άλλα ενδιαφέροντα προκειμένου να είναι η παραμονή του ευχάριστη και κυρίως να μην αντικρίζει την έρημη εικόνα μιας κλασσικής λουτρόπολης το χειμώνα. Επομένως πρόκειται για προσεκτικά οργανωμένα πακέτα με επισκέψεις σε αρχαιολογικούς χώρους, μουσεία, μοναστήρια, εκδρομές σε αξιοθέατα και γενικά ότι διαθέτει η λουτρόπολη και η ευρύτερη περιοχή.

Εδώ αξίζει να αναφερθεί το Πρόγραμμα «Τουρισμός για Όλους» του Υπουργείου Τουριστικής Ανάπτυξης σαν ένα πάρα πολύ καλό βήμα για την προώθηση του Τουρισμού γενικότερα αλλά και του Ιαματικού Τουρισμού στον ελλαδικό χώρο. Το πρόγραμμα «Τουρισμός για Όλους» του 2007 άρχισε στις 15 Μαΐου και ολοκληρώνεται στις 31 Μαρτίου του 2008, περιλαμβάνει οκταήμερες διακοπές, τριήμερες εκδρομές, πρόγραμμα για την τρίτη ηλικία καθώς και δύο πιλοτικά προγράμματα για θρησκευτικό - περιηγητικό τουρισμό και τουρισμό ατόμων με ειδικές ανάγκες.

Ο προϋπολογισμός του προγράμματος «Τουρισμός για Όλους» για το 2007 ανέρχεται σε 10 εκατομμύρια ευρώ (αυξημένος κατά 20% σε σχέση με το 2006) ενώ και ο αριθμός των δικαιούχων αυξήθηκε και φθάνει τους 105.000 έναντι 90-95.000 που ήταν το 2006. Επίσης, το πρόγραμμα απευθύνεται και σε περισσότερες ομάδες δικαιούχων, περιλαμβάνει περισσότερα τουριστικά καταλύματα (3000 περίπου) και περισσότερους προορισμούς.

Στα προγράμματα «Τουρισμός για Όλους» για το 2007 – 2008 που ήδη έχουν καταχωρηθεί για να συμμετάσχουν σε αυτά περίπου 3.000 τουριστικές επιχειρήσεις, οι συνταξιούχοι λόγω γήρατος ή λόγω αναπηρίας (με τα προστατευόμενα μέλη τους), όλων των ταμείων, ανεξαρτήτως εισοδήματος, έχουν τη δυνατότητα δωρεάν Ιαματικού Τουρισμού με την παροχή έξι δωρεάν επισκέψεων στις Ιαματικές πηγές της χώρας.

Από τις διακοπές με τα προγράμματα «Τουρισμός για όλους» προκύπτουν πάρα πολλά οικονομικά οφέλη. Πρώτα απ' όλα ενισχύεται η λειτουργία των επιχειρήσεων σε περιόδους εκτός αιχμής και η περιφερειακή τουριστική ανάπτυξη. Επιτυγχάνεται η επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου και ενδυναμώνετε ο εσωτερικός τουρισμός.

Δίνεται ιδιαίτερη έμφαση επίσης στην καλή εξυπηρέτηση και ικανοποίηση όλων των δικαιούχων πολιτών και θεωρείτε ότι αυτό λειτουργεί και ως έμμεση διαφήμιση. Οι δικαιούχοι των προγραμμάτων αυτών πρέπει να απολαμβάνουν την ίδια ποιότητα υψηλών υπηρεσιών όπως κάθε άλλος επισκέπτης γιατί κανένα κίνητρο δεν είναι τόσο καταλυτικό για την επιλογή ενός τουριστικού προορισμού ή καταλύματος από την εμπειρία. Με βάση αυτή την εμπειρία θα αποφασίσει ο καθένας πού και πώς θα πραγματοποιήσει ή θα προτείνει κάθε μελλοντικό ταξίδι αναψυχής.

6.5 Οικονομικά Οφέλη σε Τοπικό και Εθνικό Επίπεδο

Η πλήρης αξιοποίηση μετά από αξιολόγηση της θεραπευτικής ικανότητας αλλά και της δυναμικότητας των ιαματικών πηγών στην Ελλάδα μπορούν να αποτελέσουν τομέα αναπτυξιακών και επενδυτικών πρωτοβουλιών προς όφελος της οικονομίας σε τοπικό αλλά και σε εθνικό επίπεδο. Η αξιοποίηση των πηγών από ιδιώτες είτε από την Τοπική Αυτοδιοίκηση, με τη δημιουργία κοινοτικών επιχειρήσεων, αποτελεί και μια μορφή τοπικής και περιφερειακής ανάπτυξης της χώρας. Ενδεικτικά αναφέρονται τα παρακάτω οικονομικά οφέλη:

- Εισροή περισσότερου συναλλάγματος εφόσον θα έχουμε τουρισμό μακράς παραμονής.
- Νέες θέσεις απασχόλησης με την τόνωση της οικονομικής δραστηριότητας λόγω της ανάπτυξης των ιαματικών πηγών αλλά και λόγω κατασκευής αρχικής υποδομής.
- Ζήτηση για ανάπτυξη υπηρεσιών αγοράς (τράπεζες, καταστήματα, εστιατόρια κλπ.).
- Ζήτηση αγαθών για περισσότερους μήνες το χρόνο και εξομάλυνση της εποχικότητας των τουριστικών δραστηριοτήτων κατά τη διάρκεια των θερινών μηνών φορολογικά και άλλα έσοδα για τις τοπικές αρχές.
- Βελτίωση των υπηρεσιών στον τομέα μεταφορών (αεροδρόμια, οδικές συνδέσεις κλπ.). Γενικότερα, η σωστά οργανωμένη υποδομή μεταφορών συμβάλλει και εκείνη με τη σειρά της στην αξιοποίηση του φυσικού δυναμικού των πηγών λόγω της μεγαλύτερης έκτασης και προβολής που θα αποκτήσουν.
- Ζήτηση για εγκαταστάσεις και ειδική υποδομή (ιατρική) υψηλού επιπέδου για τον εξοπλισμό των υδροθεραπευτηρίων και των ιατρικών μονάδων.

Επίσης, δεν θα πρέπει να διαφεύγει της προσοχής ότι πριν από κάθε είδους ανάπτυξη για την αξιοποίηση των ιαματικών πηγών χρειάζεται να ληφθούν μέτρα για την προστασία του τοπίου και την εξασφάλιση της ποιότητας του περιβάλλοντος γιατί οι περισσότερες ιαματικές πηγές ευρίσκονται σε περιοχές όπου συνδυάζεται βουνό με θάλασσα κάτω από εξαιρετικές κλιματολογικές συνθήκες. Η διατήρηση του γνήσιου φυσικού περιβάλλοντος στα κέντρα παραθερισμού / λουτροπόλεων αποτελεί κύριο μέλημα. Η προστασία των ιαματικών νερών, σημαντικών φυσικών πόρων που εντάσσονται γενικότερα στο υδάτινο δυναμικό της χώρας, αποτελεί πρωταρχικό σκοπό. Είναι γνωστό ότι η υποβάθμιση του περιβάλλοντος πέρα από τη καταστροφή της αρχικής φυσικής ομορφιάς συντελεί και στη μείωση της ανταγωνιστικότητας του συγκεκριμένου θέρετρου στην τουριστική αγορά.

Επομένως, βασικός σκοπός των αναπτυξιακών σχεδιασμών του τομέα θα πρέπει να είναι η προσέλκυση επενδύσεων, ώστε να αναπτυχθούν και στην Ελλάδα σύγχρονα Κέντρα Ιαματικού Τουρισμού, όπως γίνεται με ταχείς ρυθμούς σε πολλές χώρες του εξωτερικού. Ήδη έχει επιδειχθεί ενδιαφέρον από ξένους και Έλληνες επενδυτές για την αξιοποίηση των ιαματικών πηγών της Ελλάδας και τη μετατροπή τους σε σύγχρονα Κέντρα Ιαματικού.

Αναλογιζόμενοι αυτού του είδους τα κέντρα τα οποία λειτουργούν στο εξωτερικό, καλό είναι να ανατρέξουμε στην αρχαία Ελλάδα, στα Ασκληπεία, τα οποία χτίζονταν κοντά σε πηγές, υπήρχε θεραπεία με νερό, γιατροί και κατάλληλη ψυχική αγωγή και υποστήριξη του λουόμενου. Ας προσπαθήσουμε λοιπόν να αναπλάσουμε και να εκσυγχρονίσουμε αυτό που είχαμε και να μην το εισάγουμε τουλάχιστον σαν ιδέα.

Οι Ελληνικές Λουτροπόλεις μπορούν και πρέπει να αναπτυχθούν και να εξελιχθούν σε κέντρα Ιαματικού Τουρισμού για όλες τις ηλικίες και βαλάντια, για περισσότερους μήνες του έτους, αποφέροντας έτσι οικονομικά οφέλη για την τοπική αλλά και την εθνική οικονομία.

6.6 Ιαματικός Τουρισμός στο Εξωτερικό

Πρόσφατη έρευνα για την αγορά των SPA στην Ε.Ε. έδειξαν τα παρακάτω αποτελέσματα:

- Γυναικείος πληθυσμός 71% - Αντρικός πληθυσμός 29%
- Μέσος όρος ηλικίας 40,7 ετών
  - Από 16 έως 24 ετών 14%
  - Από 25 έως 34 ετών 28%
  - Από 35 έως 44 ετών 23%
  - Από 45 έως 54 ετών 16%
  - Από 55 έως 65 ετών 10%
  - Άνω των 65 ετών 10%

Ανάμεσα στα 100 καλύτερα SPA στον κόσμο το 70% είναι στην Ε.Ε. και στην Ευρώπη, 10% στην Ασία, 6% στην Μέση Ανατολή, 5% στην Καραϊβική, 3% στην Αφρική, 1% στην Κεντρική Αμερική και 1% στην Νότιο Αμερική.

Στο εξωτερικό, ο τομέας αυτός γνωρίζει ιδιαίτερη ανάπτυξη. Πολλά κέντρα λειτουργούν σήμερα στην Κεντρική Ευρώπη και συγκεκριμένα στην Γερμανία, Ιταλία, Γαλλία, Ελβετία, Αυστρία και λιγότερο στο Βέλγιο, Ισπανία, Πορτογαλία, Ολλανδία, Φιλανδία, Σουηδία. Επίσης λειτουργούν πολλά τέτοια κέντρα στις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης όπου ο Ιαματικός Τουρισμός αποτελεί σημαντικό κομμάτι της οικονομίας τους π.χ. Ουγγαρία, Τσεχία, Σλοβακία, Ρουμανία, Ρωσία, Γιουγκοσλαβία, Βουλγαρία. Στο χώρο της Μεσογείου εκτός της Ιταλίας, Ισπανίας, και Πορτογαλίας, Ιαματικό Τουρισμό και Τουρισμό Υγείας έχουν επίσης αναπτύξει το Ισραήλ, η Τουρκία, η Τυνησία, το Μαρόκο και η Κύπρος.

Στη Γερμανία λειτουργούν 270 περίπου κέντρα Ιαματικού Τουρισμού και Θερμαλισμού. Το έτος 1988 ένας αριθμός 7 εκατομμυρίων ατόμων επισκέφθηκαν τα κέντρα αυτά. Εκ των ατόμων αυτών τα 2,3 εκατομμύρια υποβλήθηκαν σε ιαματική θεραπεία (θερμαλισμό) και τα υπόλοιπα άτομα σε θαλασσοθεραπεία, σε κινήσιοθεραπεία και σε κλιματοθεραπεία. Το ποσοστό του γερμανικού πληθυσμού που επισκέφθηκε τα κέντρα αυτά κατά την ίδια χρονιά ήταν γύρω στο 10% ενώ οι ξένοι επισκέπτες συνήθως αποτελούν μικρό ποσοστό του συνόλου των επισκεπτών των ιαματικών κέντρων (ήταν μόλις το 3% το έτος 1988).

Στην Ιταλία, που λειτουργούν γύρω στα 200 κέντρα Τουρισμού Υγείας, κατά το ίδιο έτος 1988 βρέθηκε ότι επισκέφθηκαν τα κέντρα αυτά 2,3 εκατομμύρια άτομα. Επίσης υπολογίστηκε ότι το 10% (1988) των εισπράξεων από τον αλλοδαπό τουρισμό προερχόταν από τους επισκέπτες των 12 μεγαλύτερων κέντρων Τουρισμού Υγείας.

Στη Γαλλία λειτουργούν περίπου 50 κέντρα Τουρισμού Υγείας, εκ των οποίων τα περισσότερα εξειδικεύονται στη θαλασσοθεραπεία και περίπου τα 20 τον Ιαματικό Τουρισμό. Το ποσοστό του πληθυσμού που επισκέπτεται τα κέντρα αυτά δεν υπερβαίνει το 1%, ενώ οι ξένοι τουρίστες αποτελούν πολύ μικρό ποσοστό στο σύνολο των λουόμενων.

Στην Ελβετία λειτουργούν 22 ιαματικά κέντρα και εξειδικεύονται περισσότερο στην θεραπεία για πρόληψη. Το κλίμα, το υψόμετρο της τοποθεσίας όπου βρίσκονται ορισμένα από τα κέντρα αυτά είναι ιδανικά για την προσφορά προϊόντων που προορίζονται για ανάρρωση και χαλάρωση.

Στην Αυστρία λειτουργούν 100 ιαματικά κέντρα, εκ των οποίων τα 20 είναι αποκλειστικά για υδροθεραπεία. Η Αυστρία έχει αναπτύξει πολύ τον τομέα αυτό ώστε να παρουσιάζεται διεθνώς ως προορισμός αναζωογόνησης κατά της καθημερινής ρουτίνας. Μαζί με την Ελβετία αποτελούν μοναδικές χώρες όπου τα κέντρα Τουρισμού Υγείας τους εξειδικεύονται στην κλιματοθεραπεία.

Στην Ισπανία λειτουργούν 92 κέντρα Ιαματικού Τουρισμού και ένα κέντρο Τουρισμού Υγείας. Γενικά ο κλάδος του Τουρισμού Υγείας δεν είναι αναπτυγμένος και δεν προωθείται.

Στην Πορτογαλία λειτουργούν 40 κέντρα Ιαματικού Τουρισμού και για τον κλάδο του Τουρισμού Υγείας συμβαίνει το ίδιο με την Ισπανία, δηλαδή δεν υπάρχουν προοπτικές.

Στο Βέλγιο λειτουργούν λίγα κέντρα Ιαματικού Τουρισμού ενώ τα κέντρα Τουρισμού Υγείας είναι περισσότερα. Εκ των επισκεπτών οι περισσότεροι είναι ημεδαποί τουρίστες αφού βρέθηκε ότι επί συνόλου 240.222 διανυκτερεύσεων (1990) στα κέντρα τουρισμού, το 88.88% πραγματοποιήθηκε από Βέλγους και το υπόλοιπο 11,17% από αλλοδαπούς επισκέπτες.

Στην Βόρεια Ευρώπη και συγκεκριμένα στη Σουηδία και τη Φιλανδία τα προϊόντα του Τουρισμού Υγείας που προσφέρονται είναι πολύ υψηλών προδιαγραφών, τόσο από άποψη κοινωνική όσο και ιατρική.

Στην Αγγλία, οι φάρμες υγείας είναι γνωστές ως τόποι Τουρισμού Υγείας ενώ τα κέντρα Ιαματικού Τουρισμού έχουν ατονήσει. Μόνο δύο από τα κέντρα αυτά επαναλειτούργησαν το 1985. Στην Βόρεια Αμερική ο Τουρισμός Υγείας ο οποίος έχει την έννοια της ξεκούρασης μόνο και όχι και της θεραπείας, προσφέρεται σε ειδικευμένους σταθμούς τα "Health Resorts" ή "Spa Resorts". Είναι ιδιωτικές επιχειρήσεις που βρίσκονται συνήθως σε πολυτελή ξενοδοχεία με μπάνια, πισίνες και αθλητική υποδομή, κυρίως στην Καλιφόρνια και Φλώριδα. Αξίζει να σημειωθεί ότι ένας στους τρεις Βρετανούς (35%) και ένας στους πέντε Αμερικανούς έχει επισκεφθεί τους τελευταίους 12 μήνες ένα κέντρο θαλασσοθεραπείας.

Επίσης στις πρώην Ανατολικές χώρες Ρωσία, Τσεχοσλοβακία, Ουγγαρία κλπ ο Ιαματικός Τουρισμός θεωρείται αναπτυγμένος τομέας, αφού ένα σημαντικό ποσοστό του πληθυσμού των χωρών αυτών αλλά και των ξένων τουριστών επισκέπτεται τα κέντρα Τουρισμού Υγείας. Έτσι, στην Ουγγαρία η οποία θεωρείται από τις πλέον αναπτυγμένες στον τομέα αυτό, αφού διαθέτει 100 - 120 τέτοια

οργανωμένα κέντρα με πλήρη εξοπλισμό και υποδομή και γύρω στις 350 ιαματικές πηγές με εγκαταστάσεις, το 10% (1988) περίπου του πληθυσμού της επισκέπτεται τις ιαματικές λουτροπόλεις, ενώ το 22% των ξένων επισκεπτών έχει ως προορισμό τα κέντρα του Τουρισμού Υγείας.

Στην Τσεχοσλοβακία, η οποία διαθέτει και αυτή οργανωμένα κέντρα Τουρισμού Υγείας, το 3,5% (1988) του πληθυσμού της βρέθηκε ότι υποβλήθηκε σε ιαματική θεραπεία.

Στη Ρωσία ένας στους δεκαπέντε Ρώσους πηγαίνει σε ιαματικά κέντρα. Σήμερα οι λουτροπόλεις αυτές προσελκύουν νέους και άτομα όλων των ηλικιών εκτός των άλλων και λόγω της στροφής προς τις παραδοσιακές μορφές φυσικής θεραπείας που παρατηρείται τα τελευταία χρόνια. Οι φυσικοί τρόποι θεραπείας ή όπως λέγεται της αφαρμάκου ιατρικής κερδίζουν συνεχώς έδαφος με τα νέα δεδομένα, δηλαδή την επιβάρυνση του περιβάλλοντος, το άγχος της καθημερινής ζωής, το κάπνισμα, κλπ. που θεωρούνται υπεύθυνα για τις περισσότερες ασθένειες και το πρόωρο γήρας. Επιστημονικά έχει αποδειχθεί ότι τα προϊόντα του Τουρισμού Υγείας αποτελούν προάσπιση για καλή υγεία και έχουν επίσης σημαντική συμβολή στην προληπτική ιατρική. Σημειώνεται εδώ ότι στη Γερμανία, Ιταλία, Γαλλία, η προληπτική ιατρική στηρίζεται σε σημαντικό βαθμό στη υδροθεραπεία από τις μικρές ηλικίες.

Τα πακέτα διακοπών προορισμού σε αυτά τα κέντρα συνδυάζονται τις περισσότερες φορές και με προσφορά άλλων τουριστικών υπηρεσιών αναψυχής, αναζωογόνησης, σπορ (όπως σκι, ιστιοπλοΐα, ιππασία, τένις, κλπ) και πολιτιστικών δραστηριοτήτων της υψηλής κοινωνικής ζωής (όπως κινηματογράφο, θέατρο, φεστιβάλ μουσικής κλπ) γιατί απευθύνονται όχι μόνο σε ασθενείς αλλά και στους συνοδούς των ασθενών, καθώς και σε άλλους επισκέπτες συνήθως ανωτέρου εισοδηματικού επιπέδου. Εξάλλου, απαιτείται η μακρά παραμονή των ατόμων σε αυτά τα θέρετρα, μεγαλύτερη από τα συνήθη τουριστικά θέρετρα, προκειμένου να φανούν τα αποτελέσματα μιας ορισμένης θεραπείας στην οποία υποβάλλονται, ιδίως αν πρόκειται για ειδικές θεραπείες (όπως αντικαπνική θεραπεία, θεραπεία του άγχους, ψυχοθεραπεία, κινησιοθεραπεία, χαλάρωση, διαιτητική, εκμάθηση ύπνου, έρευνα της σωστής γραμμής-στάσης του σώματος, αισθητικής κλπ). Επομένως η αναγκαστική παραμονή των επισκεπτών για ένα ορισμένο χρονικό διάστημα στα κέντρα του Ιαματικού Τουρισμού (π.χ. 21 ημέρες στη Γαλλία, 21-28 ημέρες στη Γερμανία, 12-18 ημέρες στην Ιταλία) απαιτεί να δημιουργηθεί όχι μόνο η κατάλληλη ατμόσφαιρα για την χαλάρωση και την αναζωογόνηση του οργανισμού αλλά και η δημιουργία και άλλων δραστηριοτήτων και τόπων έλξης των τουριστών που θα τους απασχολούν κατά τις ελεύθερες ώρες.

Έτσι δημιουργούνται συγκροτήματα που διαθέτουν όλη τη γενική και ειδική υποδομή και το κατάλληλο περιβάλλον που απαιτείται για τον τουρισμό μακράς παραμονής όπως πάρκα πρασίνου, κήποι, ποταμοί, λίμνες, κλινικές, κέντρα θεραπείας, κατάλληλος εξοπλισμός, ειδικευμένοι γιατροί, στέγαση σχετική με τη θεραπεία, ελεγχόμενη διαίτα κλπ που βοηθά στην αποτελεσματικότητα της συγκεκριμένης θεραπείας.

Ένα άλλο θέμα που θεωρείται πολύ σημαντικό είναι ο τομέας έρευνας αγοράς και ανάπτυξης των πωλήσεων του Ιαματικού Τουρισμού. Ορισμένες χώρες όπως η

Αυστρία, η Ελβετία, η Γαλλία κλπ έχουν προχωρήσει στο θέμα της έρευνας αγοράς και της διαφήμισης και προσφέρουν σε συνεργασία με τις εθνικές τους αεροπορικές εταιρείες "πακέτα διακοπών" για την ομορφιά και καλή φυσική κατάσταση στα κέντρα υγείας που αποτελούνται από συγκροτήματα ξενοδοχείων με θερμά λουτρά και όλη την υποδομή (γήπεδα τένις, χώρους αθλητισμού κλπ) σε περιβάλλον ιδανικό (με πάρκα πρασίνου) για θεραπεία και ξεκούραση. Τα τουριστικά αυτά πακέτα διακινούνται από ειδικούς τουριστικούς πράκτορες σε διεθνή κλίμακα και απευθύνονται συνήθως σε πελατεία υψηλού εισοδηματικού επιπέδου.

Βέβαια υπάρχει και η εξειδίκευση των κέντρων αυτών ανάλογα με το χαρακτηρισμό και τη θερμοκρασία των ιαματικών νερών τους και την εξειδικευμένη υποδομή που διαθέτουν, το κλίμα κλπ. Άλλα προσφέρονται για λουτροθεραπεία (Ουγγαρία) ποσιθεραπεία, άλλα για πηλοθεραπεία (ιδίως στην Ιταλία), άλλα για θαλασσοθεραπεία ιδίως αυτά που βρίσκονται κοντά στη θάλασσα (Γαλλία), άλλα για κλιματοθεραπεία (Ελβετία, Αυστρία) κλπ.

Στις αρχές του 2007, έρευνα για τις τάσεις στο χώρο των spas, τα χαρακτηριστικά των επισκεπτών τους, αλλά και τα κίνητρα τους για μια επίσκεψη σε spa διενήργησε πρόσφατα η Διεθνής Ένωση SPA (International SPA Association), σε συνεργασία με την Επιτροπή Τουρισμού του Καναδά (Canadian Tourism Commission), έχοντας ως υποκείμενα τους καταναλωτές σε Καναδά και ΗΠΑ.

Η έρευνα έδειξε ότι όπως τα εστιατόρια, τα ξενοδοχεία, τα γυμναστήρια, έτσι και τα spas παίζουν πλέον σημαντικό ρόλο σήμερα στον πολιτισμό. Ένας στους τέσσερις ενήλικους Αμερικάνους έχουν επισκεφτεί κάποιο spa και ξέρουν τι θέλουν από μια τέτοια εμπειρία. Οι τάσεις στον χώρο των spas έχουν καθοριστεί από αυτούς ακριβώς τους ανθρώπους που ξέρουν τι προσδοκίες έχουν.

Συνηθέστεροι λόγοι επίσκεψης σε ένα spa είναι η διάθεση χαλάρωσης και μείωσης του στρες, η νοητική και συναισθηματική τόνωση, ενώ πολλές θεραπείες ενδείκνυνται και για την αντιμετώπιση προβλημάτων, όπως η παχυσαρκία. Ωστόσο, οι άνθρωποι που τα επισκέπτονται σήμερα δεν αρκούνται απλά στην φροντίδα που τους παρέχεται. Αντίθετα, θέλουν απτά αποτελέσματα. Ενδεικτικά, αξίζει να αναφερθεί πως ένας στους 10 επισκέπτες αντιλαμβάνεται τις επισκέψεις του στο spa ως κομμάτι του νέου τρόπου ζωής που έχει πλέον υιοθετήσει.

Για αυτό το λόγο μάλιστα σε αρκετές πόλεις του κόσμου, όπως στη Φλόριντα, τη Νέα Υόρκη και το Λας Βέγκας έχουν δημιουργηθεί γύρω από τα spas τεράστια συγκροτήματα κατοικιών, ώστε οι επισκέπτες τους να έχουν τη δυνατότητα να ζουν κυριολεκτικά μέσα σε αυτά. Έτσι, αυξάνεται ταυτόχρονα και η κοινωνικότητα των επισκεπτών τους.

Ωστόσο, πολλοί από αυτούς που επισκέπτονται spas, επιθυμούν και κατά τη διάρκεια των διακοπών τους να έχουν ανάλογες εμπειρίες, με αποτέλεσμα αρκετές φορές κριτήριο επιλογής κάποιου προορισμού να είναι η ύπαρξη ενός κέντρου spa. Όσο και αν υπερτερούν στο κομμάτι αυτό οι γυναίκες, ιδιαίτερα σημαντικό είναι και το ποσοστό αντρών που ταξιδεύουν σε κάποιο προορισμό με spa (36%).

Η εξέλιξη του Ιαματικού Τουρισμού θα έχει συνέχεια. Είναι ανάγκη να μην αρκεστεί η Ελλάδα στο μιμητισμό, ακολουθώντας ελλιπείς τεχνικές προδιαγραφές,

αλλά να ακολουθηθούν αυστηρές τεχνικές προδιαγραφές, όπως αυτές που εφαρμόζονται στα μεγάλα και διεθνώς καταξιωμένα κέντρα Ιαματικού Τουρισμού και όπως ορίζονται από το ισχύον, στην Ελλάδα, τεχνικό πλαίσιο. Πρέπει να επανατοποθετηθεί η Ελλάδα στον παγκόσμιο τουριστικό χάρτη ως έναν ανταγωνιστικό προορισμό διακοπών και να δημιουργηθούν υψηλά πρότυπα ποιότητας για την ελληνική ξενοδοχεία μέσα από το άνοιγμα νέων αγορών, την εισαγωγή νέων προϊόντων-υπηρεσιών, τον εμπλουτισμό των προϊόντων της, τις διαρκείς επενδύσεις σε ανθρώπινο δυναμικό, τις επενδύσεις σε πολυτελείς εγκαταστάσεις και τις αρχές της βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης εξισορροπώντας τους τρεις παράγοντες: κοινωνία, οικονομία, περιβάλλον. Με αυτό τον τρόπο, θα τεθούν οι βάσεις για την ένταξη της χώρας στο διεθνές club των προορισμών Ιαματικού Τουρισμού.

Ιαματικές Πηγές Μεθάνων

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟ

Αρ. Φύλλου 230

24 Οκτωβρίου 2006

ΝΟΜΟΣ ΥΠΑΡΙΘ. 3498

Ανάπτυξη ιαματικού τουρισμού και λοιπές διατάξεις.

**Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ**

Εκδίδομε τον ακόλουθο νόμο που ψήφισε η Βουλή:

**ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ
ΙΑΜΑΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ**

**ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α'
ΙΑΜΑΤΙΚΟΙ ΦΥΣΙΚΟΙ ΠΟΡΟΙ - ΧΡΗΣΕΙΣ**

**Άρθρο 1
Ορισμοί**

Για τους σκοπούς του παρόντος νόμου ισχύουν οι ακόλουθοι ορισμοί:

Ιαματική πηγή είναι φυσική ανάβλυση ή άντληση ιαματικού φυσικού πόρου με τεχνικό έργο, όπως από γεώτρηση, φρέαρ, τάφρο ή σήραγγα (φυσική ή τεχνητή) ή φυσική δημιουργία ιαματικού πηλού. Ως ιαματικοί φυσικοί πόροι θεωρούνται φυσικά νερά (ψυχρά ή θερμά), ατμοί, φυσικά αέρια ή πηλοί, που έχουν ιαματικές ιδιότητες αναγνωρισμένες σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος νόμου.

Ιαματικός τουρισμός είναι ειδική μορφή παροχής τουριστικών υπηρεσιών σε περιοχές των οποίων κύριο χαρακτηριστικό αποτελεί η χρήση αναγνωρισμένων ιαματικών φυσικών πόρων σε ειδικές εγκαταστάσεις.

Μονάδες ιαματικής θεραπείας είναι ειδικές εγκαταστάσεις με κατάλληλη υποδομή και εξοπλισμό στις οποίες γίνεται χρήση ιαματικών φυσικών πόρων υπό ιατρική παρακολούθηση για λόγους υγείας (προληπτικούς ή θεραπευτικούς), φυσικής αποκατάστασης ή και αναζωογόνησης ιδίως με υδροθεραπεία, ποσιθεραπεία, βιοπνοθεραπεία, ρινοπλύσεις, ατμόλουτρα, πηλοθεραπεία, καταιονισμούς ή άλλες επιστημονικά αναγνωρισμένες μεθόδους.

Κέντρα ιαματικού τουρισμού - θερμισμού είναι ειδικές τουριστικές εγκαταστάσεις παροχής υπηρεσιών ιαματικού τουρισμού με κατάλληλη υποδομή και εξοπλισμό, στις οποίες εντάσσονται μονάδες ιαματικής θεραπείας ή και εγκαταστάσεις θαλασσοθεραπείας, στις οποίες γίνεται οπωσδήποτε χρήση ιαματικών φυσικών πόρων.

Κέντρα θαλασσοθεραπείας είναι ειδικές εγκαταστάσεις με κατάλληλη υποδομή και εξοπλισμό, στις οποίες γίνεται χρήση θερμανόμενου θαλασσινού νερού, άμμου,

λάσπης, φυκιών και άλλων θαλάσσιων ουσιών για λόγους υγείας, προληπτικούς ή θεραπευτικούς, υπό ιατρική παρακολούθηση και σε συνδυασμό με το θαλάσσιο περιβάλλον.

Κέντρα αναζωογόνησης (spa) είναι ειδικές εγκαταστάσεις με κατάλληλη υποδομή και εξοπλισμό στις οποίες γίνεται χρήση ή ιαματικών φυσικών πόρων ή θερμαινόμενου θαλασσινού νερού ή θερμού φυσικού νερού με προσθήκες ιαματικών φυσικών πόρων ή ζεστού φυσικού νερού με την προσθήκη πηλών, βοτάνων, φυτών, αρωμάτων, ηφαιστειακής ή χαλαζιακής άμμου, φωτός, θερμότητας, μασάζ, ατμόλουτρων διαφόρων τύπων, με σκοπό την παροχή υπηρεσιών αναζωογόνησης, ευεξίας και αισθητικής του σώματος.

Τα κέντρα ιαματικού τουρισμού - θερμισμού και τα κέντρα θαλασσοθεραπείας δύνανται να περιλαμβάνουν εγκαταστάσεις αναζωογόνησης ή και ειδικές εγκαταστάσεις φυσικής αποκατάστασης και προετοιμασίας αθλητών.

**Άρθρο 2
Πεδίο εφαρμογής**

1. Οι διατάξεις του παρόντος νόμου έχουν εφαρμογή στις περιπτώσεις χρήσης ή άλλης αξιοποίησης ιαματικών φυσικών πόρων, καθώς και στα κέντρα θαλασσοθεραπείας και αναζωογόνησης.

2. Οι διατάξεις για την έρευνα ή εκμετάλλευση του γεωθερμικού δυναμικού δεν έχουν εφαρμογή στους ιαματικούς φυσικούς πόρους.

**Άρθρο 3
Χρήση ιαματικών φυσικών πόρων**

1. Οι ιαματικοί φυσικοί πόροι χρησιμοποιούνται ή αξιοποιούνται στην περιοχή που εμφανίζονται με φυσική ανάβλυση ή άντληση με τεχνικό έργο.

2. Οι ιαματικοί φυσικοί πόροι διατίθενται κατά προτεραιότητα για τις ανάγκες μονάδων ιαματικής θεραπείας και ακολούθως για τις ανάγκες κέντρων ιαματικού τουρισμού - θερμισμού και κέντρων θαλασσοθεραπείας ή αναζωογόνησης.

3. Αν υπάρχει επάρκεια ιαματικών φυσικών πόρων, αυτοί δύνανται να διατίθενται σε περισσότερες μονάδες ιαματικής θεραπείας ή κέντρων ιαματικού τουρισμού - θερμισμού ή κέντρων θαλασσοθεραπείας ή αναζωογόνησης της ευρύτερης περιοχής.

4. Η διάθεση ιαματικών φυσικών πόρων για άλλες χρήσεις είναι δυνατή υπό την προϋπόθεση ότι καλύπτονται πλήρως οι ανάγκες ανάπτυξης του ιαματικού τουρισμού.

5. Με απόφαση του Υπουργού Τουριστικής Ανάπτυξης, η οποία εκδίδεται κατόπιν εισηγήσεως του Ε.Ο.Τ. και δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, καθορίζονται τα κριτήρια και ο τρόπος διανομής ιαματικών φυσικών πόρων σε περισσότερες εγκαταστάσεις ιαματικού τουρισμού ή κέντρα θαλασσοθεραπείας ή αναζωογόνησης, καθώς και η διάθεση ιαματικών φυσικών πόρων για άλλες χρήσεις, όπως η εκμετάλλευση της γεωθερμικής ενέργειας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β'
ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ - ΚΥΡΙΟΤΗΤΑ -
ΜΗΤΡΩΟ ΙΑΜΑΤΙΚΩΝ ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ

Άρθρο 4
Διαδικασία αναγνώρισης

1. Για την αναγνώριση ιαματικών φυσικών πόρων απαιτείται αίτηση προς τον Ε.Ο.Τ. με τα απαιτούμενα δικαιολογητικά, εφόσον μπορεί να υποβάλει ο κύριος, ο επικαρπωτής ή ο μισθωτής του ακινήτου στο οποίο αναβλύζει ή αντλείται ο φυσικός πόρος.

Αίτηση για αναγνώριση προς τον Ε.Ο.Τ. μπορεί να υποβάλει και Οργανισμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α.) πρώτου ή δεύτερου βαθμού, στην περιφέρεια του οποίου βρίσκεται το ακίνητο, στο οποίο αναβλύζει ή αντλείται ο ιαματικός φυσικός πόρος.

2. Η διαδικασία αναγνώρισης μπορεί να κινηθεί και αυτεπαγγέλτως από τον Ε.Ο.Τ.. Στην περίπτωση αυτή ο Ε.Ο.Τ. καταρτίζει φάκελο με τα σχετικά δικαιολογητικά.

3. Με απόφαση του Υπουργού Τουριστικής Ανάπτυξης, η οποία δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, καθορίζονται ο τύπος, το περιεχόμενο της αίτησης αναγνώρισης ιαματικών φυσικών πόρων, τα απαιτούμενα δικαιολογητικά και η διαδικασία που ακολουθείται.

Στα απαιτούμενα δικαιολογητικά περιλαμβάνεται τοπογραφικό διάγραμμα της τοποθεσίας που βρίσκεται η ιαματική πηγή, υδρογεωλογική μελέτη, ραδιολογική έκθεση, μικροβιολογικές, φυσικές και χημικές αναλύσεις, καθώς και υγειονομική έκθεση για τις ενδείξεις και αντενδείξεις των ιδιοτήτων του ιαματικού φυσικού πόρου.

Άρθρο 5
Αναγνώριση ιαματικών φυσικών πόρων -
Κατάργηση διακρίσεων

1. Φυσικοί πόροι που έχουν ιαματικές ιδιότητες αναγνωρίζονται με απόφαση του Υπουργού Τουριστικής Ανάπτυξης, η οποία δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, μετά από σύμφωνη γνώμη της Επιτροπής Προστασίας Ιαματικών Φυσικών Πόρων που προβλέπεται στο άρθρο 10 του παρόντος νόμου και πρόταση του Ε.Ο.Τ.

2. Η απόφαση αναγνώρισης φυσικών πόρων ως ιαματικών αναφέρει το είδος του φυσικού πόρου, την τοποθεσία ανάβλυσης ή άντλησης, τα φυσικά, χημικά, ραδιολογικά και βιολογικά χαρακτηριστικά του, τις ιαματικές ιδιότητες και τις ενδείξεις και αντενδείξεις για την ασφαλή χρήση του και συνοδεύεται από τοπογραφικό διάγραμμα, εγκεκριμένο από τον Ε.Ο.Τ., το οποίο σε φωτομίκρωση συνδημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως και στο οποίο αποτυπώνεται η θέση ανάβλυσης ή άντλησης, καθώς και τα κτίσματα ή έργα που υπάρχουν γύρω από την ιαματική πηγή και σε απόσταση διακοσίων μέτρων από αυτή.

3. Οι διατάξεις που διακρίνουν τις ιαματικές πηγές σε τοπικής και τουριστικής σημασίας καταργούνται.

Άρθρο 6

Κυριότητα ιαματικών φυσικών πόρων

1. Οι ιαματικοί φυσικοί πόροι, που αναγνωρίζονται μετά την ισχύ του νόμου αυτού, ανήκουν κατά κυριότητα στον Ε.Ο.Τ. ανεξαρτήτως της κυριότητας του εδάφους επί του οποίου εμφανίζονται, αντλούνται ή αξιοποιούνται με οποιονδήποτε τρόπο, εκτός αν αυτοί ευρίσκονται σε κοινόχρηστους χώρους αιγιαλού και παραλίας οι οποίοι ανήκουν κατά κυριότητα στο Δημόσιο, ενώ η χρήση και η εκμετάλλευση ανήκει στον Ε.Ο.Τ..

2. Από την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου η κυριότητα αναγνωρισμένων ιαματικών φυσικών πόρων που ανήκει στο Δημόσιο περιέρχεται αυτοδικαίως στον Ελληνικό Οργανισμό Τουρισμού (Ε.Ο.Τ.).

3. Από το νόμο αυτόν δεν θίγονται ιδιωτικά δικαιώματα κυριότητας επί αναγνωρισμένων ιαματικών πηγών που υφίσταντο κατά την 1.1.1920 σύμφωνα με το άρθρο 2 του ν. 2188/1920. Το δικαίωμα κυριότητας ιδιωτών επί ιαματικών πηγών ασκείται εντός των ορίων της κείμενης νομοθεσίας.

4. Σε περίπτωση λύσεως του Ε.Ο.Τ. ή καταργήσεως του δημόσιου χαρακτήρα του, η κυριότητα των ιαματικών φυσικών πόρων περιέρχεται στο Δημόσιο.

Άρθρο 7

Μητρώο Ιαματικών Φυσικών Πόρων

1. Στον Ελληνικό Οργανισμό Τουρισμού (Ε.Ο.Τ.) τηρείται Γενικό Μητρώο Ιαματικών Φυσικών Πόρων, στο οποίο καταχωρίζονται οι αποφάσεις αναγνώρισης με τα δικαιολογητικά που τις συνοδεύουν.

2. Στο Μητρώο καταχωρίζονται επίσης τοπογραφικά διαγράμματα του ακινήτου επί του οποίου αναβλύζει ιαματική πηγή ή αντλείται ιαματικός φυσικός πόρος, τίτλοι κυριότητας του ακινήτου, πάσης φύσεως αναλύσεις, ιατρικές εκθέσεις, υδρογεωλογικές μελέτες, αναλυτικά σχέδια υφιστάμενων ή μελλοντικών εγκαταστάσεων άντλησης ή εκμετάλλευσης, σχέδια μέτρων προστασίας, εκθέσεις ελέγχων διαφόρων αρχών, εκθέσεις ελέγχων του Ε.Ο.Τ., αντίγραφα αδειών για τις εγκαταστάσεις εκμετάλλευσής, αποφάσεις επιβολής μέτρων προστασίας ή αναστολής αρχικών αδειών, αποφάσεων ή συμβάσεων παραχώρησης της εκμετάλλευσής ή άλλων συμβάσεων συνδεδεμένων με τη διαχείριση ή εκμετάλλευση των φυσικών πόρων, τυχόν απόφαση άρσης της αναγνώρισης και κάθε είδους στατιστικά στοιχεία σχετικά με την αξιοποίηση του ιαματικού φυσικού πόρου.

3. Με απόφαση του Υπουργού Τουριστικής Ανάπτυξης ρυθμίζονται οι λεπτομέρειες της τήρησης του Γενικού Μητρώου Ιαματικών Φυσικών Πόρων, το οποίο δύναται να τηρείται και σε ηλεκτρονική μορφή. Με την ίδια απόφαση μπορεί να ορίζεται και η τήρηση περιφερειακών Μητρώων Ιαματικών Φυσικών Πόρων, καθώς και το περιεχόμενο των Μητρώων αυτών.

Άρθρο 8

Άρση αναγνώρισης ιαματικών φυσικών πόρων

1. Η αναγνώριση φυσικών πόρων ως ιαματικών αίρεται στις ακόλουθες περιπτώσεις:

α) όταν μεταβληθούν τα φυσικά ή χημικά ή βιολογικά ή άλλα ποιοτικά χαρακτηριστικά του φυσικού πόρου με αποτέλεσμα να εκλείψουν οι αναγνωρισμένες ιαματικές ιδιότητές του.

β) όταν λόγω ρυπάνσεως του υδροφόρου ορίζοντα ή της περιοχής στην οποία αναβλύζει ή αντλείται ο ιαματικός φυσικός πόρος εκλείψουν οι ιαματικές ιδιότητές ή αλλοιωθούν τα χαρακτηριστικά του ιαματικού φυσικού πόρου ή δεν διασφαλίζεται πλέον η δημόσια υγεία.

2. Η άρση της αναγνώρισης ιαματικών φυσικών πόρων γίνεται με απόφαση του Υπουργού Τουριστικής ανάπτυξης, η οποία δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της υπερνήσεως, μετά από σύμφωνη γνώμη της Επιτροπής προστασίας Ιαματικών Φυσικών Πόρων και εισήγηση ου Ε.Ο.Τ..

3. Με τη δημοσίευση της απόφασης για άρση της αναγνώρισης ιαματικών φυσικών πόρων θεωρείται ότι νακαλούνται αυτοδικαίως όλες οι άδειες κέντρων ιαματικού τουρισμού - θερμαλισμού και μονάδων ιαματικής εραπείας και απαγορεύεται οποιαδήποτε χρήση του ρου «ιαματικός» από εγκαταστάσεις που έκαναν χρήση ου συγκεκριμένου φυσικού πόρου:

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ'

ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΙΑΜΑΤΙΚΩΝ ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ

Άρθρο 9

Προστασία ιαματικών φυσικών πόρων

1. Ο Ε.Ο.Τ. έχει την αρμοδιότητα προστασίας της ποιότητας, της ποσότητας και των φυσικών, χημικών και ιολογικών χαρακτηριστικών των ιαματικών φυσικών πόρων.

2. Με προεδρικό διάταγμα, το οποίο εκδίδεται μετά από πρόταση των Υπουργών Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων και Τουριστικής Ανάπτυξης, αθορίζονται ζώνες προστασίας των ιαματικών φυσικών πόρων ανάλογα με τα υδρογεωλογικά δεδομένα και το περιβάλλον κάθε ιαματικής πηγής. Με το ίδιο διάταγμα αθορίζονται τα ειδικότερα μέτρα προστασίας για κάθε ώνη, ιδίως οι περιορισμοί στις χρήσεις γης εντός της κτασης κάθε ζώνης προστασίας.

3. Ο χωροταξικός σχεδιασμός, επεκτάσεις ή τροποποισεις υφιστάμενων σχεδίων πόλεων ή ο πολεοδομικός αθορισμός επιτρεπόμενων χρήσεων, όταν αφορούν άνες προστασίας ιαματικών πηγών, δεν πρέπει να αναίουν ή παραβιάζουν την προστασία των ιαματικών φυσικών πόρων.

4. Η χωροθέτηση ή εγκατάσταση ή επέκταση γεωρικών, κτηνοτροφικών, λατομικών, βιομηχανικών, βιοτεχνικών ή τουριστικών μονάδων, καθώς και η εν γένει ανάπτυξη άλλων δραστηριοτήτων εντός των ζωνών προστασίας δεν πρέπει να επηρεάζει τη διατήρηση της ιαμότητας ή ποσότητας των ιαματικών φυσικών πόρων και επιτρεπεται μετά από σύμφωνη γνώμη της Επιτροπής Προστασίας Ιαματικών Φυσικών Πόρων.

5. Μετά από γνώμη της Επιτροπής Προστασίας Ιαματικών Φυσικών Πόρων και απόφαση του αρμόδιου οργάνου του Ε.Ο.Τ., η οποία εγκρίνεται με κοινή απόφαση των Υπουργών Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων και Τουριστικής Ανάπτυξης και δημοεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, είναι δυνατόν να λαμβάνονται τα κατά περίπτωση κατάλληλα μέτρα για την προστασία αναγνωρισμένων ιαματικών φυσικών πόρων και να εξειδικεύονται οι επιτρεπόμενες ή μη δραστηριότητες και οι επιβαλλόμενοι περιορισμοί ανά ζώνη προστασίας.

6. Στην απόφαση αναγνώρισης ιαματικών φυσικών πόρων είναι δυνατόν, μετά από γνώμη της Επιτροπής Προστασίας Ιαματικών Φυσικών Πόρων και εισήγηση του Ε.Ο.Τ., να περιλαμβάνονται και ειδικά μέτρα προστασίας, τόσο της περιοχής στην οποία αναβύζει ή ντλείται ο ιαματικός φυσικός πόρος όσο και του υδροπόρου ορίζοντα. Σε περίπτωση που οι φυσικοί ιαματικοί πόροι εμπύτουν σε κοινόχρηστους χώρους αιγιαλού παραλίας, αρμόδιος για την προστασία αυτών είναι ο Υπουργός Οικονομίας και Οικονομικών.

Άρθρο 10

Επιτροπή Προστασίας Ιαματικών Φυσικών Πόρων

1. Συνίσταται Επιτροπή Προστασίας Ιαματικών Φυσικών Πόρων η οποία αποτελείται από:

1) Ένα μέλος Δ.Ε.Π. ή ομότιμο καθηγητή Ανώτατου Πανεπιστημιακού Ιδρύματος με ειδικότητα σχετική με τους ιαματικούς πόρους, ως Πρόεδρο.

2) Ένα μέλος του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους ή δικηγόρο.

3) Έναν Προϊστάμενο υπηρεσίας του Ε.Ο.Τ. που είναι αρμόδια για τους ιαματικούς φυσικούς πόρους.

4) Έναν υπάλληλο του Γενικού Χημείου του Κράτους, με βαθμό Α', με ειδικότητα χημικού ή χημικού μηχανικού Α.Ε.Ι.

5) Έναν υπάλληλο του Ινστιτούτου Γεωλογικών και Μεταλλευτικών Ερευνών (ΙΓ.Μ.Ε.) με βαθμό Α', πτυχούχο Α.Ε.Ι.

6) Έναν υπάλληλο του Υπουργείου Ανάπτυξης με βαθμό Α', πτυχούχο Α.Ε.Ι. από την υπηρεσία μεταλλείων, με ειδικότητα μεταλλειολόγου Α.Ε.Ι.

7) Έναν υπάλληλο του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων με βαθμό Α', πτυχούχο Α.Ε.Ι. από την υπηρεσία που είναι αρμόδια για τη διαχείριση και προστασία των υδάτων ή από την υπηρεσία χωροταξίας.

8) Έναν υπάλληλο του Υπουργείου Τουριστικής Ανάπτυξης με βαθμό Α', πτυχούχο Α.Ε.Ι. ή Τ.Ε.Ι.

9) Έναν υπάλληλο του Υπουργείου Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης με βαθμό Α', πτυχούχο Α.Ε.Ι. της Διεύθυνσης Δημόσιας Υγιεινής ή της Διεύθυνσης Υγιεινής Μηχανικής και Υγιεινής Περιβάλλοντος.

10) Έναν ειδικό επιστήμονα ως εκπρόσωπο του Συνδέσμου Δήμων και Κοινοτήτων Ιαματικών Πηγών Ελλάδας.

11) Έναν ειδικό επιστήμονα που ορίζεται από τον Υπουργό Τουριστικής Ανάπτυξης.

Ο Υπουργός Τουριστικής Ανάπτυξης επαλέγει τον Πρόεδρο, το νομικό μέλος της Επιτροπής και τους αναπληρωτές τους, ενώ τα λοιπά μέλη προτείνονται από τους καθ' ύλην αρμόδιους φορείς τους με τους αναπληρωματικούς τους. Η συμμετοχή των μελών Δ.Ε.Π. Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων στην Επιτροπή γίνεται σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 2 και 6 του ν. 2530/1997, που αφορούν στις εξωπανεπιστημιακές δραστηριότητες και στα ασυμβίβαστα αντίστοιχα των μελών Δ.Ε.Π.

2. Η Επιτροπή Προστασίας Ιαματικών Φυσικών Πόρων συγκροτείται με απόφαση του Υπουργού Τουριστικής Ανάπτυξης, η οποία δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. Με την ίδια απόφαση ορίζονται και οι αναπληρωτές των μελών της, καθώς και ο γραμματέας της Επιτροπής με τον αναπληρωτή του.

3. Η Επιτροπή Προστασίας Ιαματικών Φυσικών Πόρων υπάγεται στον Ε.Ο.Τ. και υποστηρίζεται στο έργο της από μόνιμη γραμματεία και προσωπικό που διαθέτει ο Ε.Ο.Τ..

4. Η Επιτροπή γνωμοδοτεί για όσα θέματα ορίζονται στο νόμο και για κάθε σχετικό θέμα που παραπέμπεται σε αυτήν από τον Υπουργό Τουριστικής Ανάπτυξης ή τον Ε.Ο.Τ..

5. Με απόφαση του Υπουργού Τουριστικής Ανάπτυξης, η οποία δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, μπορεί να ρυθμίζονται θέματα σχετικά με τη λειτουργία της Επιτροπής, να παρέχεται η δυνατότητα και να καθορίζονται οι όροι συνεργασίας της με Πανεπιστημιακά ή Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα, μετά

από σύμφωνη γνώμη των αρμόδιων οργάνων αυτών, καθώς και με Ερευνητικά Κέντρα της Ελλάδας ή του εξωτερικού, υπηρεσίες του Δημοσίου ή νομικά πρόσωπα του δημόσιου ή του ιδιωτικού τομέα ή εξειδικευμένους επιστήμονες.

6. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών και Τουριστικής Ανάπτυξης καθορίζεται η αποζημίωση του Προέδρου, των λοιπών μελών και του γραμματέα της Επιτροπής Προστασίας Ιαματικών Φυσικών Πόρων.

Άρθρο 11

Λήψη άμεσων μέτρων προστασίας

Για την αποτροπή επικείμενου κινδύνου για τους ιαματικούς φυσικούς πόρους δύναται ο Υπουργός Τουριστικής Ανάπτυξης με απόφασή του να επιβάλλει προσωρινώς περιορισμούς ή τη λήψη μέτρων προστασίας, πέραν των προβλεπομένων, σε έργα ή πάσης φύσεως δραστηριότητες εντός των υφιστάμενων ζωνών προστασίας. Για την αποτροπή κινδύνου εκτός των υφιστάμενων ζωνών προστασίας, οι ως άνω προσωρινοί περιορισμοί και μέτρα προστασίας επιβάλλονται με κοινή απόφαση των Υπουργών Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων και Τουριστικής Ανάπτυξης και τυχόν άλλου αρμόδιου Υπουργού.

Οι αποφάσεις αυτές δημοσιεύονται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως και ισχύουν μέχρι έξι (6) μήνες από τη δημοσίευσή τους, δύναται δε να παραταθούν για ένα ακόμη εξάμηνο.

Άρθρο 12

Απαλλοτριώσεις - Παραχωρήσεις

1. Επιτρέπεται η αναγκαστική απαλλοτρίωση υπέρ του Ε.Ο.Τ. ακινήτων εντός των οποίων αναβλύζουν αναγνωρισμένες ιαματικές πηγές ή αντλούνται ιαματικοί φυσικοί πόροι, καθώς και των αναγκαίων εκτάσεων προκειμένου να διασφαλιστεί η αποτελεσματική προστασία και η αειφορία των αναγνωρισμένων ιαματικών φυσικών πόρων ή να καταστεί εφικτή η τουριστική αξιοποίηση περιοχών στις οποίες αναβλύζουν ιαματικές πηγές. Οι απαλλοτριώσεις υπέρ του Ε.Ο.Τ. κηρύσσονται για λόγους δημόσιας ωφέλειας σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 2882/2001, όπως ισχύουν και βαρύνουν τον προϋπολογισμό του Ε.Ο.Τ.

2. Εκτάσεις της παραγράφου 1 που ανήκουν στην ιδιωτική περιουσία του Δημοσίου δύναται να παραχωρούνται κατά κυριότητα ή χρήση στον Ε.Ο.Τ. με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών και Τουριστικής Ανάπτυξης, η οποία μεταγράφεται στο αρμόδιο υπθηκοφυλακείο και στο Κτηματολόγιο πλην περιπτώσεων εκτάσεων αιγιαλού, που παραχωρούνται μόνο κατά χρήση.

3. Ακίνητα της παραγράφου 1 που ανήκουν στην ιδιωτική περιουσία των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης μπορούν να απαλλοτριωθούν αναγκαστικά υπέρ του Ε.Ο.Τ. ή να ανταλλαγούν με άλλες εκτάσεις του Ε.Ο.Τ. ή του Δημοσίου, σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 2882/2001 ή να μεταβιβαστούν ή να παραχωρηθούν κατά χρήση στον Ε.Ο.Τ. ή να εισφερθούν σε επιχειρήσεις αξιοποίησης των ιαματικών φυσικών πόρων.

4. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων και Τουριστικής Ανάπτυξης επιτρέπεται η παραχώρηση δασών και δασικών εκτάσεων προς τον Ε.Ο.Τ. για τη δημιουργία εγκαταστάσεων αξιοποίησης ιαματικών πόρων, σύμφωνα με τις διατάξεις του Δασικού Κώδικα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ'

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΙΑΜΑΤΙΚΩΝ ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ

Άρθρο 13

Διαχείριση ιαματικών φυσικών πόρων.

1. Η διαχείριση των ιαματικών φυσικών πόρων ανήκει στον Ε.Ο.Τ. Η διαδικασία και οι όροι ανάθεσης της διαχείρισης των ιαματικών φυσικών πόρων σε τρίτους καθορίζονται με απόφαση του Υπουργού Τουριστικής Ανάπτυξης, η οποία εκδίδεται μετά από πρόταση του Ε.Ο.Τ. και δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

2. Η διαχείριση των ιαματικών φυσικών πόρων περιλαμβάνει κάθε μορφή αξιοποίηση των ιαματικών φυσικών πόρων, ιδίως τη χρήση τους σε εγκαταστάσεις του Ε.Ο.Τ., τη διάθεση και τη διανομή τους σε τρίτους έναντι ανταλλάγματος, την αποκλειστική ή μη παραχώρηση εκτάσεων και εγκαταστάσεων σε τρίτους για ορισμένο χρόνο και έναντι ανταλλάγματος, την επεξεργασία, τυποποίηση και διάθεση ιαματικών φυσικών πόρων ή προϊόντων τους από τον Ε.Ο.Τ. ή από τρίτους, την εκμετάλλευση της γεωθερμικής ενέργειας, την εμφιάλωση ή την παραγωγή ειδικών προϊόντων με βάση τους ιαματικούς φυσικούς πόρους. Τα προαναφερόμενα ανταλλάγματα από τη διαχείριση των ιαματικών φυσικών πόρων αποτελούν έσοδα του Ελληνικού Δημοσίου.

3. Η διαχείριση των ιαματικών φυσικών πόρων λαμβάνει υπόψη τις κατά προτεραιότητα χρήσεις της παραγράφου 1 του άρθρου 14, καθώς και την επάρκεια του διαθέσιμου φυσικού πόρου και πρέπει να εξασφαλίζει την αρχή της βιώσιμης ανάπτυξης ή τις ιαματικές του ιδιότητες.

Άρθρο 14

Διανομή ιαματικών φυσικών πόρων

1. Ιαματικοί φυσικοί πόροι που βρίσκονται σε επαρκείς ποσότητες διανέμονται κατά προτεραιότητα σε εγκαταστάσεις ιαματικής θεραπείας, κέντρα ιαματικού τουρισμού - θερμαισμού ή κέντρα θαλασσοθεραπείας ή αναζωογόνησης της περιοχής που αναβλύζουν ή αντλούνται, υπό την προϋπόθεση ότι κατά τη διανομή δεν αλλοιώνονται τα χαρακτηριστικά τους και ιδίως οι ιαματικές τους ιδιότητες.

2. Ο Ε.Ο.Τ. ή τρίτος στον οποίο ανατίθεται η διανομή ιαματικών φυσικών πόρων αναλαμβάνει την κατασκευή, συντήρηση, παρακολούθηση και λειτουργία των αναγκαίων για τη διανομή εγκαταστάσεων και δικτύων και έχει δικαίωμα να εισπράττει οικονομικό αντάλλαγμα από τα πρόσωπα στα οποία διανέμεται ο φυσικός πόρος. Τα εισπραττόμενα από τον Ε.Ο.Τ. ανταλλάγματα αποτελούν έσοδα του Ελληνικού Δημοσίου.

3. Ο Ε.Ο.Τ. ή τρίτος διανομέας ιαματικών φυσικών πόρων μπορεί να προβαίνει στα αναγκαία τεχνικά έργα για την άντληση ή τη διατήρηση ή βελτίωση της απόδοσης υφιστάμενων έργων υδροληψίας ή την αύξηση της ποσότητας και διατήρηση της ποιότητας των ιαματικών φυσικών πόρων ή την προστασία αυτών, καθώς και να εγκαθιστά δίκτυο διανομής διερχόμενο από κοινόχρηστους χώρους. Εφόσον είναι αναγκαία η διέλευση δικτύου από ιδιωτικά ακίνητα, με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών και Τουριστικής Ανάπτυξης δύναται να κηρύσσεται απαλλοτρίωση ή να συνιστάται δουλεία υπέρ και με δαπάνες του Ε.Ο.Τ. κατ'εφαρμογή των διατάξεων του Κώδικα Αναγκαστικών Απαλλοτριώσεων και σε περιπτώσεις αιγιαλού παραλίας, σύμφωνα και με τις διατάξεις του άρθρου 14 του ν. 2971/2001 (ΦΕΚ 285 Α').

0 1 0 0 2 3 0 2 1 1 0 5 6 0 4 2 0 *

Παράρτημα 2

Δελτίο Τύπου 12/03/07

Το ΙΚΑ-ΕΤΑΜ προκειμένου να καταρτίσει το Πρόγραμμα Θεραπευτικού Τουρισμού που αφορά στη χρονική περίοδο Μαΐου – Οκτωβρίου 2007, για πραγματοποίηση λουτροθεραπείας 15 ημερών, συνταξιούχων του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ και άλλων ασφαλιστικών ταμείων (των οποίων οι συνταξιούχοι τυγχάνουν ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης ΙΚΑ-ΕΤΑΜ), καλεί τις παρακάτω κατηγορίες ξενοδοχειακών επιχειρήσεων και ενοικιαζομένων δωματίων και διαμερισμάτων να υποβάλλουν αίτηση συμμετοχής μέχρι 25.03.2007 στη Διοίκηση ΙΚΑ-ΕΤΑΜ - ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΥΓΕΙΑΣ- Διεύθυνση Αναπηρίας & Κ.Ε. - Αγ. Κων/νου 16 - 102 41 ΑΘΗΝΑ - Fax 210 - 5248079:

- ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ 2,3 και 4 αστέρων,
- ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΕΝΟΙΚΙΑΖΟΜΕΝΩΝ ΔΩΜΑΤΙΩΝ - ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑΤΩΝ 3 και 4 κλειδιών.

Οι επιχειρήσεις θα πρέπει:

1. Να βρίσκονται εντός των λουτροπόλεων της χώρας μας, με ιαματικές πηγές τουριστικής ή τοπικής σημασίας², στις οποίες λειτουργούν υδροθεραπευτήρια του ΕΟΤ ή Ιδιωτικά ή Δημοτικά ή Κοινοτικά ανεξάρτητα αν λειτουργούν σαν Δημοτικές ή Κοινοτικές Επιχειρήσεις ή είναι μισθωμένα.
2. Να είναι εφοδιασμένες με το ειδικό σήμα λειτουργίας του ΕΟΤ.
3. Να διαθέτουν άδεια λειτουργίας κυλικείου από την αρμόδια Δημοτική ή Κοινοτική Αρχή, εκτός από τις επιχειρήσεις επιπλωμένων διαμερισμάτων, που δεν υποχρεούνται να παρέχουν πρωινό εφόσον διαθέτουν οργανωμένη κουζίνα εντός των διαμερισμάτων.
4. Κατ' εξαίρεση θα γίνουν δεκτές αιτήσεις επιχειρήσεων ενοικιαζομένων δωματίων και διαμερισμάτων 2 κλειδιών παραμεθωρίων περιοχών.

Η ημερήσια επιδότηση κατ' άτομο για παροχή διανυκτέρευσης και πρωινού καθορίζεται ως εξής:

1. Ξενοδοχειακές επιχειρήσεις με πρωινό σε 15,00 ευρώ.
2. Επιχειρήσεις ενοικιαζομένων διαμερισμάτων σε 12,80 ευρώ.
3. Επιχειρήσεις ενοικιαζομένων δωματίων με πρωινό σε 12,20 ευρώ.

Η παροχή γεύματος ή δείπνου δεν είναι υποχρεωτική. Σε περίπτωση που λειτουργεί εστιατόριο εντός του καταλύματος μετά από επιθυμία του δικαιούχου θα προσφέρεται γεύμα ή δείπνο έναντι του ποσού των 12 ευρώ το οποίο θα βαρύνει εξ ολοκλήρου τον δικαιούχο. Υποχρεωτικά θα παρέχεται έκπτωση 20% επί των τιμών του τιμοκαταλόγου για τις λοιπές καταναλώσεις του δικαιούχου εντός του εστιατορίου.

---

² Σύμφωνα με το Άρθρο 5 του Ν.3498/2006 καταργούνται οι διατάξεις που διακρίνουν τις ιαματικές πηγές σε τοπικής και τουριστικής σημασίας.

Στην αίτηση που θα υποβληθεί στη Διοίκηση ΙΚΑ-ΕΤΑΜ – Διεύθυνση Αναπηρίας & Κ.Ε. [Αγ. Κων/νου 16/102 41 ΑΘΗΝΑ]θα αναγράφεται:

- ο τίτλος της επιχείρησης
- η κατηγορία που έχει καταταγεί
- ο χρόνος λειτουργίας [έναρξη – λήξη μέσα στο έτος]
- η εγκεκριμένη δυναμικότητα αναλυτικά [δωμάτια απλά / δωμάτια με λουτρό]
- η λειτουργία κυλικείου ή εστιατορίου εντός της επιχείρησης

Τέλος, στην αίτηση πρέπει να επισυναφθούν απαραίτητως:

1. Το ειδικό σήμα λειτουργίας [φωτοαντίγραφο επικυρωμένο].
2. Άδεια λειτουργίας κυλικείου ή εστιατορίου [φωτοαντίγραφο επικυρωμένο].

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Βιβλία

Αθανασόπουλος, Τ. *Εμπράγματο Δίκαιο*. Αθήνα – Κομοτηνή: Εκδόσεις Σάκκουλα, 2001, τ. 1.

Ευθυμιάτου – Πουλάκου, Αντ. *Τουριστικό Δίκαιο*. Αθήνα – Κομοτηνή: Εκδόσεις Σάκκουλα, 1994.

Καλλέργης, Γ. Α. *Εφαρμοσμένη – Περιβαλλοντική Υδρογεωλογία*. 2^η έκδοση. Αθήνα: Έκδοση Τεχνικού Επιμελητηρίου Ελλάδας, 2001, τ. 3

Πετρόπουλος, Α. *Τουριστική Γεωγραφία της Ελλάδας*. Αθήνα: Εκδόσεις Interbooks, 1978

Ρούπας, Β. *Τουριστική Γεωγραφία της Ελλάδας*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση, 1997.

Σωτηριάδης, Μ. *Τουριστική Πολιτική*. Ηράκλειο: Τ.Ε.Ι. Κρήτης, 1994.

Χατζηνικολάου, Ε. *Το Δίκαιο των Καταλυμάτων και Λοιπών Τουριστικών Εγκαταστάσεων*. Αθήνα: Εκδόσεις Προπομπός, 2002.

Κυβερνητικές Δημοσιεύσεις

Εφημερίς της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας, Τεύχος Πρώτο, Αρ. Φύλλου 230, Νόμος Υπ' αριθ. 3498. *Ανάπτυξη Ιαματικού Τουρισμού και Λοιπές Διατάξεις*, 24/10/2006.

Πρακτικά Συνεδρίων

Πρακτικά 2^{ου} Συνέδριου για τα Θερμομεταλλικά Νερά, Θεσσαλονίκη, 7-9 Οκτωβρίου 1988, Θεσσαλονίκη: Έκδοση Σύνδεσμου Δήμων και Κοινοτήτων Ιαματικών Πηγών Ελλάδας, 1990.

Πρακτικά εκπαιδευτικού διημέρου: *Ιαματικά Ύδατα της Ελλάδος: Εφαρμογές στην Θεραπευτική & Κοσμητολογία*, Καμένα Βούρλα, 20-21/03/1999. [online] διαθέσιμο: <http://www.iama.gr/ethno/ethno_th.html> [πρόσβαση Δεκ. 2006]

Χατζηγεωργίου, Μάνος. *Ιαματικές Πηγές: Υφιστάμενη Κατάσταση και Προοπτικές Ανάπτυξης*, *ΧΕΝΙΑ 2004 Ημερίδα για Ειδικές Μορφές Τουρισμού*, 19/01/2004, [online] διαθέσιμο: <www.traveldailynews.gr/new.asp?newID=15125&subcategory_id=26> [πρόσβαση Απρ. 2005]

Άρθρα Ηλεκτρονικού Τύπου

Ντερογιάννης, Γιάννης. Ιαματικά Λουτρά στην Ελλάδα – Μπάνια του Χλιαρού νερού! *Τα Νέα On line*, [online], σελ. Ν30, Αρ. Φύλλου 17100, 2001. Διαθέσιμο: <http://ta-nea.dolnet.gr/print_article.php?e=A&f=17100&m=N30&aa=1> [πρόσβαση Απρ. 2006]

Σταθόπουλος, Δημήτρης. Αναζωογόνηση του Τουρισμού – Εναλλακτικός Τουρισμός: Μονόδρομος η Ανάπτυξή του, *Τουριστική Αγορά* [online], Τεύχος 167, σελ.88 – 98. Διαθέσιμο: <http://www.touristiki-agera.gr/Themata/016%20Enalaktikos%20Tourismos/TA167_88-98_016.pdf> [πρόσβαση Απρ. 2007]

Σταθόπουλος, Δημήτρης. Εναλλακτικές μορφές τουρισμού – Δυνατότητα Ανάπτυξης με τη Βοήθεια της Πολιτείας, *Τουριστική Αγορά* [online], Τεύχος 166, σελ.46 – 49. Διαθέσιμο: http://www.touristiki-agera.gr/Themata/016%20Enalaktikos%20Tourismos/TA166_46-49_016.pdf [πρόσβαση Απρ. 2007]

Από το ημερήσιο newsletter *TravelDailyNews*, με ελληνικές, κυπριακές και διεθνείς ειδήσεις για τον τουρισμό και τα ταξίδια, [online]

Σγάρτσου, Δώρα. *Οι τάσεις στη βιομηχανία από την ISPA*, 12/02/07. Διαθέσιμο: <http://www.traveldailynews.gr/new.asp?newid=35397&subcategory_id=26> [πρόσβαση Φεβ. 2007]

Σγάρτσου, Δώρα. *Αλέξανδρος Αγγελόπουλος – Καταλυτική η ιδιωτική πρωτοβουλία στην ανάπτυξη θαλασσοθεραπείας στην Ελλάδα*, 27/11/06. Διαθέσιμο: http://www.traveldailynews.gr/makeof.asp?sstr=Θαλασσοθεραπεία&central_id=1302&permanent_id=8 [πρόσβαση Νοέμ. 2006]

Σγάρτσου, Δώρα. *Στην αρμόδια επιτροπή της Βουλής το νομοσχέδιο του ιαματικού τουρισμού*, 23/08/06. Διαθέσιμο: <http://www.traveldailynews.gr/new.asp?newID=31844&subcategory_id=26> [πρόσβαση Μάιος 2007]

Χατζηδάκης, Κωστής. *Τουρισμός και Υγεία*, 17/04/06. Διαθέσιμο: http://www.traveldailynews.gr/makeof.asp?sstr=Τουρισμός%20και%20Υγεία&central_id=1081&permanent_id=4> [πρόσβαση Απρ. 2006]

Οργανισμοί

Ευρωπαϊκή Ένωση Λουτροπόλεων - European Spas Association. Διαθέσιμο: <<http://www.espa-ehv.com/>>, [πρόσβαση Ιούλ. 2006]

Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης. Διαθέσιμο: <<http://alex.eled.duth.gr/>>, [πρόσβαση Μάιος 2006]

Δήμος Αβδήρων. Διαθέσιμο: <<http://www.avdera.gr/frames/frameset.htm>>, [πρόσβαση Μάιος 2006]

Δήμος Αριδαίας. Διαθέσιμο: <<http://www.loutrapozar.com/>>, [πρόσβαση Ιούν. 2006]

Δήμος Ζαχάρως. Διαθέσιμο: <<http://www.inpatra.gr/zacharo/1/85048fab.php>>, [πρόσβαση Απρί. 2007]

Δήμος Ηραίας. Διαθέσιμο: <<http://arcadia.ceid.upatras.gr/hraia/ddiam/iamatikes.html>>, [πρόσβαση Ιούλ. 2006]

Δήμος Μεθάνων. Διαθέσιμο: <<http://www.methana.gr/methana/piges.htm>>, [πρόσβαση Ιούν. 2006]

Δήμος Παλλήνης Χαλκιδικής. Διαθέσιμο: <<http://www.halkidiki.com.gr/loutra/default.htm>>, [πρόσβαση Ιούν. 2006]

Δήμος Τραϊανούπολης. Διαθέσιμο: <http://www.traianoupolis.gr/tourist/axio_1.htm>, [πρόσβαση Μάιος 2006]